

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. lapkričio 4 d.
(OR. en)

14348/22
ADD 1

FRONT 409
COMIX 513

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo: Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo
direktorė Martine DEPRez

gavimo data: 2022 m. spalio 31 d.

kam: Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET

Komisijos dok. Nr.: C(2022) 7591 final

Dalykas: Komisijos rekomendacijos, kuria nustatomas bendras „Praktinis sienos
apsaugos pareigūnų vadovas (Šengeno vadovas)“, skirtas valstybių
narių kompetentingoms institucijoms naudoti vykdant asmenų kontrolę
pasienyje, ir pakeičiama Rekomendacija C(2019) 7131 *final*, PRIEDAS

Delegacijoms pridedamas dokumentas C(2022) 7591 final.

Priedama: C(2022) 7591 final

Briuselis, 2022 10 28
C(2022) 7591 final

ANNEX

PRIEDAI

prie

Komisijos rekomendacijos

kuria nustatomas bendras „Praktinis sienos apsaugos pareigūnų vadovas (Šengeno vadovas)“, skirtas valstybių narių kompetentingoms institucijoms naudoti vykdant asmenų kontrolę pasienyje, ir pakeičiama Rekomendacija C(2019) 7131 *final*

PRIEDAS

Praktinis sienos apsaugos pareigūnų vadovas

PIRMA DALIS. APIBRĖŽTYS	5
ANTRA DALIS. PATIKRINIMAI KERTANT SIENĄ	13
I SKIRSNIS. Patikrinimų kertant sieną procedūros	13
1. Patikrinimai sienos perėjimo punktuose	13
2. Asmenų, kurie naudojasi laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, patikrinimai ...	18
3. Atvykstančių trečiųjų šalių piliečių patikrinimai	27
4. Paieška Šengeno informacinėje sistemoje (SIS) ir pavogtų ir pamestų kelionės dokumentų (SLTD) duomenų bazėje	42
5. Specialiosios tam tikrų kategorijų asmenų patikrinimo taisyklės	54
5.1. Valstybių vadovai	54
5.2. Orlaivių pilotai	54
5.3. Jūrininkai	55
5.4. Diplomatinė, pareiginių arba tarnybinių pasų turėtojai ir tarptautinių organizacijų nariai	56
5.5. Pasienio gyventojai, kuriems taikomas vietinio eismo per sieną režimas	58
5.6. Nepilnamečiai	59
5.7. Moksleiviai iš trečiųjų šalių, gyvenantys ES valstybėje arba trečiojoje šalyje, kuriai nėra taikomas vizos reikalavimas	61
5.8. Tarpvalstybiniai darbuotojai	63
5.9. ADS turistai	64
5.10. Gelbėjimo tarnybos, policija, ugniagesių komandos ir sienos apsaugos pareigūnai ..	64
5.11. Jūroje esančiuose įrenginiuose dirbantys darbuotojai	65
5.12. Bendrovės viduje perkeliama asmenys	65
5.13. Tyrejai ir jų šeimos nariai	68
5.14. Studentai	71
5.15. Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojai	73
6. Kelionės dokumentų antspaudavimas	74
7. Patikrinimų sušvelninimas	80
8. Atsisakymas leisti atvykti	82
9. Vazos, dėl kurių prašymas pateikiamas prie sienos, įskaitant visas tranzitu vykstantiems jūrininkams, ir atsisakymas išduoti tokias visas	93
10. Vizų panaikinimas ir atšaukimas	94

11.	Specialios tranzito programos.....	94
12.	Prieglobsčio prašytojai ir tarptautinės apsaugos prašytojai	96
13.	Informacijos registravimas prie sienos	99
14.	Bendradarbiavimas su kitomis tarnybomis.....	99
15.	Suklastotų dokumentų žymėjimas	100
16.	Biometriniame pase saugomų duomenų autentiškumo patikrinimas	101
17.	Įrašų apie vaikus tėvų pasuose galiojimas	101
II SKIRSNIS. Sausumos sienos		102
1.	Kelių eismo kontrolė.....	102
2.	Geležinkelių eismo patikrinimai	105
3.	Vietinis eismas per sieną.....	107
III SKIRSNIS. Oro sienos.....		108
1.	Patikrinimai oro uoste.....	109
2.	Patikrinimai aerodromuose	114
3.	Privačiais skrydžiais skrendančių asmenų patikrinimas	114
IV SKIRSNIS. Jūrų sienos.....		115
1.	Bendra jūrų eismo kontrolės tvarka	115
2.	Patikrinimai kruiziniuose laivuose.....	117
3.	Patikrinimai pramoginiuose laivuose.....	121
4.	Patikrinimai pakrantės žvejybos laivuose.....	123
5.	Patikrinimai keltuose	123
6.	Krovinių vežimas tarp erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje esančių uostų	125
V SKIRSNIS. Patikrinimai vidaus vandenų laivuose.....		126
1.	Laivyba vidaus vandenų keliais	126
TREČIA DALIS. SIENŲ STEBĖJIMAS		127
1.	Stebėjimo tikslas	127
2.	Stebėjimo būdai	127
KETVIRTA DALIS. SVARBIŲ TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS		129
A PRIEDĖLIS.....		134
Pranešimo procedūra.....		134
B PRIEDĖLIS		135
A. Rizikos vertinimas.....		136
PRAKTINIO SIENOS APSAUGOS PAREIGŪNŲ VADOVO PRIEDŲ SĄRAŠAS		140

PRATARMĖ

Pagrindinis bendradarbiavimo Šengeno klausimais tikslas – sukurti erdvę be vidaus sienų kontrolės¹. Tam reikia veiksmingai kontroliuoti išorės sienas² ir imtis tinkamų gretutinių priemonių tokiose srityse, kaip policijos ir teisminis bendradarbiavimas bei vizų politika. Vis dėlto išorės sienų kontrolės nuostatos taikomos prie vidaus sienų dviem atvejais. Pirmas – kai prie tų vidaus sienų dar nėra užbaigtas vidaus sienų kontrolės panaikinimo procesas³. Tokių sienų kontrolė turi būti vykdoma laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 (toliau – Šengeno sienų kodeksas) II antraštinės dalies nuostatų⁴. Antrasis atvejis – kai Šengeno valstybėje, kurioje visapusiškai taikoma Šengeno *acquis*, laikinai vėl pradedamos taikyti vidaus sienų kontrolės priemonės⁵. Tokiu atveju atitinkamos II antraštinės dalies nuostatos taikomos *mutatis mutandis*, nes vidaus sienos netampa išorės sienomis⁶.

Šio „Praktinio sienos apsaugos pareigūnų vadovo“ tikslas – pateikti gaires, geriausios patirties pavyzdžius ir rekomendacijas, susijusias su sienos apsaugos pareigūnų pareigų vykdymu Šengeno valstybėse. Vadovas taip pat naudojamas kaip sienos apsaugos pareigūnų vadovas dėl priemonių ir sprendimų, kuriuos reikia įgyvendinti prie sienų, kurioms taikomos išorės sienų nuostatos. Šio vadovo turinys iš esmės susijęs su asmenų kontrole prie sienų ir grindžiamas Sąjungos teisės aktais, kuriais reglamentuojamas sienų kirtimas (visų pirma, Šengeno sienų kodeksu), vizų išdavimas, teisė laisvai judėti pagal Sąjungos teisę ir prieglobsčio prašymas. Teisės aktų, kuriais reglamentuojamos į šį vadovą įtrauktos sritys, sąrašas pateiktas IV dalyje.

¹ Vidaus sienos, kaip apibrėžta Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 1 punkte.

² Išorės sienos, kaip apibrėžta Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 2 punkte.

³ 2003 m. Stojimo akto (Kipras) 3 straipsnio 2 dalis, 2005 m. Stojimo akto (Bulgarija ir Rumunija) 4 straipsnio 2 dalis ir 2012 m. Stojimo akto (Kroatija) 4 straipsnio 2 dalis.

⁴ 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 77, 2016 3 23, p. 1).

⁵ Šengeno sienų kodekso 32 straipsnis.

⁶ Visų pirma, žr. Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas), III antraštinės dalies („Vidaus sienos“) taikymo, COM(2010) 554. Savo pasiūlyme iš dalies pakeisti Šengeno sienų kodeksą (COM(2021) 891) Komisija pasiūlė įpareigoti valstybes nares nustatyti priemones, kuriomis būtų sušvelnintas atnaujintos vidaus sienų kontrolės poveikis. Priėmus šį pasiūlymą, bus parengtos tolesnės gairės dėl tokių švelninimo priemonių.

Kai šiame vadove daroma nuoroda į kitų rūšių kontrolę, kurią galima arba reikėtų vykdyti prie sienų (pavyzdžiui, muitinės, fitosanitarinės arba su sveikata susijusios kontrolės priemonės), tokių rūšių kontrolei bus taikomi atitinkami Sąjungos ir nacionalinės teisės aktai. Bet kuriuo atveju Šengeno valstybės turėtų visuomet užtikrinti glaudų įvairių sienų kontrolę vykdančių institucijų tarpusavio bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą su institucijomis, įgyvendinančiomis kontrolės priemones teritorijos viduje.

Šiuo vadovu nėra siekiama Šengeno valstybėms sukurti jokių teisiškai privalomų prievolių arba naujų sienos apsaugos pareigūnų arba kitų asmenų, kuriems jis gali būti taikomas, teisių ir pareigų. Teisiškai privalomi tik teisės aktai, kuriais pagrįstas šis vadovas arba į kuriuos jame pateikta nuoroda, ir jie gali būti taikomi nacionalinėje jurisdikcijoje.

PIRMA DALIS. APIBRĖŽTYS

1. ŠENGENO VALSTYBĖS (ES valstybės narės, įgyvendinančios su išorės sienomis susijusią Šengeno *acquis*, ir Šengeno asocijuotosios šalys):

1. Belgija	11. <i>Islandija</i>	21. <i>Norvegija</i>
2. Bulgarija	12. Italija	22. Austrija
3. Čekija	13. Kipras	23. Lenkija
4. Danija	14. Latvija	24. Portugalija
5. Vokietija	15. <i>Lichtenšteinas</i>	25. Rumunija
6. Estija	16. Lietuva	26. Slovėnija
7. Graikija	17. Liuksemburgas	27. Slovakija
8. Ispanija	18. Vengrija	28. Suomija
9. Prancūzija	19. Malta	29. Švedija
10. Kroatija	20. Nyderlandai	30. <i>Šveicarija</i>

Airijai tik kai kuriose (t. y. policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose) srityse, tarp kurių nėra išorės sienų kontrolės, leidžiama taikyti kai kurias Šengeno *acquis* dalis. Todėl šiame vadove, kuriame daugiausia nagrinėjami sienų klausimai ir kuris yra skirtas sienos apsaugos pareigūnams, „Šengeno valstybės“ įvardijama sąvoka neapima Airijos.

2. ES VALSTYBĖS NARĖS:

1. Belgija	10. Prancūzija	19. Nyderlandai
2. Bulgarija	11. Kroatija	20. Austrija
3. Čekija	12. Italija	21. Lenkija
4. Danija	13. Kipras	22. Portugalija
5. Vokietija	14. Latvija	23. Rumunija
6. Estija	15. Lietuva	24. Slovėnija
7. Airija	16. Liuksemburgas	25. Slovakija
8. Graikija	17. Vengrija	26. Suomija
9. Ispanija	18. Malta	27. Švedija

3. YPATINGA VALSTYBIŲ NARIŲ, KURIOS KOL KAS TAIKO NE VISĄ ŠENGENO ACQUIS, PADĖTIS

Bulgarija, Kroatija, Kipras ir Rumunija kol kas taiko ne visą Šengeno *acquis* ir kontrolė prie jų sienų su kitomis Šengeno valstybėmis dar nėra panaikinta⁷.

Prie visų savo sienų jos taiko Šengeno sienų kodekso II antraštinės dalies taisykles.

Taikomos šios konkrečios taisyklės:

– patikrinimai kertant jų sieną (pavyzdžiui, dėl buvimo trukmės, vizos, leidimo gyventi, pragyvenimo lėšų sumos) atliekami jų pačių teritorijos atžvilgiu;

– Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 810/2009⁸ (toliau – Vizų kodeksas) nuostatos Bulgarijai, Kroatijai, Kiprui ir Rumunijai netaikomos. Todėl terminu „Šengeno viza“ įvardijama sąvoka neapima vienos iš šių keturių Šengeno valstybių išduotų vizų;

⁷ 2022 m. birželio 26 d. Taryba nusiuntė Tarybos sprendimo dėl Šengeno *acquis* nuostatų visapusiško taikymo Kroatijos Respublikoje projektą Europos Parlamentui, kad gautų jo nuomonę (Tarybos dokumentas Nr. 10624/22).

⁸ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 810/2009, nustatantis Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas) (OL L 243, 2009 9 15, p. 1).

– nuostatos dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) taikomos Bulgarijai ir Rumunijai nuo 2021 m. liepos 25 d., remiantis Tarybos sprendimu (ES) 2017/1908⁹ ir taikant tame sprendime numatytus apribojimus (tik skaitymo prieiga);

- Šengeno informacinės sistemos (SIS) nuostatos netaikomos Kiprui; Bulgarijai ir Rumunijai visos nuostatos taikomos laikantis Tarybos sprendimų 2010/365/ES¹⁰ ir (ES) 2018/934¹¹; Kroatijai nuostatos taikomos iš dalies laikantis Tarybos sprendimo (ES) 2017/733¹²;

– Šengeno valstybės, kurios kol kas taiko ne visą Šengeno *acquis*, gali vienašališkai pripažinti tam tikrus dokumentus lygiaverčiais nacionalinei tranzito ar trumpalaikio buvimo jų teritorijoje vizai, remdamosi Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 565/2014/ES¹³.

Terminais „visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės“ arba „erdvė be vidaus sienų kontrolės“ įvardijamos sąvokos neapima Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos.

4. **EEE šalys** – Norvegija (NO), Islandija (IS) ir Lichtenšteinas (LI).
5. **Erdvė be vidaus sienų kontrolės** – erdvė, kurią sudaro visą Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių teritorija (taigi ji neapima Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos).
6. **Asmenys, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę**¹⁴ – ES valstybių narių, EEE šalių ir Šveicarijos piliečiai, taip pat su jais keliaujantys ar prie jų prisijungiantys jų šeimos nariai neatsižvelgiant į jų pilietybę.
7. **ES, EEE ar Šveicarijos piliečių, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, šeimos nariai**¹⁵ neatsižvelgiant į jų pilietybę:

⁹ 2017 m. spalio 12 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/1908 dėl tam tikrų Šengeno *acquis* nuostatų, susijusių su Vizų informacine sistema, pradėjimo taikyti Bulgarijos Respublikoje ir Rumunijoje ([OL L 269, 2017 10 19, p. 39](#)), taikymo data nustatyta 2021 m. birželio 18 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2021/995, kuriuo nustatoma diena, nuo kurios pradamas taikyti Tarybos sprendimas (ES) 2017/1908 dėl tam tikrų Šengeno *acquis* nuostatų, susijusių su Vizų informacine sistema, pradėjimo taikyti Bulgarijos Respublikoje ir Rumunijoje ([OL L 219, 2021 6 21, p. 37](#)).

¹⁰ 2010 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimas 2010/365/ES dėl Šengeno *acquis* nuostatų, susijusių su Šengeno informacine sistema, taikymo Bulgarijos Respublikoje ir Rumunijoje ([OL L 166, 2010 7 1, p. 17](#)).

¹¹ Tarybos sprendimas (ES) 2018/934 dėl likusių Šengeno *acquis* nuostatų, susijusių su Šengeno informacine sistema, pradėjimo taikyti Bulgarijos Respublikoje ir Rumunijoje ([OL L 165, 2018 7 2, p. 37](#)).

¹² 2017 m. balandžio 25 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/733 dėl su Šengeno informacine sistema susijusių Šengeno *acquis* nuostatų taikymo Kroatijos Respublikoje ([OL L 108, 2017 4 26, p. 31](#));

¹³ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 565/2014/ES, kuriuo nustatoma supaprastinta asmenų kontrolės prie išorės sienų tvarka, grindžiama vienašališku Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos tam tikrų dokumentų pripažinimu lygiaverčiais jų išduodamoms nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją arba buvimo joje ne ilgiau kaip 90 per bet kurį 180 dienų laikotarpį tikslu ir panaikinami sprendimai Nr. 895/2006/EB ir Nr. 582/2008/EB ([OL L 157, 2014 5 27, p. 23](#)).

¹⁴ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 5 punktas.

- sutuoktinis (nepriklausomai nuo sutuoktinio lyties¹⁶) ir, jeigu registruota partnerystė sudaryta remiantis ES arba Šengeno valstybės teisės aktais ir pripažinta pagal priimančiosios ES ar Šengeno valstybės teisės aktus lygiaverte santuokai, partneris, su kuriuo ES, EEE ar Šveicarijos pilietis yra sudaręs registruotą partnerystę;
 - jaunesni nei 21 metų tiesioginiai palikuonys arba išlaikytiniai asmenys, įskaitant sutuoktinio arba registruoto partnerio palikuonis ar išlaikytinius asmenis;
 - tiesiosios aukštutinės linijos išlaikomi tiesioginiai giminaičiai, įskaitant atitinkamus sutuoktinio arba registruoto partnerio giminaičius;
 - bet kurie kiti toliau išvardyti šeimos nariai, kuriems pagal nacionalinės teisės aktus palengvinta galimybė įvažiuoti ir (arba) gyventi šalyje ir kuriems išduota viza arba leidimo gyventi šalyje kortelė:
 - išlaikytiniai;
 - ES, EEE ar Šveicarijos piliečio namų ūkio nariai;
 - šeimos nariai, kuriems dėl rimtų sveikatos priežasčių būtina ES ar EEE piliečio asmeninė priežiūra;
 - partneriai, su kuriais ES ar EEE pilietis palaiko ilgalaikius santykius, jei jie tinkamai patvirtinami.
8. **ES pilietis**¹⁷ – bet kuris asmuo, turintis Europos Sąjungos valstybės narės pilietybę.
9. **Trečiosios šalies pilietis**¹⁸ – bet kuris asmuo, kuris negali naudotis laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę¹⁹.

¹⁵ Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 2 punktą ir 3 straipsnio 2 punktą.

¹⁶ 2018 m. birželio 5 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Coman*, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385.

¹⁷ Direktyvos 2004/38/EB 2 straipsnio 1 punktą.

¹⁸ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 6 punktą.

¹⁹ Andoros, Monako ir San Marino piliečiai laikomi trečiųjų šalių piliečiais, tačiau jiems spaudas nededamas (ateityje taip pat nebus taikoma AIS ir ETIAS), o valstybės narės toleruoja tai, kad Andoros ir San Marino piliečiai naudojasi ES eismo juostomis pagal Tarybos dokumentą Nr. 13020/04.

10. **Sienos apsaugos pareigūnas**²⁰ – pagal Sąjungos ir nacionalinės teisės aktus sienų kontrolės užduotis vykdantis valstybės pareigūnas, pagal nacionalinę teisę jas vykdyti paskirtas į sienos perėjimo punktą arba į prie sienos ar arti sienos esančią vietą.
11. **Sienų kontrolė**²¹ – prie sienos reaguojant tik į ketinimą pereiti tą sieną arba jos perėjimą, neatsižvelgiant į jokias kitas aplinkybes, vykdoma veikla, apimanti patikrinimus kertant sieną ir sienų stebėjimą.
12. **Patikrinimai kertant sieną**²² – sienos perėjimo punktuose atliekami patikrinimai, kuriais siekiama užtikrinti, kad asmenims, įskaitant jų transporto priemones ir jų turimus daiktus, būtų leidžiama atvykti į Šengeno valstybių teritoriją arba iš jos išvykti.
13. **Sistemiški patikrinimai atitinkamose duomenų bazėse**²³ – sienos apsaugos pareigūnų atitinkamose duomenų bazėse atliekami patikrinimai dėl visų išorės sienas kertančių atvykstančių ar išvykstančių asmenų (asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, ir trečiųjų šalių piliečių).
14. **Atitinkamos duomenų bazės**²⁴ – duomenų bazės, kuriose sienos apsaugos pareigūnai turi atlikti sistemingus patikrinimus dėl visų išorės sienas kertančių asmenų. Tai gali būti:
 - Šengeno informacinė sistema (SIS);
 - Interpolo pavogtų ir pamestų kelionės dokumentų (SLTD) duomenų bazė;
 - nacionalinės duomenų bazės, kuriose pateikiama informacija apie pavogtus, pasisavintus, pamestus ir negaliojančiais pripažintus kelionės dokumentus.

Sienos apsaugos pareigūnai taip pat gali tikrinti kitas nacionalines ir Interpolo duomenų bases.

²⁰ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 14 punktas.

²¹ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 10 punktas.

²² Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 11 punktas.

²³ Remiantis Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2 dalimi.

²⁴ Remiantis Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2 dalies a ir b punktais.

15. **Tiksliniai patikrinimai atitinkamose duomenų bazėse**²⁵ – rizikos analize pagrįsti tik kai kurių asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, duomenų patikrinimai atitinkamose duomenų bazėse, atliekami tam tikruose sienos perėjimo punktuose, kai galima nukrypti nuo sistemingų patikrinimų principo.
16. **Kiti asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, duomenų patikrinimai**²⁶ – asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę ir kurių tiksliniai duomenų patikrinimai atitinkamose duomenų bazėse neatliekami, duomenų patikrinimai, kai galima laikinai nevykdyti sistemingų patikrinimų; tai būtent turėtojo tapatybės ir kelionės dokumento galiojimo ir autentiškumo patikrinimas.
17. **Išsamūs patikrinimai**²⁷ – trečiųjų šalių piliečių patikrinimai.
18. **Antros linijos patikrinimai**²⁸ – tolesni patikrinimai, kurie gali būti atliekami specialioje vietoje, kuri yra kitur nei tikrinami visi asmenys (pirmoje linijoje).
19. **Išankstinė informacija apie keleivius (API)** – duomenys, renkami pagal Tarybos direktyvą 2004/82/EB²⁹.
20. **Sienų stebėjimas**³⁰ – sienų tarp sienos perėjimo punktų ribų stebėjimas ir sienos perėjimo punktų stebėjimas ne nustatytomis jų darbo valandomis, kad būtų užkirstas kelias asmenims išvengti patikrinimų kertant sieną.
21. **Prieglobsčio prašytojas**³¹ – prašymą dėl prieglobsčio pateikęs trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, dėl kurio dar nepriimtas galutinis sprendimas.
22. **Tarptautinės apsaugos prašymas**³² – trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės, kuris, kaip galima suprasti, siekia pabėgėlio arba papildomos apsaugos statuso, pateiktas prašymas dėl Šengeno valstybės apsaugos.

²⁵ Remiantis Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalimi.

²⁶ Remiantis Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalies trečia pastraipa.

²⁷ Remiantis Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 3 dalimi.

²⁸ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 13 punktas.

²⁹ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/82/EB dėl vežėjų įsipareigojimo perduoti duomenis apie keleivius (OL L 261, 2004 8 6, p. 24).

³⁰ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 12 punktas.

³¹ Direktyvos 2011/95/ES 2 straipsnio i punktas.

³² Direktyvos 2011/95/ES 2 straipsnio h punktas.

23. **Pabėgėlis**³³ – trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga, arba asmuo be pilietybės, kuris dėl minėtų priežasčių būdamas už šalies, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, ribų negali ar dėl minėtos baimės nepageidauja į ją grįžti.
24. **Papildomą apsaugą galintis gauti asmuo**³⁴ – trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad jei jis būtų grąžintas į savo kilmės šalį arba – asmens be pilietybės atveju – į šalį, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, jam kiltų realus pavojus patirti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES³⁵ 15 straipsnyje apibrėžtą didelę žalą, ir kuris negali arba dėl tokio pavojaus nepageidauja naudotis tos šalies apsauga.
25. **Asmuo be pilietybės**³⁶ – asmuo, kuris nėra laikomas jokios valstybės piliečiu pagal jos teisę.
26. **Grėsmė visuomenės sveikatai**³⁷ – liga, galinti sukelti epidemiją, kaip apibrėžta Pasaulio sveikatos organizacijos tarptautinėse sveikatos taisyklėse, ir kitos infekcinės ligos arba užkrečiamosios parazitinės ligos, jeigu jos yra apsaugos nuostatų, taikomų valstybių narių piliečiams, objektas. Išsamiau žr. gaires dėl grėsmių visuomenės sveikatai³⁸.
27. **Viza**³⁹ – visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės suteiktas leidimas:
- a) būti teritorijoje erdvėje be vidaus sienų kontrolės, kaip numatoma, ne ilgiau nei 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį;

³³ Direktyvos 2011/95/ES 2 straipsnio d punktas.

³⁴ Direktyvos 2011/95/ES 2 straipsnio f punktas.

³⁵ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011 12 20, p. 9).

³⁶ JT konvencijos dėl asmenų be pilietybės statuso 1 straipsnis.

³⁷ Šengeno sienų kodekso 2 straipsnio 21 punktas.

³⁸ Išsamiau žr. gairių dėl grėsmių visuomenės sveikatai II dalies I skirsnio 3.6 punktą.

³⁹ Vizų kodekso 2 straipsnio 2 punktas.

- b) vyksti tranzitu per tarptautinio tranzito zonas visą Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių oro uostuose.
28. **Nacionalinė trumpalaikė viza** – Šengeno valstybės, kol kas netaikančios visos Šengeno *acquis*, išduotas leidimas, skirtas numatomam buvimui tos Šengeno valstybės teritorijoje, kurio trukmė neviršija 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį.
29. **Riboto teritorinio galiojimo viza**⁴⁰ – viza, galiojanti vienos ar daugiau visą Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių, bet ne visų tų valstybių teritorijoje.
30. **Oro uosto tranzitinė viza**⁴¹ – viza, galiojanti vykstant tranzitu per vieno ar daugiau visą Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių oro uostų tarptautinio tranzito zonas.
31. **Nacionalinė oro uosto tranzitinė viza** – viza, galiojanti vykstant tranzitu per vieno ar daugiau Šengeno valstybių, kol kas taikančių ne visą Šengeno *acquis*, oro uostų tarptautinio tranzito zonas.
32. **Ilgalaikė viza**⁴² – nacionalinė viza, kurią išduoda viena iš visą Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių ir kurią turint leidžiama būti ilgiau nei tris mėnesius, kaip numatyta Reglamente (ES) Nr. 265/2010 arba kituose Sąjungos ar nacionalinės teisės aktuose, ir kuri galioja ne ilgiau kaip vienus metus.
33. **Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojai** – Jungtinės Karalystės piliečiai ir jų šeimos nariai, kuriems taikoma *Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos*⁴³ antra dalis (piliečių teisės). Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojų anksčiau įgytos laisvo judėjimo teisės, kuriomis jie naudojosi kaip ES piliečiai, išsaugomos tik priimančiojoje valstybėje. Judėjimo Šengeno valstybėse (išskyrus priimančiąją valstybę) atžvilgiu jie laikomi teisėtai gyvenančiais trečiųjų šalių piliečiais.

⁴⁰ Vizų kodekso 2 straipsnio 4 punktas.

⁴¹ Vizų kodekso 2 straipsnio 5 punktas.

⁴² Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 18 straipsnis.

⁴³ [OL L 29, 2020 1 31, p. 7–187.](#)

ANTRA DALIS. PATIKRINIMAI KERTANT SIENĄ

I SKIRSNIS. Patikrinimų kertant sieną procedūros

2. PATIKRINIMAI SIENOS PERĖJIMO PUNKTUOSE

2.1. Pagrindinis patikrinimų kertant sieną sienos perėjimo punktuose tikslas – patikrinti, kad visi sieną kertantys asmenys tenkintų atvykimo į Šengeno valstybių teritoriją sąlygas. Trečiųjų šalių piliečių atveju tikrinamos atvykimo sąlygos ([žr. šio skirsnio 3 punktą](#)). Kalbant apie ES piliečius ir jų šeimos narius, kontrolės priemonėmis siekiama, visų pirma, patikrinti, ar atitinkami asmenys turi laisvo judėjimo teisę pagal Sąjungos teisę, kaip numatyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2004/38/EB⁴⁴. Tam tikrų kategorijų asmenims taikomos specialiosios taisyklės ([žr. šio skirsnio 3.2 punktą](#)).

2.2. Visų išorės sienas kertančių asmenų – ir ES, EEE ir Šveicarijos piliečių, ir trečiųjų šalių piliečių – duomenys turi būti sistemingi tikrinami atitinkamose duomenų bazėse⁴⁵. Tai šios duomenų bazės:

- SIS;
- SLTD;
- nacionalinės duomenų bazės, kuriose pateikiama informacija apie pavogtus, pasisavintus, pamestus ir negaliojančiais pripažintus kelionės dokumentus.

Sienos apsaugos pareigūnai taip pat gali tikrinti kitas nacionalines ir Interpolo duomenų bazes.

Šios sistemingų patikrinimų atitinkamose duomenų bazėse taisyklės išimtys tam tikromis sąlygomis ([žr. šio skirsnio 2.3 punktą](#)) gali būti taikomos prie sausumos ir jūrų sienų remiantis konkrečia pranešimo apie tokią išimtį procedūra ([žr. A priedėlį](#)) ir rizikos vertinimu ([žr. B priedėlį](#)).

Prie oro sienų išimtys buvo galimos per pereinamąjį laikotarpį, kuris baigėsi 2019 m. balandžio 7 d. Nuo šios datos jokių išimčių prie jokių oro sienų taikyti nebegalima.

⁴⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004 4 30, p. 77).

⁴⁵ Šengeno sienų kodekso 8 straipsnis.

2.3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir Europos žmogaus teisių konvencijoje įtvirtintos pagrindinės teisės turi būti užtikrinamos bet kuriam asmeniui, ketinančiam kirsti sienas. Sienų kontrolė turi būti vykdoma laikantis nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimo ir diskriminacijos draudimo, kurie yra įtvirtinti atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 ir 21 straipsniuose ir Europos žmogaus teisių konvencijos 3 ir 14 straipsniuose.

Vykdydami savo pareigas sienos apsaugos pareigūnai, visų pirma, privalo visiškai gerbti žmogaus orumą, o diskriminacija dėl bet kokių priežasčių, įskaitant diskriminaciją dėl lyties, rasės, odos spalvos, etninės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar įsitikinimų, politinių ar kitų nuomonių, priklausymo tautinei mažumai, savybių, įgimtos negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, turi būti draudžiama. Visos priemonės, kurių jie imasi vykdydami pareigas ir kuriomis ribojamos pagrindinės teisės, turi būti numatytos teisės aktuose ir atitikti teisių ir laisvių esmę. Pagal Chartijos 52 straipsnį pagrindinės teisės gali būti ribojamos tik tuo atveju, jei tai būtina Sąjungos pripažintiems bendrojo intereso tikslams pasiekti arba jei reikia apsaugoti kitų asmenų teises į laisvę; priemonės turi būti proporcingos.

Visi keliautojai turi teisę gauti informaciją apie kontrolės pobūdį ir teisę į profesionalų, draugišką bei mandagų elgesį su jais pagal taikytinus tarptautinės, Sąjungos ir nacionalinės teisės aktus.

Visiems keliautojams turi būti pranešama apie jų asmens duomenų tvarkymą atliekant sienų kontrolę, įskaitant patikrinimus duomenų bazėse (pavyzdžiui, SIS ir VIS duomenų bazėse), taip pat apie duomenų subjektų teises, susijusias su jų asmens duomenų tvarkymu. Tuo tikslu sienos perėjimo punktuose turėtų būti prieinama atitinkama informacija (pavyzdžiui, informaciniai ženklai, QR kodas) kalbomis, kuriomis paprastai teikiami panašūs pranešimai. Taikomos ES asmens duomenų apsaugos taisyklės, visų pirma, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679⁴⁶ ir Europos

⁴⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ([OL L 119, 2016 5 4, p. 1](#)).

Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680⁴⁷, taip pat SIS ir VIS *acquis* duomenų apsaugos taisyklės.

- 2.4. Tikrinamajam asmeniui paprašius patikrinimą atliekantis sienos apsaugos pareigūnas turėtų jam parodyti savo tarnybinį leidimą, pateikti tarnybinį identifikacinį numerį ir, jeigu leidžia aplinkybės, pasakyti savo vardą ir pavardę. Atsisakyti pasakyti vardą ir pavardę galima, jeigu yra kokių nors priežasčių daryti prielaidą, jog sienos apsaugos pareigūnui susidarys labai nepalankios sąlygos (pavyzdžiui, jeigu kyla grėsmė jo gyvybei arba fizinei neliečiamybei). Tokiu atveju reikia pateikti tik tarnybinio leidimo numerį ir institucijos pavadinimą bei adresą.
- 2.5. Sienos perėjimo punktui vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas turi skirti pakankamai tinkamų darbuotojų, kad būtų veiksmingai vykdoma sienų kontrolė. Sienos apsaugos pareigūnai turi visuomet suderinti būtinybę užtikrinti sklandų sienos perėjimą atvykimo sąlygas tenkinantiems asmenims, kurių tarp keliautojų yra daugiausia (pavyzdžiui, turistams, verslininkams, studentams), ir būtinybę visuomet būti budriems siekiant nustatyti asmenis, keliančius pavojų viešajai politikai ir vidaus saugumui, ir galimus neteisėto atvykimo atvejus. Budrumo poreikis, visų pirma, susijęs su situacija, kai taikoma sistemingų patikrinimų atitinkamose duomenų bazėse principo išimtis. Sienos perėjimo punktuose, kuriuose išimtis netaikomos, sistemingus patikrinimus atitinkamose duomenų bazėse sienos apsaugos pareigūnai turi atlikti dėl visų išorės sieną kertančių atvykstančių ir išvykstančių asmenų.

⁴⁷

2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR ([OL L 119, 2016 5 4, p. 89](#)).

*** Patarimai sienos apsaugos pareigūnams, atliekantiems patikrinimus kertant sieną:**

- kai paimate kelionės dokumentą, visuomet pažvelkite į keliautojo veidą (pasistenkite atsiminti kuo daugiau pastebimų keliautojo veido bruožų);
- palyginkite keliautojo bruožus su kelionės dokumente esančia nuotrauka ir aprašymu, palyginkite juos ir su viza, kai to reikalaujama (tai gali padėti nustatyti apsimetėlius);
- nuodugniai patikrinkite kelionės dokumentą, kad galėtumėte atmesti galimybę, jog jis suklastotas ar padirbtas (puslapių numeracija, spausdinimas ir siūlės, antspaudai ir spaudai pase, kiti įrašyti asmenys; keliautojas turi paaiškinti visus dokumente, visų pirma asmens duomenų puslapyje, padarytus pakeitimus); sistemingai tikrinkite atitinkamas duomenų bazes (jei tai nėra atliekama automatiškai, nuskaitant kelionės dokumentą); tai darydami palaikykite kontaktą ir stebėkite keliautojo elgseną bei reakciją (pavyzdžiui, pernelyg didelį nervingumą, agresyvumą, perdėtą norą bendradarbiauti); atlikdami patikrinimą Vizų informacinėje sistemoje, naudokite vizos įklijos numerį kartu su vizos turėtojo pirštų atspaudais, o žyma VIS-0 tikrinama naudojant tik vizos įklijos numerį;
- visiems keliautojams turi būti pranešama apie jų asmens duomenų tvarkymą atliekant sienų kontrolę, įskaitant patikrinimus duomenų bazėse (pavyzdžiui, SIS ir VIS duomenų bazėse), taip pat apie duomenų subjektų teises, susijusias su jų asmens duomenų tvarkymu. Taikomos ES asmens duomenų apsaugos taisyklės. Sienos apsaugos pareigūnas turėtų pateikti keliautojui informaciją apie teises susipažinti su duomenimis, ištaisyti netikslūs duomenis ir ištrinti neteisėtai saugomus duomenis. Sienos apsaugos pareigūnas turėtų pateikti keliautojui kompetentingų nacionalinių institucijų, t. y. duomenų valdytojo ir duomenų apsaugos institucijos, kontaktinius duomenis, kad jis galėtų pasinaudoti savo teisėmis, įskaitant teisę pateikti skundą duomenų apsaugos institucijai⁴⁸;

⁴⁸

Tokia informacija gali būti pateikiama plakate arba lankstinuke. Toks lankstinukas ar plakatas turi būti parengti visomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis ir atitinkamų Šengeno valstybių kaimyninių šalių kalba (-omis).

- prieš uždėdami spaudą kelionės dokumente (kai to reikalaujama), įsitikinkite, kad asmuo neviršijo leistino buvimo laikotarpio (t. y. 90 dienų per bet kurią 180 dienų laikotarpį), kai paskutinį kartą buvo erdvėje be vidaus sienų kontrolės arba Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ar Rumunijos teritorijoje atskirai; trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos nariai, atveju įsidėmėkite, kad taikomos specialiosios nuostatos (žr. 2.1.2 punktą);
- neapklauskite keliautojo kaip galimo nusikaltėlio ar neteisėtai esančio trečiosios šalies piliečio. Visi klausimai turėtų būti tinkamai suformuluoti ir pateikiami draugiškai;
- keliautojo užduodamų klausimų nereikėtų vertinti kaip nepageidaujamų ir į juos reikėtų atsakyti mandagiai pateikiant faktinę informaciją.

2.6. Automatizuotos sienų kontrolės sistemų naudojimas: Reglamente (ES) 2017/2225, kuriuo iš dalies keičiamas Šengeno sienų kodeksas, įtvirtintose nuostatose dėl atvykimo ir išvykimo sistemos (AIS) naudojimo, kurios bus pradėtos taikyti nuo tos dienos, kai AIS pradės veikti, pateikiamos išsamios taisyklės dėl savitarnos sistemų ir e. vartų naudojimo. Kol bus pradėtos taikyti šios naujos taisyklės, jau dabar galima ir rekomenduojama naudoti savitarnos sistemas ir e. vartus⁴⁹ (atvykstant ir išvykstant, tikrinant asmenis, kurie naudojami laisvo judėjimo teise, ir atitinkamais atvejais trečiųjų šalių piliečius), jei tai *derinama* su sienos apsaugos pareigūno atliekamu rankiniu patikrinimu ir, jei reikia, antspaudavimu. Automatizuotos sienų kontrolės sistemos suprojektuojamos taip, kad jomis galėtų naudotis visi asmenys, išskyrus jaunesnius nei 12 metų vaikus, be to, jos sukuriamos taip, kad jomis būtų užtikrinta visapusiška pagarba žmogaus orumui, ypač kai tai susiję su pažeidžiamais asmenimis. Jei valstybės narės nusprendžia naudoti automatizuotas sienų kontrolės sistemas, jos užtikrina, kad būtų pakankamai darbuotojų, kurie padėtų asmenims naudotis tokiomis sistemomis, ir

⁴⁹

Reglamento (ES) 2017/458, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (ES) 2016/399 nuostatos, susijusios su atitinkamų duomenų bazių tikrinimo prie išorės sienų sugriežtinimu, 10 konstatuojamoji dalis: „[T]echnologinė plėtra iš esmės suteikia galimybę atitinkamas duomenų bazes tikrinti tokiu būdu, kad būtų daromas ribotas poveikis sienos kirtimo proceso trukmei, nes dokumentų ir asmenų patikrinimus galima vykdyti tuo pačiu metu. Šiuo atveju galėtų būti aktualūs automatizuoti sienos kontrolės vartai.“

išlaiko pakankamą skaičių neautomatizuotų juostų, skirtų vaikams, vaikus lydintiems asmenims, pažeidžiamiems asmenims ir asmenims, kurie pageidauja naudotis neautomatizuotomis juostomis.

3. **ASMENŲ, KURIE NAUDOJASI LAISVO JUDĖJIMO TEISE PAGAL SAJUNGOS TEISĘ, PATIKRINIMAI**

3.1. Atvykstančių ir išvykstančių asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, duomenys turėtų būti sistemingai tikrinami atitinkamose duomenų bazėse, visų pirma:

- SIS;
- SLTD;
- nacionalinės duomenų bazės, kuriose pateikiama informacija apie pavogtus, pasisavintus, pamestus ir negaliojančiais pripažintus kelionės dokumentus.

Sienos apsaugos pareigūnai taip pat gali tikrinti kitas nacionalines ir Interpolo duomenų bazes.

Jeigu pasuose ir kelionės dokumentuose yra laikmena, nurodyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 2252/2004⁵⁰ 1 straipsnio 2 dalyje, turi būti tikrinamas lusto duomenų autentiškumas.

2.1.1. Tais atvejais, kai kyla abejonių dėl kelionės dokumento autentiškumo arba dėl jo turėtojo tapatybės, turi būti patikrintas bent vienas iš biometrinių identifikatorių (veido atvaizdas ir (arba) pirštų atspaudai), integruotų į pasus ir kelionės dokumentus, išduotus pagal Reglamentą (EB) Nr. 2252/2004. Jeigu įmanoma, toks patikrinimas taip pat turi būti atliktas kelionės dokumentų, kuriems tas reglamentas netaikomas, atžvilgiu.

2.1.2. Trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos nariai, turi teisę gyventi valstybėje narėje iki trijų mėnesių, jeigu turi galiojantį pasą ir vyksta kartu su ES, EEE ar Šveicarijos piliečiu arba prie jo prisijungia, neapribojant jų buvimo 90 dienų per 180 dienų laikotarpį.

⁵⁰ 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2252/2004 dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų (OL L 385, 2004 12 29, p. 1).

Reikėtų pažymėti, kad trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos nariai, turi teisę vykti kartu su ES, EEE ar Šveicarijos piliečiu arba prie jo prisijungti iki trijų mėnesių kiekvienoje Šengeno valstybėje iš eilės netaikant jokių sąlygų ar formalumų (išskyrus tai, kad trečiųjų šalių piliečiai iš šalių, kurioms keliami vizų reikalavimai, turi turėti vizą, kai asmuo neturi galiojančios leidimo gyventi šalyje kortelės arba leidimo gyventi, kaip išsamiau paaiškinta šio skirsnio 2.8 punkte).

Jeigu šeimos narys keliauja vienas ir neturi galiojančios leidimo gyventi šalyje kortelės arba leidimo gyventi (žr. šio skirsnio 2.8 punktą), bus (vėl) taikoma įprasta tvarka dėl trumpalaikio buvimo trukmės, nes nebetenkinamos sąlygos, kurioms esant galima naudotis su ES, EEE ir Šveicarijos piliečių ir jų šeimų laisvu judėjimu susijusiomis lengvatomis.

Apskaičiuojant, ar laikomasi 90 dienų per 180 dienų laikotarpį taisyklės, taikomos tik trumpalaikio buvimo atvejais, nereikėtų atsižvelgti į ankstesnius buvimo laikotarpius erdvėje be vidaus sienų kontrolės, kai vykstama kartu su ES, EEE ar Šveicarijos piliečiu arba prie jo prisijungiama.

***Pavyzdžiai** (visuose šiuose pavyzdžiuose trečiosios šalies pilietis neturi galiojančios leidimo gyventi šalyje kortelės arba leidimo gyventi, kaip išsamiau paaiškinta šio skirsnio 2.8 punkte):

Indijos pilietis (-ė), susituokęs (-usi) su Prancūzijos piliečiu (-e), gali vykti kartu su sutuoktiniu (-e) Prancūzijos piliečiu (-e) į Vokietiją trims mėnesiams, į Ispaniją dviem mėnesiams ir į Italiją trims mėnesiams ir taip būti erdvėje be vidaus sienų kontrolės iš viso aštuonis mėnesius iš eilės.

Japonijos pilietis (-ė) yra susituokęs (-usi) su Estijos piliečiu (-e) ir anksčiau nėra buvęs (-usi) ES. Japonijos pilietis (-ė) vyksta kartu su sutuoktiniu (-e) Estijos piliečiu (-e) į Italiją vienam mėnesiui. Po mėnesio sutuoktinis (-ė) Estijos pilietis (-ė) išvyksta iš Italijos ir grįžta į Japoniją dirbti. Japonijos pilietis (-ė) gali likti vienas (-a) dar 90 dienų (taikoma 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį riba).

Kinijos pilietis (-ė) yra susituokęs (-usi) su Švedijos piliečiu (-e) ir verslo reikalais vienas (-a) praleidžia 15 dienų Austrijoje. Po to prie jo (jos) prisijungia Švedijos pilietis (-ė) ir jie kartu praleidžia vieną mėnesį Portugalijoje. Po to mėnesio sutuoktinis (-ė) Švedijos pilietis (-ė) išvyksta iš ES. Kinijos pilietis (-ė) gali likti vienas (-a) dar 75 dienas per 180 dienų laikotarpį (taikoma 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį riba, bet įvertinant, ar laikomasi 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį ribos, buvimas kartu su ES piliečiu (šiuo pavyzdyje – vienas mėnuo) neturėtų būti įskaičiuojamas).

- 3.2. SIS arba kitose atitinkamose duomenų bazėse rasta atitiktis dar nėra pakankamas pagrindas atsisakyti leisti atvykti asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę (žr. šio skirsnio 8.3 punktą dėl taisyklių, taikomų atsisakymui leisti atvykti asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę).
- 3.3. Tikslinius patikrinimus atitinkamose duomenų bazėse galima atlikti tik kai sistemingi patikrinimai padarytų neproporcingą poveikį srautui tam tikruose sausumos ir jūrų sienos perėjimo punktuose, įvertinus riziką, susijusią su bet kurios Šengeno valstybės viešąja politika, vidaus saugumu, visuomenės sveikata arba tarptautiniais santykiais (išsamiau apie pranešimo procedūrą ir rizikos vertinimą žr. A ir B priedėlius).

Tokiu atveju, siekiant nustatyti, dėl kurių asmenų galima atlikti tik tikslinį patikrinimą, reikėtų naudoti Komisijos kartu su Šengeno valstybėmis ir atitinkamomis agentūromis nustatytus bendrus rizikos rodiklius, taikomus užsienio kovotojams.

Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a–2f dalyse nustatytą valstybių narių galimybę vykdyti tikslinius, o ne sistemingus asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, patikrinimus reikia skirti nuo Šengeno sienų kodekso 9 straipsnyje nustatytos valstybių narių teisės sušvelninti patikrinimus kertant sieną, susiklosčius išimtinėms ir nenumatytomis aplinkybėms (žr. šio skirsnio 7 punktą).

	Priežastis	Procedūriniai reikalavimai	Pagrindas	Trukmė
Tiksliniai patikrinimai konkrečiai nurodytuose	– Neproporcingas poveikis eismo srautui	– Išankstinio rizikos vertinimo pateikimas <i>Frontex</i>	– Susiję tik su asmenimis, turinčiais laisvo judėjimo teisę	– Neturi viršyti to, kas yra griežtai būtina – Apibrėžta pagal

sienos perėjimo punktuose Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a–2f dalys		– Pranešimas valstybėms narėms, <i>Frontex</i> ir Komisijai – Kas 6 mėnesius teikiamos ataskaitos <i>Frontex</i> ir Komisijai	– Minimalus tikrinimas išlieka privalomas – Nuo 2019 m. balandžio 7 d. oro sienų atžvilgiu negali būti vykdomi tiksliniai patikrinimai	rizikos vertinimą (t. y. gali apimti ilgesnius laikotarpius)
Sušvelninimas Šengeno sienų kodekso 9 straipsnis	– Nenumatyti įvykiai, dėl kurių laukimo laikas pernelyg pailgėja (pvz., potvynis, gaivalinė nelaimė, (pilietinis) karas netoliese esančioje valstybėje, netikėtas netoliese esančių sienos perėjimo punktų uždarymas, svarbus eismo įvykis) – Išnaudoti visi personalo, įrangos ir organizaciniai ištekliai	– Sprendimą priėmė sienos perėjimo punktui vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas – Informacijos registravimas sienos perėjimo punkte pagal Šengeno sienų kodekso II priedo b punktą – Metinė ataskaita Europos Parlamentui ir Komisijai	– Susiję su visais keliautojais – Antspaudavimas (trečiųjų šalių piliečiams) išlieka privalomas – Pirmenybė ne patikrinimams išvykstant, o patikrinimams atvykstant	Laikina, pritaikyta prie tai pagrindžiančių aplinkybių (t. y. tik labai trumpam laikotarpiui)

3.4. Kai atliekami tokie tiksliniai patikrinimai, asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę ir dėl kurių nėra atliekami tiksliniai patikrinimai atitinkamose duomenų bazėse, atžvilgiu turi būti atliekami „kiti asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, patikrinimai“ siekiant nustatyti asmens tapatybę pateikus ar parodžius kelionės dokumentą. Tokie kiti patikrinimai – tai greitas ir paprastas kelionės dokumento tinkamumo kirsti sieną patikrinimas ir patikrinimas, ar yra klastojimo arba padirbinėjimo požymių, prireikus naudojant techninius prietaisus. Jeigu dėl kelionės dokumento kyla abejonių arba yra požymių, kad asmuo gali kelti grėsmę Šengeno valstybių viešajai politikai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams, sienos apsaugos pareigūnas turi atlikti patikrinimą atitinkamose duomenų bazėse, nurodytose Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2 dalies a ir b punktuose.

- 3.5. Patikrinimus atitinkamose duomenų bazėse galima atlikti iš anksto remiantis keleivio duomenimis, gautais pagal Direktyvą 2004/82/EB arba kitus Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus. Jeigu tokie patikrinimai atliekami iš anksto, remiantis tokiais duomenimis apie keleivius, iš anksto gauti duomenys turi būti patikrinti sienos perėjimo punkte palyginant juos su duomenimis kelionės dokumente. Be to, turi būti patikrinti atitinkamo asmens tapatybė bei pilietybė, taip pat kelionės dokumento autentiškumas ir tinkamumas kirsti sieną.
- 3.6. Siekiant užtikrinti veiksmingus patikrinimus kertant sieną, tais atvejais, kai kyla abejonų dėl kelionės dokumentų autentiškumo arba dėl jo turėtojo tapatybės, turi būti patikrintas bent vienas iš biometrinių identifikatorių (veido atvaizdas ir (arba) pirštų atspaudai), integruotų į kelionės dokumentus, išduotus pagal Reglamentą (EB) Nr. 2252/2004. Jeigu įmanoma, toks patikrinimas taip pat turi būti atliekamas dėl kelionės dokumentų, kuriems tas reglamentas netaikomas (ES pasų ir kelionės dokumentų, kuriuos išduoda ES valstybė narė, nusprendusi jo netaikyti (Airija), bei trečiųjų šalių išduotų pasų ir kelionės dokumentų). Dėl biometriniame pase saugomų duomenų autentiškumo patikrinimo [žr. šio skirsnio 16 punktą](#).
- 3.7. Siekiant užtikrinti, kad dėl asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, tokie sistemingi patikrinimai sausumos sienų su Rumunija, Bulgarija ir Kroatija perėjimo punktuose nebūtų atliekami du kartus, remdamosi rizikos vertinimu sienos apsaugos institucijos gali priimti sprendimą, kad išvykstant patikrinimai atitinkamose duomenų bazėse būtų atliekami tik nesistemiškai. Kol kas tokia tvarka gali būti taikoma prie šių sausumos sienų:
- Bulgarijos ir Graikijos;
 - Rumunijos ir Vengrijos;
 - Bulgarijos ir Rumunijos;
 - Kroatijos ir Slovėnijos;
 - Kroatijos ir Vengrijos.
- 3.8. Asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, paprastai leidžiama kirsti Šengeno valstybės sieną pateikus šiuos dokumentus:

- ES, EEE ir Šveicarijos piliečiai: tapatybės kortelė ar pasas;
- ES laikinasis kelionės dokumentas⁵¹;
- ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos nariai, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai: pasas. Jiems taip pat gali būti taikomas reikalavimas turėti vizą, jeigu jie yra trečiosios šalies, kuriai taikomas [vizos reikalavimas](#), piliečiai, nebent jie turi:
 - galiojantį [leidimą gyventi](#), kurį išdavė visą Šengeno *acquis* taikanti Šengeno valstybė,
 - arba galiojančią leidimo gyventi šalyje kortelę, kurią pagal Direktyvos 2004/38/EB 10 ir 20 straipsnius išdavė ES valstybė narė arba EEE šalis, neatsižvelgiant į tai, ar tas asmuo vyksta kartu su ES ar EEE piliečiu arba prie jo prisijungia.

Pagal Direktyvos 2004/38/EB 10 ir 20 straipsnius išduotos leidimo gyventi šalyje kortelės turėjimas yra pakankamas įrodymas, kad kortelės turėtojas yra Sąjungos piliečio šeimos narys. Pažymėtina, kad turint leidimo gyventi šalyje kortelę jokioje valstybėje narėje, įskaitant valstybę narę, kurios pilietybę turi ES pilietis, netaikomas vizos reikalavimas (ateityje nebus taikoma ir ETIAS).

***Pavyzdžiai:**

Slovakijos pilietė su Kinijos pilietybę turinčiu sutuoktiniu gyvena Vokietijoje. Jie vyksta į Prancūziją. Kadangi Kinijos pilietybę turintis sutuoktinis turi pagal Direktyvos 2004/38/EB 10 straipsnį Vokietijos išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę, jam nereikia atvykimo vizos nei pagal direktyvą, nei pagal Šengeno sienų kodeksą.

Vokietijos pilietis su Kinijos pilietybę turinčia sutuoktine gyvena Vokietijoje. Jie vyksta į Ispaniją. Kadangi Kinijos pilietybę turintis sutuoktinis turi pagal Šengeno valstybės narės nacionalinę teisę Vokietijos išduotą leidimą gyventi, jam nereikia atvykimo vizos pagal Šengeno sienų kodeksą.

Slovakijos pilietė su Kinijos pilietybę turinčiu sutuoktiniu gyvena Rumunijoje. Jie vyksta į Prancūziją. Kadangi Kinijos pilietybę turintis sutuoktinis turi pagal

⁵¹ 1996 m. birželio 25 d. Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų sprendimas dėl laikinojo kelionės dokumento nustatymo (96/409/BUSP) ir 2019 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva (ES) 2019/997, kuria nustatomas ES laikinasis kelionės dokumentas ir panaikinamas Sprendimas 96/409/BUSP (galioja, bet dar netaikoma).

Direktyvos 2004/38/EB 10 straipsnį Rumunijos išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę, **jam** netaikomas vizos reikalavimas pagal direktyvą.

Slovakijos pilietis su Kinijos pilietybę turinčia sutuoktine gyvena Airijoje. Kinijos pilietybę turinti sutuoktinė, kuri turi pagal Direktyvos 2004/38/EB 20 straipsnį Airijos išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę, viena vyksta į Prancūziją. Turint leidimo gyventi Airijoje kortelę, vizos reikalavimas Prancūzijoje netaikomas, net jei jos turėtojas keliauja vienas.

Du Indijos piliečiai, kurių **pirmasis** turi leidimą gyventi Kroatijoje, o antrasis – leidimo gyventi Kroatijoje kortelę, išduotą pagal Direktyvą 2004/38/EB, keliauja į Slovėniją. Kad galėtų atvykti į Slovėniją, pirmajam keliautojui reikės vizos (nes turint leidimą gyventi Kroatijoje erdvėje be vidaus sienų kontrolės pagal atitinkamas Šengeno taisykles tebetaikomas vizos reikalavimas), o **antrajam** keliautojui vizos reikalavimas netaikomas (nes turint leidimo gyventi Kroatijoje kortelę vizos reikalavimas erdvėje be vidaus sienų kontrolės pagal Direktyvą 2004/38/EB netaikomas).

i

d

imo gyventi šalyje kortelių formą, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2019/1157⁵² nustatyta suderinta forma ir šis reglamentas taikomas ES nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. Tai reiškia, kad nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. išduodamos vienodos formos leidimo gyventi šalyje arba leidimo nuolat gyventi šalyje kortelės. Šių kortelių forma yra tokia pat, kokia nustatyta Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1030/2002⁵³ ir įgyvendinta Įgyvendinimo sprendimu C(2018) 7767⁵⁴. Tai yra „Leidimo gyventi šalyje kortelė“ arba „Leidimo nuolat gyventi šalyje kortelė“ ir jos standartizuotas kodas yra „Šeimos narys ES DIR 2004/38/EB 10 str.“ arba „Šeimos narys ES DIR 2004/38/EB 20 str.“. Pažymėtina, kad Reglamente (ES) 2019/1157 numatytas esamų leidimo gyventi šalyje arba leidimo nuolat gyventi šalyje kortelių naudojimo laipsniškas nutraukimas. Tai reiškia, kad tam tikrą metų skaičių apyvartoje bus skirtingų formų leidimo gyventi šalyje arba leidimo nuolat gyventi šalyje kortelių (vienos išduotos pagal Reglamentą (ES) 2019/1157, kitos – išduotos anksčiau, nenaudojant konkrečios formos)⁵⁵.

⁵²

[2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2019/1157 dėl Sąjungos piliečių tapatybės kortelių ir Sąjungos piliečiams bei jų šeimoms nariams, kurie naudojami laisvo judėjimo teise.](#)

Kalbant apie tapatybės kortelių formą, ES piliečiams Reglamentu (ES) 2019/1157⁵⁶ nustatytos suderintos tapatybės kortelių formos ir šis reglamentas taikomas nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. Reglamente (ES) 2019/1157 numatytas esamų tapatybės kortelių naudojimo laipsniškas nutraukimas⁵⁷.

Šeimos narys, kuriam taikomas vizos reikalavimas, taip pat gali pateikti du pasus, t. y. galiojantį pasą (be vizos) ir nebegaliojantį pasą, kuriame yra galiojanti viza (žr. Vizų vadovo II dalies 3.1.2 punktą).

Išsamiau apie specialiąsias taisykles, susijusias su ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos nariais, žr. [Prašymų išduoti vizą tvarkymo ir išduotų vizų keitimo vadovo III dalį](#) (toliau – Vizų kodekso vadovas).

Pastaba. Remiantis Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir **Šveicarijos Konfederacijos** susitarimu dėl laisvo asmenų judėjimo, pirmiau nurodytos taisyklės dėl asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, patikrinimų taip pat taikomos paslaugų teikėjų darbuotojams (neatsižvelgiant į jų pilietybę), kurie yra integruoti į Šveicarijos arba vienos iš ES valstybių narių darbo rinką ir yra komandiruoti teikti paslaugą vienos iš tų ES valstybių narių teritorijoje (minėto susitarimo I priedo 17 straipsnis).

[išduodamų teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų saugumo didinimo \(OL L 188, 2019 7 12, p. 67\)](#) yra svarbus EEE ir turi būti įtrauktas į EEE susitarimą, šis procesas tebevyksta.

⁵³ [2002 m. birželio 13 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1030/2002](#), nustatantis vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą ([OL L 157, 2002 6 15, p. 1](#)).

⁵⁴ 2018 m. lapkričio 30 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2018) 7767, kuriuo nustatomos vienodos leidimų gyventi trečiųjų šalių piliečiams formos techninės specifikacijos ir panaikinamas Sprendimas C(2002) 30691.

⁵⁵ Pagal Reglamento (ES) 2019/1157 8 straipsnio 1 dalį Sąjungos piliečių šeimos narių, kurie nėra valstybės narės piliečiai, leidimo gyventi šalyje kortelės, neatitinkančios 7 straipsnio reikalavimų, nustoja galioti pasibaigus jų galiojimo laikotarpiui arba ne vėliau kaip 2026 m. rugpjūčio 3 d., atsižvelgiant į tai, kuri data ankstesnė. 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta nuo 8 straipsnio 1 dalies nukrypti leidžianti nuostata, taikoma leidimo gyventi šalyje kortelėms, kurios neatitinka ICAO dokumento Nr. 9303 2 dalyje nustatytų minimaliųjų saugumo standartų arba kuriose nėra veikiančios mašininio nuskaitymo zonos, atitinkančios ICAO dokumento Nr. 9303 3 dalį. Tokios kortelės nustoja galioti pasibaigus jų galiojimo laikotarpiui arba ne vėliau kaip 2023 m. rugpjūčio 3 d., atsižvelgiant į tai, kuri data ankstesnė.

⁵⁶ Reglamentas (ES) 2019/1157 yra svarbus EEE ir turi būti įtrauktas į EEE susitarimą, šis procesas tebevyksta.

⁵⁷ Pagal Reglamento (ES) 2019/1157 5 straipsnio 1 dalį 3 straipsnio reikalavimų neatitinkančios tapatybės kortelės nustoja galioti pasibaigus jų galiojimo laikotarpiui arba ne vėliau kaip 2031 m. rugpjūčio 3 d., atsižvelgiant į tai, kuri data ankstesnė. Tačiau 5 straipsnio 2 dalyje nustatytos dvi nukrypti leidžiančios nuostatos. Atitinkamai tapatybės kortelės, kurios neatitinka ICAO dokumento Nr. 9303 2 dalyje nustatytų minimaliųjų saugumo standartų arba kuriose nėra veikiančios mašininio nuskaitymo zonos, nustoja galioti pasibaigus jų galiojimo laikotarpiui arba ne vėliau kaip 2026 m. rugpjūčio 3 d., atsižvelgiant į tai, kuri data ankstesnė. Asmenų, kurie 2021 m. rugpjūčio 2 d. yra 70 metų amžiaus ir vyresni, tapatybės kortelės, atitinkančios ICAO dokumento Nr. 9303 2 dalyje išdestytus minimaliuosius saugumo standartus ir kuriose yra veikianti mašininio nuskaitymo zona, nustoja galioti pasibaigus jų galiojimo laikotarpiui.

Remiantis Europos laisvosios prekybos asociacijos susitarimu, paslaugų teikėjų darbuotojams (neatsižvelgiant į jų pilietybę), kurie yra integruoti į Šveicarijos arba vienos iš EEE valstybių darbo rinką ir yra komandiruoti teikti paslaugą vienos iš tų EEE valstybių teritorijoje, taikomos tokios pačios taisyklės.

- 3.9. Tačiau, jeigu asmuo, kuris naudojasi laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, neturi būtinų kelionės dokumentų arba, jei reikalaujama – būtinų vizų, atitinkama Šengeno valstybė, prieš gražindama jį, suteikia tokiam asmeniui visas pagrįstas galimybes gauti būtinus dokumentus arba pristatyti juos jiems per pagrįstą laikotarpį, arba galimybes patvirtinti ar kitomis priemonėmis įrodyti, kad jis turi laisvo judėjimo teisę pagal Sąjungos teisę.

Jeigu keliautojas pateikia kelionės dokumentą be mašininio nuskaitymo zonos ir kyla abejonių dėl jo tapatybės, turėtų būti atliktas antros linijos patikrinimas.

*** Teisinis pagrindas ir jurisprudencija:**

– [Direktyvos 2004/38/EB 4, 5 ir 27 straipsniai](#);

– [Šengeno sienų kodekso 8 straipsnis](#);

– [1999 m. birželio 21 d. Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimas dėl laisvo asmenų judėjimo](#);

– [Reglamentas \(ES\) 2017/1954](#);

– [2002 m. liepos 25 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *MRAX / Belgija*, C-459/99](#);

– [2005 m. vasario 17 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Salah Oulane / Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie*, C-215/03](#);

– [2006 m. sausio 31 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Ispanija*, C-503/03](#);

– [2020 m. birželio 18 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Ryanair*, C-754/18](#);

– [Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Sean McCarthy*, C-202/13](#).

4. ATVYKSTANČIŲ TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIŲ PATIKRINIMAI

4.1. Į Šengeno valstybės teritoriją atvykstantys trečiųjų šalių piliečiai turi tenkinti šias atvykimo sąlygas:

- a) turėti galiojantį kelionės dokumentą arba dokumentus, kuriuo (-iais) jiems suteikiama teisė kirsti sieną ir kuris (-ie) turi galioti bent tris mėnesius po numatomo išvykimo iš Šengeno valstybių dienos (nors pagrįstu skubos atveju šio reikalavimo galima netaikyti) ir turi būti išduotas (-i) per pastaruosius 10 metų; reikalavimas, kad kelionės dokumentas būtų išduotas per pastaruosius dešimt metų, turi būti įvykdytas atvykimo dieną (bet nebūtinai viešnagės metu)⁵⁸, su sąlyga, kad jis galioja iki viešnagės pabaigos ir tris mėnesius jai pasibaigus;

⁵⁸

Šis klausimas aktualus tik tais išimtiniais atvejais, kai trečiosios šalies pasas galioja ilgiau nei 10 metų (pavyzdžiui, 10 metų ir kelis mėnesius, nes trečiojoje šalyje buvo taikoma praktika, pagal kurią pratęsiant senojo paso galiojimą likęs galiojimo laikotarpis buvo pridamas prie naujojo paso galiojimo). Pastaba. Pagal tarptautinius standartus kelionės dokumentų galiojimas niekada neturėtų būti ilgesnis nei dešimt metų, todėl praktinė šio klausimo svarba turėtų būti tik laikino pobūdžio.

***Pavyzdys:**

Keliautojas iš trečiosios šalies, 2022 m. lapkričio 21 d. atvykstantis į ES, kur viešės 20 dienų, turi 2012 m. lapkričio 23 d. išduotą pasą, galiojantį iki 2023 m. kovo 23 d. Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta atvykimo sąlyga yra įvykdyta, nes atvykimo dieną nuo paso *išdavimo dienos* bus praėję mažiau nei 10 metų ir jis *galioja* bent tris mėnesius po numatomo išvykimo dienos.

- b) turėti [galiojančią vizą](#), jeigu jos reikalaujama, išskyrus atvejus, kai trečiosios šalies pilietis turi galiojantį [leidimą gyventi](#), kurį išdavė visą Šengeno *acquis* taikanti Šengeno valstybė ir kuris laikomas lygiavėriu vizai, arba galiojančią ilgalaikę vizą. (Leidimuose gyventi, ilgalaikėse vizose ir kituose tolesniuose skirsniuose išvardytuose dokumentuose yra lustas su biometriniais duomenimis, kurie turi būti patikrinti, kaip nurodyta šio skirsnio 3.3 punkte.) Šis lygiavertiškumo principas netaikomas leidimams laikinai gyventi, išduotiems laukiant, kol bus išnagrinėtas prašymas gauti leidimą gyventi arba prieglobsčio prašymas;
- c) pagrįsti buvimo lankysimoje (-ose) Šengeno valstybėje (-ėse) tikslą ir sąlygas, įskaitant tai, kad asmuo turi pakankamai pragyvenimo lėšų visam numatomo buvimo laikotarpiui ir grįžimui į kilmės šalį (arba tranzitui į trečiąją šalį, į kurią jį tikrai priims, pavyzdžiui, kadangi jis turi tos šalies išduotą leidimą gyventi) arba galimybę teisėtai gauti tokių lėšų;
- d) nebūti asmeniu, dėl kurio SIS yra įvestas perspėjimas dėl draudimo atvykti;
- e) nebūti laikomu keliančiu grėsmę nė vienos iš Šengeno valstybių viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams. Tai ypač pasakytina apie atvejus, kai nacionalinėje duomenų bazėje nėra jokio perspėjimo, dėl kurio būtų atsisakyta įleisti atitinkamą asmenį. Savo 2019 m. gruodžio 12 d. sprendime byloje C-380/18 (*E. P.*) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas aiškiai pripažino, kad sąvoka „grėsmė viešajai tvarkai arba visuomenės saugumui“ pagal Šengeno sienų kodeksą smarkiai skiriasi nuo sąvokos „grėsmė viešajai tvarkai arba visuomenės saugumui“ pagal laisvo judėjimo taisyklės (Direktyva 2004/38/EB). Kaip tai suprantama pagal Šengeno sienų kodeksą, pažeidimai, kurių padarymu gali būti įtariami trečiųjų šalių piliečiai, turi būti pakankamai sunkūs, atsižvelgiant į jų pobūdį

ir už juos numatytą bausmę, kad būtų galima pateisinti nedelsiamą šio piliečio buvimo valstybių narių teritorijoje nutraukimą. Antra, nesant apkaltinamojo nuosprendžio, kompetentingos institucijos gali remtis grėsme viešajai tvarkai tik kai yra neprieštarinčių, objektyvių ir tikslių duomenų, leidžiančių įtarti, kad šis trečiosios šalies pilietis padarė tokią nusikalstamą veiką.

***Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso 6 straipsnis](#);
- [2010 m. kovo 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) Nr. 265/2010, iš dalies keičiantis Konvenciją dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir Reglamentą \(EB\) Nr. 562/2006, kiek tai susiję su ilgalaikes vizas turinčių asmenų judėjimu](#);
- [2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1806, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus](#);
- [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 565/2014/ES, kuriuo nustatoma supaprastinta asmenų kontrolės prie išorės sienų tvarka, grindžiama vienašališku Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos tam tikrų dokumentų pripažinimu lygiaverčiais jų išduodamoms nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją arba buvimo joje ne ilgiau kaip 90 per bet kurį 180 dienų laikotarpį tikslu ir panaikinami sprendimai Nr. 895/2006/EB ir Nr. 582/2008/EB](#).

***Nuorodos:**

- [Trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorės sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašas](#);
- [Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas](#);
- [Trečiųjų šalių, kurių piliečiai, vykdami per valstybių narių teritorijoje esančių oro uostų tarptautines tranzito zonas, privalo turėti oro uosto tranzitinę vizą, bendrasis sąrašas](#);
- [Trečiųjų šalių, kurių piliečiai, vykdami per vienos valstybės narės ar kelių valstybių narių teritorijoje esančių oro uostų tarptautines tranzito zonas, privalo turėti oro uosto tranzitinę vizą, sąrašas](#);

– [Leidimų gyventi, suteikiančių teisę juos turintiems asmenims vykti tranzitu per valstybių narių oro uostus be oro uosto tranzitinės vizos, sąrašas.](#)

- 4.2. Trečiųjų šalių piliečiams turi būti taikomas išsamus patikrinimas. Tačiau šių kategorijų asmenims galioja specialiosios taisyklės:
- a) valstybių vadovams ir jų delegacijų nariams ([šio skirsnio 5.1 punktas](#));
 - b) orlaivių pilotams ir kitiems įgulos nariams ([šio skirsnio 5.2 punktas](#));
 - c) jūrininkams ([šio skirsnio 5.3 punktas](#));
 - d) diplomatinių, pareiginių arba tarnybinių pasų turėtojams ir tarptautinių organizacijų nariams ([šio skirsnio 5.4 punktas](#));
 - e) pasienio gyventojams, kuriems taikomas vietinio eismo per sieną režimas ([šio skirsnio 5.5 punktas](#));
 - f) nepilnamečiams ([šio skirsnio 5.6 punktas](#));
 - g) moksleiviams iš trečiųjų šalių, gyvenantiems ES valstybėje arba trečiojoje šalyje, kuriai nėra taikomas vizos reikalavimas ([šio skirsnio 5.7 punktas](#));
 - h) tarpvalstybiniais darbuotojams ([šio skirsnio 5.8 punktas](#));
 - i) ADS turistams ([šio skirsnio 5.9 punktas](#));
 - j) gelbėjimo tarnyboms, policijai, ugniagesių komandoms ir sienos apsaugos pareigūnams ([šio skirsnio 5.10 punktas](#));
 - k) jūroje esančiuose įrenginiuose dirbantiems darbuotojams ([šio skirsnio 5.11 punktas](#)).

Asmenų be pilietybės ir pabėgėlių patikrinimai atliekami taip pat, kaip dėl trečiųjų šalių piliečių apskritai. Pabėgėliams ir asmenims be pilietybės trečiųjų šalių išduotų kelionės dokumentų galiojimą galima patikrinti „[trečiųjų šalių ir teritorinių vienetų išduotų kelionės dokumentų sąrašas](#)“. Klausimas, ar į ES norinčiam atvykti tokio kelionės dokumento turėtojui reikalinga viza, reglamentuojamas Reglamento (ES) 2018/1806 6 straipsnio 2 dalies b punkte, pagal kurį šį sprendimą priima kiekviena valstybė narė. Atitinkamus pranešimus galima rasti lentelėje „[Išimtys. 6 straipsnio 2 dalis](#)“.

Prieglobsčio prašytojams ir tarptautinės apsaugos prašytojams taikomos specialios taisyklės (žr. šio skirsnio 12 punktą apie prieglobsčio prašytojus).

Sienos apsaugos pareigūnas turi nedelsdamas gauti ir perduoti kiekvieno trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės, sulaikyto neteisėtai kertant Šengeno valstybės išorės sieną, pirštų atspaudų duomenis, jeigu jie yra ne jaunesni kaip 14 metų ir jeigu jų negrąžina.

Pastaba. Dėl trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ES, EEE arba Šveicarijos piliečių (asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę) šeimos nariai, patikrinimų žr. [šio skirsnio 2.8 punktą](#).

*** Teisinis pagrindas:**

– [Europos Parlamento ir Tarybos reglamento \(ES\) Nr. 603/2013 dėl Eurodac sistemos pirštų atspaudams lyginti sukūrimo 14 straipsnis](#).

*** Nuorodos:**

– [Dokumentai, kuriuos Šengeno valstybės išduoda asmenims be pilietybės ir pabėgėliams;](#)

– [Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas.](#)

4.3. Sienos apsaugos pareigūnai privalo **sistemiškai tikrinti** trečiųjų šalių piliečių duomenis šiose duomenų bazėse:

- SIS;
- SLTD;
- nacionalinėse duomenų bazėse, kuriose pateikiama informacija apie pavogtus, pasisavintus, pamestus ir negaliojančiais pripažintus kelionės dokumentus.

Sienos apsaugos pareigūnai taip pat gali tikrinti kitas nacionalines ir Interpolo duomenų bazines.

4.4. Patikrinimus atitinkamose duomenų bazėse galima atlikti iš anksto remiantis keleivio duomenimis, gautais pagal Direktyvą 2004/82/EB arba kitus Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus. Jeigu tokie patikrinimai atliekami iš anksto, remiantis tokiais duomenimis apie keleivius, iš anksto gauti duomenys turi būti patikrinti sienos perėjimo punkte palyginant juos su duomenimis kelionės dokumente. Be to, turi būti patikrinti atitinkamo asmens tapatybė bei pilietybė, taip pat kelionės dokumento autentiškumas ir tinkamumas kirsti sieną.

4.5. Pasų ir kelionės dokumentų, kuriuose yra elektroninė laikmena⁵⁹, atveju turi būti patikrintas luste įrašytų duomenų autentiškumas atsižvelgiant į tai, ar turima galiojančių

⁵⁹ Visuose Sąjungos teisės reglamentuojamuose dokumentuose (pasuose, tapatybės kortelėse, leidimo gyventi šalyje kortelėse, su migracija susijusiose kortelėse ir kituose kelionės dokumentuose, kurie išduodami

sertifikatų. Mikroschemoje saugomų duomenų autentiškumą ir vientisumą reikia tikrinti tikrinant biometrinius pasus. Siekiant patikrinti, ar duomenis į lustą įrašė įgaliota institucija ir ar jie nebuvo neteisėtai pakeisti, lusto turinio autentiškumas turi būti patvirtintas pasyviosiomis autentiškumo patvirtinimo priemonėmis. Dokumentą pasirašiusio asmens sertifikatas turi būti tikrinamas pagal atitinkamą patikimą išduodančiosios šalies CSCA (parašą patvirtinančios šalies sertifikavimo įstaigos) sertifikatą. Be to, siekiant patikrinti, ar lustas tikras ir ar jis nebuvo klonuotas⁶⁰, turi būti patvirtintas lusto autentiškumas.

4.6. Trečiųjų šalių piliečiams turi būti taikomas išsamus patikrinimas.

Atvykstant išsamų patikrinimą sudaro patikrinimas, ar tenkinamos visos atvykimo sąlygos, t. y.

- patikrinimas, ar trečiosios šalies pilietis turi [galiojantį dokumentą ar dokumentus, tinkamus kirsti sieną](#), kurių galiojimo terminas nėra pasibaigęs ir, kai taikytina, ar kartu su dokumentu turi reikalaujamą [vizą](#), [leidimą gyventi](#) arba ilgalaikę vizą. Trečiosios šalies pilietis, kuriam taikomas vizos reikalavimas, gali keliauti su dviem pasais, t. y. galiojančiu pasu (be vizos) ir nebegaliojančiu pasu, kuriame yra galiojanti visa. Nuo 2022 m. gegužės mėn. vizos įklijoje turi būti skaitmeninis spaudas⁶¹. Jame bus visa įklijoje užrašyta informacija, išskyrus nuotrauką. Šis skaitmeninis spaudas turėtų būti naudojamas vizos įklijoje esančių duomenų autentiškumui patikrinti, kai ji tikrinama valstybės narės teritorijoje arba pasienyje, kai VIS nepasiekama;

Skaitmeninis spaudas. Praktinis pavyzdys:

Sienos apsaugos pareigūnai gali nuskaityti ir patvirtinti matomą skaitmeninį spaudą (2D brūkšninį kodą), atspausdintą ant Šengeno vizų. 2D brūkšninis kodas (kvadratas, panašus į

remiantis Sąjungos teise, įskaitant vietinio eismo per sieną leidimą), išskyrus visas (popierines), yra lustas. Jūrininko asmens dokumente, nors jis ir nėra pagrįstas Sąjungos teise, taip pat yra lustas.

⁶⁰ Klonuotas lustas – tai toks lustas, kai informacija nukopijuojama iš autentiško lusto ir įrašoma į dublikatą, kuriam netaikomi jokie saugumo apribojimai.

⁶¹ 2020 m. balandžio 30 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C(2020) 2672 *final*, kuriuo į vienodą vizų formą įtraukiamas skaitmeninis spaudas. Pereinamoju laikotarpiu iki 2022 m. lapkričio 1 d. valstybės narės gali išduoti visas tiek su skaitmeniniu spaudu, tiek be jo.

- sistemingas patikrinimas atitinkamose duomenų bazėse ([žr. šio skirsnio 1.5 punkto lentelės ketvirtą įtrauką](#)) ir patikrinimas, ar asmens transporto priemonė ir daiktai, kuriuos jis veža, tikriausiai nesukels pavojaus nė vienos Šengeno valstybės viešajai politikai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams. Toks patikrinimas turi apimti tiesioginį duomenų ir perspėjimų dėl asmenų ir daiktų, nurodytų SIS ir nacionalinėse duomenų rinkmenose, patikrinimą, ir veiksmą, kuris prireikus turi būti atliekamas esant perspėjimui;
- atvykimo ir išvykimo spaudų atitinkamo trečiosios šalies piliečio kelionės dokumente patikrinimas siekiant įsitikinti, palyginant atvykimo ir išvykimo datas, kad asmuo dar nėra viršijęs ilgiausios leidžiamo buvimo trukmės erdvėje be vidaus sienų kontrolės arba Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ar Rumunijos teritorijoje atskirai⁶², t. y. 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį, kai laikoma, kad kiekviena tokio buvimo diena įeina į 180 dienų laikotarpį;
- patikrinimas siekiant nustatyti atitinkamo trečiosios šalies piliečio išvykimo ir atvykimo vietų ir numatomo buvimo tikslo tikrumą ir, jei būtina, atitinkamų patvirtinamųjų dokumentų patikrinimas;
- patikrinimas, ar atitinkamas trečiosios šalies pilietis turi pakankamai pragyvenimo lėšų numatomo buvimo laikotarpiui ir tikslui, grįžimui į kilmės šalį ar tranzitui į trečiąją šalį arba gali teisėtai gauti tokių lėšų. Siekiant įvertinti pragyvenimo lėšas būtina atsižvelgti į kiekvienos Šengeno valstybės nustatytas orientacines sumas;
- patikrinimas, ar turima pakankamai pragyvenimo lėšų, gali būti grindžiamas trečiosios šalies piliečio turimais grynaisiais pinigais, kelionės čekiais ir kredito kortelėmis. Rėmimo deklaracijos, kai tokios deklaracijos numatytos nacionalinės teisės aktuose, [ir priimančiųjų asmenų garantiniai raštai \(kvietimai\)](#), nustatyti nacionalinės teisės aktuose, jeigu trečiosios šalies pilietis apsistoja pas priimančiąjį asmenį, taip pat gali būti įrodymas, kad turima pakankamai pragyvenimo lėšų;
- kredito kortelės galiojimą galima patikrinti susisiekus su ją išdavusia bendrove arba pasinaudojus kitomis turimomis priemonėmis sienos perėjimo punkte (pavyzdžiui, valiutos keityklų paslaugomis);

⁶² Pradėjus veikti AIS, pasikeis atskiras 90 dienų per 180 dienų laikotarpį skaičiavimas Rumunijos ir Bulgarijos teritorijoje.

- priimančiųjų asmenų kvietimą galima patikrinti tiesiogiai susisiekus su priimančiuoju asmeniu arba patikrinus priimančiojo asmens sąžiningumą per priimančiojo asmens gyvenamosios Šengeno valstybės nacionalinius kontaktinius centrus.

*** Gairės dėl sąvokos „grėsmė visuomenės sveikatai“ atsisakymo leisti atvykti atveju**

Grėsmė visuomenės sveikatai – tai liga, galinti sukelti epidemiją, kaip apibrėžta Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) tarptautinėse sveikatos priežiūros taisyklėse (IHR), ir kitos infekcinės ligos arba užkrečiamosios parazitinės ligos, jeigu jos yra apsaugos nuostatų, taikomų Šengeno valstybių piliečiams, objektas.

Šiame vadove bet kokia grėsmė Europos piliečių sveikatai ir sprendimai dėl veiksmingų priemonių, kurių reikia imtis, bus vertinami ir patvirtinami per Bendrijos tinklą, įsteigtą Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu 1082/2013/ES, ir jo skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemą (SIRS) bei ECDC, įsteigtą Reglamentu (EB) Nr. 851/2004. SIRS institucijos – tai ES valstybių narių visuomenės sveikatos institucijos, nacionaliniu lygmeniu dirbančios kartu su pripažintais nacionaliniais priežiūros institutais. ECDC atlieka grėsmės rizikos vertinimą (ecdc.europa.eu).

Todėl vertinant riziką visuomenės sveikatai, kai prie sienos sprendžiama leisti ar neleisti asmeniui atvykti, pagal nacionalinės ir Sąjungos visuomenės sveikatos teisės aktus ir kiekvienos Šengeno valstybės nustatytas procedūras visais atvejais reikėtų bendradarbiauti su kiekvienos valstybės narės institucijomis, atsakingomis už sveikatos priemonių įgyvendinimą.

*** Gairės dėl „grėsmės visuomenės sveikatai“ vertinimo ligos, galinčios sukelti epidemiją, atveju**

Dėl COVID-19 pandemijos padidėjo poreikis Sąjungai būti geriau pasirengusiai reaguoti į krizines situacijas prie išorės sienų, susijusias su epidemiją galinčiomis sukelti ligomis, kurios kelia grėsmę visuomenės sveikatai. Nenuoseklių ir skirtingų priemonių taikymas prie išorės sienų tokioms grėsmėms šalinti daro neigiamą poveikį erdvės be vidaus sienų kontrolės veikimui, mažina nuspėjamumą keliautojams ir kenkia žmonių tarpusavio ryšiams. Taikant nacionalines priemones, susijusias su grėsme visuomenės sveikatai prie išorės sienų, Komisija rekomenduoja atsižvelgti į šias aplinkybes:

1. Sąjungos piliečiams, kaip apibrėžta SESV 20 straipsnio 1 dalyje, ir trečiųjų šalių piliečiams, kurie pagal Sąjungos bei jos valstybių narių ir tų trečiųjų šalių susitarimus naudojami laisvo judėjimo teisėmis, lygiavertėmis Sąjungos piliečių teisėms, taip pat jų atitinkamiems šeimos nariams visada turėtų būti leidžiama keliauti į ES valstybes nares ir ES nepriklausančias šalis, kurioms taikoma Šengeno *acquis*, bet kokiu tikslu, ne tik grįžti namo.

Kai jie keliauja iš trečiųjų šalių, kurioms taikomas laikinas nebūtinų kelionių apribojimas, jiems gali būti taikomi paskirties Šengeno valstybės sveikatos reikalavimai, pavyzdžiui, saviizoliacija ar panašios priemonės (jeigu jos tokius pat reikalavimus taiko savo piliečiams).

2. Trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra ilgalaikiai gyventojai pagal Direktyvą 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso, asmenims, kurių teisė gyventi šalyje nustatyta kitose ES direktyvose, Susitarime dėl išstojimo ar nacionalinės teisės aktuose arba kurie turi nacionalines ilgalaikes vizas, ir jų atitinkamiems šeimos nariams taip pat turėtų būti leista atvykti, jei taikomos atitinkamos sveikatos priemonės.

Kai tinkama, tas pats turėtų būti taikoma ir trečiųjų šalių piliečiams, turintiems laikiną leidimą atvykti (išduotą norint kirsti sieną ir pasinaudoti teise teisėtai gyventi valstybėje narėje, kai atsiimamas leidimas gyventi).

Sienos apsaugos pareigūnai turėtų patikrinti atitinkamus dokumentus (t. y. kelionės dokumentus, leidimus gyventi ir bet kokius kitus oficialius dokumentus), kad patikrintų, ar trečiųjų šalių piliečiai patenka į abiejuose ankstesniuose punktuose apibrėžtą taikymo sritį.

3. Atvykstančių keliautojų patikra dėl ligų, galinčių sukelti epidemijas, simptomų gali apimti šiluminį skenavimą ir (arba) simptominių atrakinį tikrinimą arba bet kokias kitas priemones, skirtas atitinkamiems simptomams nustatyti.

Visi valstybės tarnautojai, vykdantys sienų, muitinės, sanitarinę ar bet kokią kitą kontrolę prie išorės sienų, turėtų būti aprūpinti asmeninėmis apsaugos priemonėmis, kurias prireikus sudarytų kaukės, pirštinės, dezinfekantai ir kt.

4. Sprendžiant, ar trečiosios šalies piliečiui taikomi laikini nebūtinų kelionių į Šengeno valstybes apribojimai, lemiamas veiksnys turėtų būti ankstesnis buvimas per tam tikrą

laikotarpį trečiojoje šalyje, kuriai buvo panaikinti nebūtinų kelionių apribojimai (o ne pilietybė).

5. Prie oro sienų svarbų vaidmenį palengvinant sklandų keleivių srautą pagrindiniuose oro uosto sienos perėjimo punktuose atlieka automatizuotos sienų kontrolės vartai; tačiau e. vartų sistemomis negalima patikrinti trečiųjų šalių piliečių gyvenamosios vietos. Šengeno valstybės, kurios leidžia trečiųjų šalių piliečiams naudotis automatizuotos sienų kontrolės vartais, turėtų apsvarstyti galimybę atlikti tų keliautojų, kurie naudojami e. vartais, patikrinimus vietoje arba laikinai išjungti trečiųjų šalių automatizuotos sienų kontrolės vartus.

6. Sienos apsaugos pareigūnai turės žinoti, kaip atrodo trečiųjų šalių išduoti leidimai gyventi ir dirbti, taip pat turės išmanyti tokių dokumentų spausdinimo būdus ir apsaugos priemones. Be trečiųjų šalių išduotų leidimų gyventi ar dirbti, keliautojai taip pat gali pateikti trečiųjų šalių išduotas tapatybės korteles ir (arba) vairuotojo pažymėjimus bei kitus oficialius dokumentus, kuriais patvirtinama jų nurodyta gyvenamoji šalis.

Atsižvelgdami į aplinkybes ir pateikiamų dokumentų rūšį, sienos apsaugos pareigūnai turės kuo geriau pasinaudoti visa jiems prieinama informacine medžiaga, pavyzdžiui, FADO / iFADO / PRADO21, *Frontex* informaciniu vadovu ir naudotis šiais ištekliais kartu su nacionalinėmis dokumentų duomenų bazėmis bei kitomis komercinėmis galimybėmis.

7. Keliautojai prieš kelionę turi būti informuoti apie būtinybę įrodyti savo gyvenamąją šalį, taigi ir apie būtinybę pateikti papildomus dokumentus, pavyzdžiui, leidimus gyventi, leidimus dirbti, trečiosios šalies, kurioje jie gyvena, išduotas tapatybės korteles arba vairuotojo pažymėjimus ir kitus oficialius dokumentus, kuriais patvirtinama keliautojo nurodyta gyvenamoji šalis. Tai svarbu, nes trečiųjų šalių išduotų leidimų gyventi ar dirbti duomenys ne visada yra pridedami ar nurodomi kelionės dokumentuose, ypač pasuose. Nesilaikant prievolės įrodyti gyvenamąją šalį, gali būti atsisakyta leisti atvykti.

8. Visi sprendimai dėl atsisakymo leisti atvykti turi būti proporcingi ir nediskriminaciniai. Priemonė laikoma proporcinga su sąlyga, kad jos buvo imtasi pasikonsultavus su sveikatos priežiūros institucijomis ir kad jos laikė ją tinkama ir būtina visuomenės sveikatos tikslui pasiekti. Atsisakymo leisti atvykti formos skiltyje „pastabos“ sienos apsaugos pareigūnas

turi nurodyti atsisakymo priežastį.

9. Keliautojui gali būti pateiktas informacinis lankstinukas apie tam tikrą ligą. Sveikam keliautojui nereikia pateikti papildomo sanitarinio pranešimo kaimyninės trečiosios šalies, į kurią keliautojas grąžinamas iš ES išorės sausumos sienos perėjimo punkto (kelių ar geležinkelių eismo) arba iš ES išorės jūrų sienos perėjimo punkto (pavyzdžiui, reguliariems keltams skirtų uostų arba kitų uostų, skirtų kruiziniams laivams arba pavienių žvejų laivams), institucijoms.

10. Siekiant kuo labiau sumažinti iš trečiųjų šalių atvykstančių asmenų skaičių, oro uostų ryšių palaikymo pareigūnai arba sąraše esančių trečiųjų šalių ryšių palaikymo pareigūnai galėtų atlikti patikrinimus prieš įlaipinimą. Šengeno valstybės tam tikruose skrydžiuose tarp trečiųjų šalių taip pat galėtų skirti sienos apsaugos pareigūnus, kurių užduotis būtų skristi išvykstamaisiais skrydžiais iš Europos, kad būtų galima atlikti patikrinimus prieš įlaipinimą atgalinių skrydžių metu. Taip pat būtų galima apsvarstyti galimybę tiesiogiai į sienos perėjimo punktus skirti sveikatos inspektorius ir (arba) medicinos darbuotojus, kurie tikrintų keliautojus, peržiūrėtų sveikatos deklaracijas ir pan.

*** Buvimo trukmės apskaičiavimo gairės**

Apskaičiuojant 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį atvykimo diena turi būti laikoma pirma buvimo erdvėje be vidaus sienų kontrolės diena, o išvykimo diena turi būti laikoma paskutine buvimo toje erdvėje diena. Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos atveju tai atvykimo į kiekvienos iš šių Šengeno valstybių teritoriją ir išvykimo iš jos dienos. Sąvoka „per bet kurį“ reiškia, kad taikomas slenkantis 180 dienų ataskaitinis laikotarpis, kai siekiant patikrinti, ar ir toliau tenkinamas 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį reikalavimas, atsižvelgiama į kiekvieną buvimo dieną per pastarąsias 180 dienų. Tai reiškia, kad jei šalyje nebūta nepertraukiamą 90 dienų laikotarpį, leidžiamas naujas buvimo iki 90 dienų laikotarpis. Žr.: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/docs/short_stay_schengen_calculator_user_manual_en.pdf

Pagal naująsias taisykles leidžiamam buvimo laikotarpiui apskaičiuoti gali būti naudojama trumpalaikio buvimo skaičiuoklė, esanti Europos Komisijos HOME GD interneto svetainėje (https://ec.europa.eu/home-affairs/content/visa-calculator_en arba atsisiuntus iš

CIRCA). Vadove pateikta informacija apie naujas taisykles, skaičiuoklės naudojimą ir praktinių pavyzdžių. Žr.: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/index_en.htm.

Toks nuo 2013 m. spalio 18 d. taikomas trumpalaikio buvimo trukmės apskaičiavimas netaikomas bevizio režimo susitarimams, kuriuos ES yra sudariusi su Bahamomis, Brazilija, Sent Kitsu ir Neviu, Mauricijumi ir Seišeliais; jų atžvilgiu taikoma sena apibrėžtis („trys mėnesiai per šešių mėnesių laikotarpį nuo pirmojo atvykimo dienos“). Ne ES piliečių, keliaujančių su viza, išduota pagal vizų režimo supaprastinimo susitarimus, kuriuos ES yra sudariusi su tam tikromis trečiosiomis šalimis, buvimo trukmė turi būti apskaičiuojama pagal naują skaičiavimo metodą, nes šiuose susitarimuose yra nuoroda į „90 dienų per 180 dienų laikotarpį“.

Apskaičiuojant trumpalaikio buvimo trukmę (vertinant, ar laikomasi 90 dienų per bet kurią 180 dienų laikotarpį taisyklės) į buvimo laikotarpius, leidžiamus turint leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, neturėtų būti atsižvelgiama. Taigi pagal šią nuostatą trečiųjų šalių, kurioms netaikomas vizos reikalavimas, piliečiams leidžiama teisėtai pasilikti visą *acquis* taikančių Šengeno valstybių teritorijoje vėlesniam trumpalaikio buvimo laikotarpiui. Keliautojas gali įrodyti, kad laikėsi sąlygų, susijusių su trumpalaikio buvimo trukme, iki ankstesnio leidimo gyventi arba ilgalaikės vizos galiojimo pabaigos datos⁶³. Nacionalinės taisyklės ar praktika, kuriose nustatyta, kad trečiosios šalies pilietis, pasibaigus ilgalaikio buvimo (kuriam taikomas leidimas gyventi arba nacionalinė viza) laikotarpiui, paprastai turi išvykti iš jos teritorijos ir tik tada jam leidžiama pradėti kitą trumpalaikį buvimą toje teritorijoje, yra nesuderinamos su Šengeno taisyklėmis. Atsakomybė už tai, kad būtų laikomasi 90 dienų per 180 dienų laikotarpį taisyklės, tenka keliautojui⁶⁴. Jei trečiosios šalies pilietis nepasinaudoja Šengeno sienų kodekso 12 straipsnyje arba Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/2226⁶⁵ 14 straipsnio 8 dalyje numatyta

⁶³ Tai aiškiai patvirtinta ir Šengeno sienų kodekso 12 straipsnio 3 dalyje (taikoma nuo tos dienos, kai turi pradėti veikti AIS).

⁶⁴ Reglamento (ES) 2017/2226 14 straipsnio 8 dalyje aiškiai nustatyta, kad „<...> jeigu valstybės narės teritorijoje esančio trečiosios šalies piliečio trumpalaikio buvimo laikotarpis prasideda iš karto po buvimo pagal leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą ir jeigu anksčiau nebuvo sukurta asmens byla, tas trečiosios šalies pilietis gali prašyti <...> kompetentingų institucijų sukurti asmens bylą ir atvykimo ar išvykimo įrašą, įvedant <...> duomenis“.

⁶⁵ 2017 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/2226, kuriuo sukuriamas atvykimo ir išvykimo sistema (AIS), kurioje registruojami trečiųjų šalių piliečių, kertančių valstybių narių išorės sienas, atvykimo ir išvykimo bei atsakymo leisti jiems atvykti duomenys, nustatomos priegios prie AIS

galimybe prašyti užregistruoti trumpalaikio buvimo pradžią (arba būti laikomam atvykusių trumpalaikio buvimo laikotarpiui) ankstesnio leidimo gyventi arba ilgalaikės vizos galiojimo pabaigos dieną, jis rizikuoja būti laikomas neteisėtai esančiu asmeniu ir dėl to patirti neigiamų pasekmių pagal Šengeno sienų kodekso 12 straipsnyje arba Reglamento (ES) 2017/2226 20 straipsnyje nustatytą prezumpciją. Tačiau ši prezumpcija vėliau gali būti paneigta pagal Šengeno sienų kodekso 12 straipsnį.

***Pavyzdžiai:**

Studentas iš Kanados, kurio leidimas gyventi Austrijoje kaip „studentui“ baigia galioti liepos 31 d., rugpjūčio mėn. ketina keliauti geležinkeliu per kelias Šengeno valstybes. Studentas iš Kanados nebūtinai turi išvykti iš ES, tačiau jis gali pradėti trumpalaikį buvimą iš karto pasibaigus leidimo gyventi galiojimo laikui. Tuo tikslu jis iki liepos 31 d. turėtų paprašyti kompetentingų institucijų pagal Šengeno sienų kodekso 12 straipsnį arba Reglamento (ES) 2017/2226 20 straipsnį laikyti jį atvykusių rugpjūčio 1 d. (Pastaba. Be to, pradėjus taikyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1240⁶⁶, jis taip pat privalės turėti galiojantį kelionės leidimą.)

Tyrėjas iš Indijos, kurio leidimas gyventi Austrijoje kaip „tyrėjui“ baigia galioti liepos 31 d., rugpjūčio mėn. ketina leistis į žygį pėsčiomis po Alpes (Austrijoje ir Italijoje, bet daugiausia laiko praleis Austrijoje). Tyrėjas iš Indijos nebūtinai turi išvykti iš ES, tačiau jis gali pradėti trumpalaikį buvimą iš karto pasibaigus leidimo gyventi galiojimo laikui. Šiuo tikslu jis turi būti pateikęs prašymą išduoti trumpalaikę vizą Austrijos konsulate (pavyzdžiui, Prahoje arba Bratislavoje) ir tokia viza jam turi būti išduota iki rugpjūčio 1 d. Be to, jis iki liepos 31 d. turėtų paprašyti kompetentingų institucijų pagal Šengeno sienų kodekso 12 straipsnį arba Reglamento (ES) 2017/2226 20 straipsnį laikyti jį atvykusių rugpjūčio 1 d.

teisėsaugos tikslais sąlygos ir iš dalies keičiama Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir reglamentai (EB) Nr. 767/2008 ir (ES) Nr. 1077/2011 (OL L 327, 2017 12 9, p. 20).

⁶⁶ 2018 m. rugsėjo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1240, kuriuo sukuriama Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (ETIAS) ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1077/2011, (ES) Nr. 515/2014, (ES) 2016/399, (ES) 2016/1624 ir (ES) 2017/2226 (OL L 236, 2018 9 19, p. 1).

Kalbant apie galimą trumpalaikio buvimo pratęsimą pagal dvišalius susitarimus, Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo⁶⁷ 20 straipsnio 2 dalyje pateikiamos išsamios šių konkrečių atvejų nagrinėjimo taisyklės.

4.6.1. Išsamius patikrinimus išvykstant sudaro:

- patikrinimas, ar trečiosios šalies pilietis turi galiojantį dokumentą, kuris yra tinkamas kirsti sieną;
- kelionės dokumento patikrinimas ieškant klastojimo ar padirbimo požymių;
- patikrinimas atliekant privalomus sistemingus patikrinimus atitinkamose duomenų bazėse, ar trečiosios šalies pilietis nėra laikomas keliančiu grėsmę bet kurios Šengeno valstybės viešajai politikai, vidaus saugumui ar tarptautiniams santykiams;
- pasų ir kelionės dokumentų, kuriuose yra elektroninė laikmena, atveju turi būti patikrintas luste įrašytų duomenų autentiškumas, atsižvelgiant į tai, ar turima galiojančių sertifikatų. Mikroschemoje saugomų duomenų autentiškumą ir vientisumą reikėtų tikrinti tikrinant biometrinius pasus. Siekiant patikrinti, ar duomenis į lustą įrašė įgaliota institucija ir ar jie nebuvo neteisėtai pakeisti, lusto turinio autentiškumas turėtų būti patvirtintas pasyviosiomis autentiškumo patvirtinimo priemonėmis. Dokumentą pasirašiusio asmens sertifikatas turėtų būti tikrinamas pagal atitinkamą patikimą išduodančiosios šalies CSCA sertifikatą. Jeigu tokia funkcija įdiegta, siekiant patikrinti, ar lustas tikras, turėtų būti patvirtinamas lusto autentiškumas.

4.6.2. Papildomus patikrinimus išvykstant gali sudaryti:

- patikrinimas, ar asmuo turi galiojančią vizą, jeigu ji reikalaujama, išskyrus atvejus, kai jis turi Šengeno valstybės išduotą galiojantį leidimą gyventi arba galiojančią ilgalaikę vizą ar kitus dokumentus, kuriuos turint leidžiama būti jos teritorijoje arba pakartotinai į ją atvykti;
- patikrinimas, ar asmuo neviršijo ilgiausios leidžiamo buvimo trukmės.

⁶⁷ Konvencija dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laispsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo (OL L 239, 2000 9 22, p. 19).

- 4.7. Trečiųjų šalių piliečių, turinčių galiojantį leidimą gyventi, paprastai neturėtų būti prašoma įrodyti numatomo buvimo tikslo arba pragyvenimo lėšų turėjimo. Tačiau kitus patikrinimus, visų pirma, kelionės ir leidimo gyventi dokumentų patikrinimą, ir paiešką SIS ir nacionalinėse duomenų bazėse reikia atlikti, kaip paaiškinta [šio skirsnio 1.2 ir 3.6.2 punktuose](#). Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojams skirtos išsamios gairės, kaip jie gali įrodyti savo statusą, pateikiamos šio vadovo 42 priede.
- 4.8. Siekiant užtikrinti, kad tikrinimo procedūros pirmos linijos atvykimo ir išvykimo patikrinimo kabinose nesulėtėtų, jeigu reikia atlikti papildomus patikrinimus, šiuos patikrinimus galima atlikti kitoje vietoje, ne kabinose (toliau – antros linijos patikrinimai).

Trečiosios šalies piliečiui paprašius, jeigu yra tinkamų patalpų, tokius išsamius patikrinimus reikia atlikti neviešoje tam tikslui skirtoje vietoje. Atliekant antros linijos patikrinimus atitinkamam trečiosios šalies piliečiui turi būti raštu pateikta informacija apie tokių patikrinimų tikslą ir tvarką. Tokia informacija gali būti pateikiama plakate arba asmeniui įteikiamame lankstinuke. Toks lankstinukas ar plakatas turi būti parengti visomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis ir atitinkamų Šengeno valstybių kaimyninių šalių kalba (-omis).

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso 7 ir 8 straipsniai, I ir IV priedai](#);
 - [2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1082/2013/ES dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai, kuriuo panaikinamas Sprendimas 2119/98/EB](#);
 - [2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 851/2004, steigiantis Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrą](#);
 - [2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 2252/2004 dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų](#);
- Tarptautinės sveikatos priežiūros taisyklės (PSO).

5. PAIEŠKA ŠENGENO INFORMACINĖJE SISTEMOJE (SIS) IR PAVOGTŲ IR PAMESTŲ KELIONĖS DOKUMENTŲ (SLTD) DUOMENŲ BAZĖJE

5.1. Visų asmenų duomenis ir jų kelionės dokumentus atliekant patikrinimus kertant sieną reikia patikrinti SIS. Nacionalinėse sienų kontrolės taikomose programose paprastai galima atlikti integruotą asmenų duomenų ir jų kelionės dokumentų patikrinimą atitinkamose duomenų bazėse. SIS pateikiami perspėjimai dėl asmenų ir daiktų, priskirtinų prie vienos iš toliau išvardytų perspėjimų kategorijų:

- perspėjimai dėl grąžinimo (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1860⁶⁸ 3 straipsnis): šios kategorijos perspėjimai susiję su trečiųjų šalių piliečiais, kurių atžvilgiu priimtas sprendimas grąžinti, siekiant patikrinti, ar įvykdyta pareiga grįžti, ir padėti užtikrinti sprendimų grąžinti vykdymą;
- draudimas atvykti arba apsigyventi (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1861⁶⁹ 24 straipsnis): šios kategorijos perspėjimai susiję su trečiųjų šalių piliečiais⁷⁰, kurie neturi teisės atvykti arba apsigyventi Šengeno valstybių teritorijoje⁷¹;
- asmenys, ieškomi norint juos suimti (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1862⁷² 26 straipsnis): šios kategorijos perspėjimai susiję su asmenimis, dėl kurių yra išduotas Europos arešto orderis, Islandijos ar Norvegijos arešto orderis⁷³ arba ekstradicijos prašymas (Šveicarija ir Lichtenšteinas);

⁶⁸ 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1860 dėl Šengeno informacinės sistemos naudojimo neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimui (OL L 312, 2018 12 7, p. 1).

⁶⁹ 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1861 dėl Šengeno informacinės sistemos (SIS) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo patikrinimams kertant sieną, kuriuo iš dalies keičiama Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir iš dalies keičiamas bei panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1987/2006 (OL L 312, 2018 12 7, p. 14).

⁷⁰ Perspėjimas dėl trečiosios šalies piliečio, kuris yra ES piliečio šeimos narys, turėtų būti tvarkomas laikantis Reglamento (ES) 2018/1861 26 straipsnio (žr. I skirsnio 8.3 punktą).

⁷¹ Kipras dar neturi prieigos prie SIS, todėl šiame skyriuje Šengeno valstybės reiškia visas valstybes, išskyrus Kiprą. Kroatija gali naudotis perspėjimais dėl draudimo atvykti, tačiau ji neprivalo drausti atvykti į savo teritoriją ar joje pasilikti trečiųjų šalių piliečiams, kurių atžvilgiu perspėjimą pagal Reglamentą (EB) Nr. 1987/2006 yra pateikusi kita Šengeno valstybė, tačiau gali nuspręsti imtis veiksmų dėl tokio perspėjimo. Šiuo metu Kroatija negali į SIS įvesti perspėjimų dėl draudimo atvykti.

⁷² 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1862 dėl Šengeno informacinės sistemos (SIS) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo policijos bendradarbiavimui ir teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, kuriuo iš dalies keičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/533/TVR ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1986/2006 ir Komisijos sprendimas 2010/261/ES (OL L 312, 2018 12 7, p. 56).

⁷³ Remiantis 2019 m. pradėtu taikyti ES valstybių narių ir Islandijos bei Norvegijos susitarimu dėl perdavimo: 2006 m. birželio 28 d. Europos Sąjungos ir Islandijos Respublikos bei Norvegijos Karalystės susitarimas dėl perdavimo tvarkos tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir Islandijos bei Norvegijos įsigaliojo 2019 m. lapkričio 1 d. (OL L 292, 2006 10 21, p. 2).

- dingę asmenys (Reglamento (ES) 2018/1862 32 straipsnio 1 dalies a ir b punktai): šios kategorijos perspėjimų tikslas – rasti dingusius asmenis, įskaitant vaikus ir nelydimus nepilnamečius, ir, jeigu tai teisėta ir būtina, juos apsaugoti;
- pažeidžiami asmenys, kuriems kyla rizika, t. y. vaikai, kuriems kyla rizika būti pagrobtiems, vaikai, kuriems turi būti neleidžiama keliauti, pažeidžiami suaugusieji, kuriems turi būti neleidžiama keliauti (Reglamento (ES) 2018/1862 32 straipsnio 1 dalies c, d ir e punktai): šios kategorijos perspėjimų tikslas – užkirsti kelią vaikų grobimui ir neleisti pažeidžiamiems asmenims keliauti be leidimo arba neteisėtai išvežti juos į užsienį. Pagrindinis skirtumas tarp perspėjimo dėl dingusio asmens ir perspėjimo dėl pažeidžiamų asmenų, kuriems turi būti neleidžiama keliauti, yra tas, kad pastaruoju atveju asmuo dar nėra dingęs, tačiau kyla rizika, kad jis gali dingti (prevenciniai perspėjimai);
- asmenys, ieškomi kaip galintys padėti teisminiam procesui (Reglamento (ES) 2018/1862 34 straipsnis): šios kategorijos perspėjimų tikslas – nustatyti asmenų, ieškomų kaip galinčių padėti teisminiam procesui (pavyzdžiui, liudytojų), gyvenamąją vietą;
- asmenys ir daiktai, dėl kurių ketinama atlikti atsargius patikrinimus, tikslinius patikrinimus arba konkrečius patikrinimus (Reglamento (ES) 2018/1862 36 straipsnis): šios kategorijos perspėjimų tikslas – gauti informaciją apie asmenis arba susijusius daiktus siekiant persekioti už nusikaltimus ir užkirsti kelią grėsmėms visuomenės ar valstybės saugumui;

- daiktai, ieškomi norint juos konfiskuoti arba panaudoti kaip įrodymus baudžiamosiose bylose (Reglamento (ES) 2018/1862 38 straipsnis): šios kategorijos perspėjimai susiję su daiktais (transporto priemonėmis, priekabomis, priekabiniais nameliais, pramonine įranga ir jos sudedamosiomis dalimis, laivais, laivų varikliais, šaunamaisiais ginklais, transporto priemonių registracijos liudijimais ir transporto priemonių valstybinių numerių ženklais, banknotais ir suklastotais banknotais, informacinių technologijų įranga) ir dokumentais (neužpildytais oficialiais dokumentais, pavogtais, pasisavintais, dingusiais ar pripažintais negaliojančiais išduotais asmens tapatybės dokumentais, pavyzdžiui, pasais, asmens tapatybės kortelėmis, leidimais gyventi, kelionės dokumentais ir vairuotojo pažymėjimais, ir tokių dokumentų klastotėmis), ieškomais norint juos konfiskuoti arba panaudoti kaip įrodymus baudžiamosiose bylose;
- perspėjimai dėl nenustatytų ieškomų asmenų, kuriuose nurodomi tik pirštų atspaudų duomenys (Reglamento (ES) 2018/1862 40 straipsnis): šios kategorijos perspėjimai susiję su latentiniais atspaudais, rastais nusikaltimų ar teroristinių nusikaltimų vietoje. Šios kategorijos perspėjimų tikslas – surasti įtariamą nežinomą nusikaltimo vykdytoją.

Atlikus patikrinimą SIS dėl to paties asmens galima rasti kelis perspėjimus. Taip yra todėl, kad perspėjimą dėl to paties asmens gali paskelbti kelios Šengeno valstybės⁷⁴. Radus tokią atitiktį ekrane bus parodyti visi prašymai imtis veiksmų. Jeigu tie prašymai imtis veiksmų yra suderinami, dėl to asmens reikės vykdyti visus veiksmus.

Tam tikrų kategorijų perspėjimai dėl asmenų yra „nesuderinami“⁷⁵. Tai reiškia, kad naujas perspėjimas dėl to paties asmens gali būti įvestas tik tuo atveju, jei jis „suderinamas“ su jau esamu perspėjimu. Kai perspėjimas nesuderinamas, tai reiškia, kad laikyta, jog vienos Šengeno valstybės pagal perspėjimą reikalaujamas veiksmas konkuruoja su kitos Šengeno valstybės pagal perspėjimą reikalaujamu veiksmu. Nesuderinamos šios perspėjimų kategorijos:

⁷⁴ Perspėjimų pateikimo SIS tikslais Šengeno valstybės reiškia visas valstybes, išskyrus Kiprą (kuris neturi prieigos prie SIS) ir Kroatiją (dėl perspėjimų dėl draudimo atvykti pateikimo, nes ji negali pateikti tokių perspėjimų), bet įskaitant Airiją dėl kai kurių perspėjimų kategorijų. Airija neturi prieigos prie SIS perspėjimų dėl draudimo atvykti ir grąžinimo ir negali jų pateikti.

⁷⁵ Žr. SIRENE vadovo (2021 m. lapkričio 18 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatomos išsamios SIRENE biurų užduočių vykdymo ir keitimosi papildoma su perspėjimais Šengeno informacinėje sistemoje susijusia informacija policijos bendradarbiavimo ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje taisyklės („SIRENE vadovas. Policija“, C(2021) 7901 *final*) 4 priedo lentelę ir 2021 m. lapkričio 18 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimą, kuriuo nustatomos išsamios SIRENE biurų užduočių vykdymo ir

- perspėjimai dėl draudimo atvykti ir apsigyventi ir perspėjimai dėl dingusių asmenų, kuriems turi būti suteikta apsauga;
- perspėjimai dėl draudimo atvykti ir apsigyventi ir perspėjimai dėl pažeidžiamų asmenų, kuriems kyla rizika;
- perspėjimai dėl gražinimo ir perspėjimai dėl dingusių asmenų, kuriems turi būti suteikta apsauga;
- perspėjimai dėl gražinimo ir perspėjimai dėl pažeidžiamų asmenų, kuriems kyla rizika;
- perspėjimai dėl dingusių asmenų ir perspėjimai dėl pažeidžiamų asmenų, kuriems kyla rizika.

Jei nustatomas konkuruojantis arba galbūt nesuderinamas perspėjimas, reikia nedelsiant kreiptis pagalbos į SIRENE biurą.

Yra nustatyta perspėjimų eiliškumo tvarka, tačiau, abiem Šengeno valstybėms sutikus, leidžiama nuo jos nukrypti. Perspėjimų, kurie gali būti nesuderinami, eiliškumas yra toks:

- 1) perspėjimai dėl draudimo atvykti ir apsigyventi;
- 2) perspėjimai dėl gražinimo, pridedant draudimą atvykti;
- 3) perspėjimai dėl dingusių asmenų, kuriems turi būti suteikta apsauga;
- 4) perspėjimai dėl pažeidžiamų asmenų, kuriems kyla rizika;
- 5) perspėjimai dėl dingusių asmenų, kurių buvimo vietą reikia nustatyti;
- 6) perspėjimai dėl gražinimo, nepridedant draudimo atvykti.

Jeigu vienu metu nustatoma atitiktis ir dėl SIS perspėjimo, ir dėl Interpolo perspėjimo, reikia laikytis SIS procedūros, nes SIS perspėjimai laikomi svarbesniais. Atitikčių ataskaitos turi būti siunčiamos SIRENE biurui, o ne Interpolo nacionaliniam centriniam biurui.

5.2. Biometrinės paieškos

keitimosi papildoma su perspėjimais Šengeno informacinėje sistemoje susijusia informacija patikrinimų kertant sieną ir gražinimo srityje taisyklės („SIRENE vadovas. Sienos ir gražinimas“, C(2021) 7900 *final*).

Biometrinės paieškos buvo įtrauktos įdiegus SIS automatinės pirštų atspaudų identifikavimo sistemos (SIS AFIS) funkciją. Tai reiškia, kad paiešką SIS galima atlikti ir pagal pirštų atspaudus, ne tik pagal raidinius skaitmeninius duomenis.

Pagal Reglamento (ES) 2018/1861 33 straipsnį ir Reglamento (ES) 2018/1862 43 straipsnio 2 dalį daktiloskopinių duomenų SIS galima ieškoti visais atvejais, kai manoma, kad būtina nustatyti asmens tapatybę (t. y. nustatyti, ar tikrinamas asmuo yra SIS perspėjimo objektas). Dėl būtinybės patikrinti SIS daktiloskopinius duomenis **bet kuriuo konkrečiu atveju** turi būti sprendžiama pagal ES ir nacionalines taisykles. Daktiloskopinių duomenų turi būti ieškoma tais atvejais, kai asmens tapatybės negalima nustatyti kitais būdais (t. y. pagal raidinius skaitmeninius duomenis, dokumento aprašymą, nuotraukas ar veido atvaizdus).

5.3. Daiktų plėtiniai

Tam tikrų kategorijų perspėjimuose dėl asmenų (asmenų, ieškomų norint juos suimti, dingusių ir pažeidžiamų asmenų bei asmenų, kurie ieškomi kaip galintys padėti baudžiamajame procese) gali būti „daiktų plėtinių“, kuriuose pateikiama informacija apie daiktą, susijusį su ieškomu asmeniu ir pridėtą siekiant nustatyti asmens buvimo vietą.

Daiktų plėtiniai gali būti pridedami prie šių rūšių daiktų: transporto priemonių, priekabų ir priekabinių namelių; laivų; konteinerių; orlaivių; šaunamųjų ginklų (tik perspėjimų dėl suėmimo atveju); neužpildytų dokumentų.

Visuose perspėjimuose dėl asmenų gali būti pateikiami „tapatybės nustatymo dokumentų aprašymai“, t. y. duomenys, kuriais apibūdinamas (galiojantis) tapatybės nustatymo dokumentas (pavyzdžiui, kelionės dokumentas arba leidimas gyventi), kuriuo naudojasi perspėjimo subjektas. Prie perspėjimo taip pat galima pridėti dokumento kopiją.

Daiktų ir tapatybės nustatymo dokumentų, kaip perspėjimo dėl asmens plėtinių, įterpimo į perspėjimą dėl asmens tikslas – palengvinti asmens, kuris yra perspėjimo subjektas, paiešką – šiuo atveju pats daiktas ar tapatybės nustatymo dokumentas nėra perspėjimo subjektas.

Perspėjimai dėl daiktų pagal Reglamento (ES) 2018/1862 36 ir 38 straipsnius turi savo tikslą, kaip apibrėžta atitinkamuose SIS reglamentuose: 36 straipsnio atveju – atlikti atsargų, tikslinį ar konkretų patikrinimą, o 38 straipsnio atveju – konfiskuoti ar apsaugoti daiktą.

5.4. Veiksmai, kurių reikia imtis, kai SIS nustatoma atitiktis

Jeigu SIS nustatoma atitiktis dėl asmens ar daikto, sienos apsaugos pareigūno ekrane bus parodytas veiksmas, kurio reikia imtis.

- 5.4.1. Asmenys, ieškomi norint juos suimti, turi būti sulaikyti ir perduoti institucijoms, kurios yra kompetentingos priimti sprendimą dėl laikino sulaikymo ketinant įvykdyti ekstradiciją arba išduoti asmenį prašančiajai ES ar Šengeno valstybei.

Jei perspėjimą dėl suėmimo pažymėjo jūsų šalis, perspėjimo priežastis vis tiek bus nurodyta kaip „Asmuo, ieškomas norint jį suimti perdavimo arba ekstradicijos tikslu“, tačiau bus reikalaujama ne suimti asmenį, o „nustatyti asmens gyvenamąją vietą arba nuolatinę gyvenamąją vietą“.

- 5.4.2. Veiksmai, kurių reikėtų imtis trečiųjų šalių piliečių, dėl kurių pateiktas perspėjimas dėl grąžinimo, atžvilgiu, priklausys nuo to, kur nustatomas sutapimas.

a) Jei asmuo yra prie išorės sienos ir išvyksta iš Šengeno valstybių teritorijos, turi būti surinkta ir nacionaliniam SIRENE biurui perduota informacija apie tai, kad išvykdamas asmuo buvo prie išorės sienos ir išvyko iš Šengeno valstybių teritorijos, taip pat apie patikrinimo vietą ir laiką bei apie tai, ar asmuo turėjo būti išsiųstas (priverstinai grąžintas), ar ne.

Gavusi informaciją apie sutapimą, t. y. patvirtinimą, kad asmuo išvyko iš Šengeno valstybių teritorijos, perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė turi nedelsdama ištrinti perspėjimą dėl grąžinimo. Be to, kai taikoma, perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė turi nedelsdama įvesti perspėjimą dėl draudimo atvykti ir apsigyventi (arba perspėjimą dėl grąžinimo pakeisti į perspėjimą dėl draudimo atvykti), kai kartu su sprendimu grąžinti taikomas draudimas atvykti.

Jei asmuo išvyksta iš sprendimą grąžinti priėmusios Šengeno valstybės teritorijos, perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė taip pat turi informuoti savo institucijas apie sutapimą, kad šios institucijos patvirtintų grąžinimo faktą ir, kai taikytina, įvestų perspėjimą dėl draudimo atvykti.

Asmeniui turėtų būti atsisakyta leisti pakartotinai atvykti, remiantis SIS įvestu perspėjimu dėl draudimo atvykti, kai toks perspėjimas buvo įvestas. Asmeniui gali būti atsisakyta leisti atvykti remiantis kitomis Šengeno sienų kodekse numatytomis sąlygomis.

b) Jei asmuo sutiktas prie išorės sienos ir atvyksta į Šengeno valstybių teritoriją, turi būti surinkta informacija apie tai, kad atvykimo metu asmuo buvo prie išorės sienos, nurodyta patikrinimo vieta ir laikas ir ši informacija perduota nacionaliniam SIRENE biurui.

Gavusi informaciją apie sutapimą, perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė turi nedelsdama ištrinti perspėjimą dėl grąžinimo. Be to, kai taikoma, perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė turi nedelsdama įvesti perspėjimą dėl draudimo atvykti ir apsigyventi (perspėjimą dėl grąžinimo pakeisti į perspėjimą dėl draudimo atvykti), kai kartu su sprendimu grąžinti taikomas draudimas atvykti.

Jei asmuo atvyksta į sprendimą grąžinti priėmusios Šengeno valstybės teritoriją, perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė taip pat turi informuoti savo institucijas apie sutapimą, kad šios institucijos patvirtintų grąžinimo faktą ir, kai taikytina, įvestų perspėjimą dėl draudimo atvykti.

Asmeniui turėtų būti atsisakyta leisti atvykti į Šengeno valstybes, remiantis SIS įvestu perspėjimu dėl draudimo atvykti, kai toks perspėjimas buvo įvestas. Asmeniui gali būti atsisakyta leisti atvykti remiantis kitomis Šengeno sienų kodekse numatytais sąlygomis.

c) Kai asmuo yra šalyje, jei tai leidžia nacionalinė teisė, tas asmuo turi būti sustabdytas ir apklaustas, turi būti kreipiamasi į kompetentingą nacionalinę instituciją, atsakingą už grąžinimą, siekiant grąžinti asmenį, taip pat į nacionalinį SIRENE biurą.

Draudžiama teikti perspėjimus dėl trečiųjų šalių piliečių, kuriems suteikta teisė laisvai judėti, grąžinimo. Sutapimo, atsiradusio perspėjimo dėl draudimo atvykti, įvesto laikantis Reglamento (ES) 2018/1861 24 straipsnio, trečiosios šalies piliečiui, kuris naudojasi teise laisvai judėti Sąjungoje, atveju, vykdančioji Šengeno valstybė, pasikeisdama papildoma informacija, turi nedelsdama pasikonsultuoti su perspėjimą pateikusia Šengeno valstybe, kad nedelsdama nuspręstų, kokių veiksmų reikia imtis. Daugiau informacijos pateikta šio skirsnio 8.3 punkte.

5.4.3. Trečiųjų šalių piliečiams, kuriems atsisakyta leisti atvykti, turi būti neleista atvykti ir jie turi būti kuo greičiau grąžinti į vietą, iš kurios atvyko, arba į kilmės šalį, jeigu aplinkybės tai leidžia. Sienos apsaugos pareigūnai turi prižiūrėti tokius asmenis iki pat jų išvykimo iš Šengeno valstybės teritorijos. Jeigu nustatomas sutapimas, susijęs su perspėjimu dėl atsisakymo leisti atvykti ir apsigyventi trečiosios šalies piliečiui, turinčiam leidimą gyventi, reikėtų ypač kruopščiai patikrinti leidimo gyventi autentiškumą ir galiojimą. Be

to, reikėtų nedelsiant susisiekti su nacionaliniu SIRENE biuru, kad būtų pradėta konsultavimosi procedūra, numatyta Reglamento (ES) 2018/1861 30 straipsnyje ir SIRENE vadovo⁷⁶ 36 straipsnyje.

Dėl trečiųjų šalių piliečių, kurie yra ES piliečių šeimos nariai, žr. jiems taikomas specialiasias nuostatas (žr. [šio skirsnio 8.3 punktą](#)).

Jeigu nustatomas sutapimas, susijęs su perspėjimu dėl draudimo atvykti Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojui, žr. šio vadovo 42 priede pateiktas specialiasias gaires.

- 5.4.4. Jeigu asmuo yra suaugęs, būtina paprašyti jo išankstinio sutikimo prieš pranešant šaliai, kuri pranešė apie jo dingimą.
- 5.4.5. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas nepilnamečiams (lydimiems arba nelydimiems) ir dingusiems suaugusiesiems, kurie yra pažeidžiami ir kuriuos reikia apsaugoti. Jei nustatomas sutapimas, susijęs su pažeidžiamu nepilnamečiu, vaiku, kuriam kyla rizika būti pagrobtam, vaiku, kuriam turi būti neleidžiama keliauti, arba pažeidžiamu suaugusiuoju, kuriam turi būti neleidžiama keliauti, jei tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, asmuo turi būti sustabdytas ir pristatytas į kompetentingą instituciją, kuri gali leisti nugabenti asmenį į saugią vietą, kad asmuo negalėtų tęsti kelionės. Nedelsiant turi būti kreipiamasi į kompetentingą nacionalinę instituciją, kad ji nuspręstų, ar asmeniui turėtų būti suteikta apsauga. Taip pat reikėtų susisiekti su nacionaliniu SIRENE biuru ir gauti daugiau informacijos apie šį atvejį.
- 5.4.6. Iš duomenų, pateikiamų siekiant atlikti atsargų, tikslinį ar konkretų patikrinimą, turėtų būti įmanoma nustatyti tokią informaciją:
- tai, kad nustatyta perspėjime nurodyto asmens buvimo vieta;
 - patikrinimo vietą, laiką arba priežastį;
 - kelionės maršrutą ir tikslą;
 - asmenis, lydinčius perspėjimo subjektą, jeigu galima pagrįstai tikėtis, kad jie yra susiję su perspėjimo subjektu;
 - naudojamus ar gabenamus daiktus, įskaitant kelionės dokumentus;

⁷⁶ Ten pat.

- aplinkybes, kuriomis asmuo arba transporto priemonė, laivas, orlaivis ar konteineris buvo surasti;
- visą kitą informaciją, kurios prašo perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė.

Renkant šią informaciją pagal atsargaus patikrinimo perspėjimą, patikrinimas ir toliau turėtų būti vykdomas atsargiai.

Atliekant tikslinį patikrinimą, turėtų būti renkama ta pati informacija, tačiau patikrinimas nebeturėtų būti vykdomas atsargiai.

Atliekant konkrečius patikrinimus, siekiant gauti šiame punkte išvardytą informaciją, galima atlikti asmenų, transporto priemonių, laivų, orlaivių, konteinerių ir vežamų daiktų kratą.

Atliekant atsargius, tikslineis ar konkrečius patikrinimus, gali būti rodomi papildomi klausimai, kuriuos reikia užduoti.

Jeigu perspėjime nurodyta, kad reikia imtis skubių veiksmų, šiame punkte išvardyta informacija turėtų būti nedelsiant perduota nacionaliniam SIRENE biurui.

*** Prašymas pateikti informaciją apie SIS perspėjimą**

Jei asmuo prašo informacijos apie jo asmens duomenų tvarkymą SIS ir apie jo teises susipažinti su šia informacija, sienos apsaugos pareigūnas šiam asmeniui turėtų nurodyti [kompetentingos nacionalinės institucijos](#), kuri yra SIS duomenų valdytoja ir kurioje jis gali pasinaudoti savo teisėmis, ir [duomenų apsaugos institucijų](#) kontaktinius duomenis bei informuoti apie galimybę raštu pateikti skundą.

5.4.7. Daiktai, ieškomi norint juos konfiskuoti arba panaudoti kaip įrodymus baudžiamosiose bylose, gali būti:

- motorinės transporto priemonės, neatsižvelgiant į varymo sistemą;
- atpažįstamos motorinių transporto priemonių sudedamosios dalys;
- priekabos, kurių svoris be krovinio didesnis kaip 750 kg;
- priekabiniai nameliai;
- pramoninė įranga;
- atpažįstamos pramoninės įrangos sudedamosios dalys;

- laivai ir laivų varikliai;
- konteineriai;
- orlaiviai ir orlaivių varikliai;
- šaunamieji ginklai;
- pavogti, pasisavinti, dingę neužpildyti oficialūs dokumentai ar tokių dokumentų klastotės;
- pavogti, pasisavinti, dingę ar pripažinti negaliojančiais išduoti asmens tapatybės dokumentai – pavyzdžiui, pasai, asmens tapatybės kortelės, leidimai gyventi, kelionės dokumentai ir vairuotojo pažymėjimai – ir tokių dokumentų klastotės;
- pavogti, pasisavinti, dingę ar pripažinti negaliojančiais transporto priemonių registravimo liudijimai bei transporto priemonių numeriai ir jų klastotės;
- banknotai (registruotos kupiūros) ir suklastoti banknotai;
- informacinių technologijų įranga.

*** Geriausia patirtis kelionės dokumentų konfiskavimo srityje**

Sienos apsaugos pareigūnai turėtų konfiskuoti visus kelionės dokumentus, kurie SIS užregistruoti kaip pavogti, pasisavinti, dingę ar pripažinti negaliojančiais dokumentai bei transporto priemonių numeriai ir jų klastotės, visų pirma, kai tai dokumentas, pripažintas negaliojančiu kelionių tikslais. Gali būti, kad dokumento, užregistruoto SIS kaip konfiskuotino, turėtojas gali įrodyti, jog yra teisėtas to dokumento turėtojas, ir dokumentas buvo užregistruotas SIS, nes buvo pranešta apie jo dingimą ar pavogimą, tačiau vėliau asmuo jį rado ir pamiršo informuoti apie tai kompetentingas institucijas. Tokiu atveju kelionės dokumento turėtojo tapatybę ir teisę naudoti dokumentą kelionių tikslais visuomet reikėtų patikrinti kompetentingose institucijose, prireikus bendradarbiaujant su nacionaliniu SIRENE biuru.

Dėl išsamesnės informacijos apie veiksmus, kurių reikia imtis SIS perspėjimo atveju, sienos apsaugos pareigūnai turėtų kreiptis į nacionalinį SIRENE biurą ir susipažinti su nacionalinėmis procedūromis dėl tolesnių veiksmų SIS atitikties atveju.

*** Teisinis pagrindas:**

- [2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1860 dėl Šengeno informacinės sistemos naudojimo neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimui](#);
- [2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1861 dėl Šengeno informacinės sistemos \(SIS\) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo patikrinimams kertant sieną, kuriuo iš dalies keičiama Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir iš dalies keičiamas bei panaikinamas Reglamentas \(EB\) Nr. 1987/2006](#);
- [2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1862 dėl Šengeno informacinės sistemos \(SIS\) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo policijos bendradarbiavimui ir teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, kuriuo iš dalies keičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/533/TVR ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1986/2006 ir Komisijos sprendimas 2010/261/ES](#);
- 2021 m. sausio 15 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatomos duomenų įvedimo į Šengeno informacinę sistemą (SIS), atnaujinimo, ištrynimo ir paieškos techninės taisyklės, taip pat kitos policijos bendradarbiavimo ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose sritys įgyvendinimo priemonės, C(2021) 92 *final*;
- 2021 m. vasario 15 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatomos duomenų įvedimo į Šengeno informacinę sistemą (SIS), atnaujinimo, ištrynimo ir paieškos techninės taisyklės, taip pat kitos patikrinimų kertant sieną ir grąžinimo sritys įgyvendinimo priemonės, C(2021) 660 *final*;
- 2021 m. lapkričio 18 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatomos išsamios SIRENE biurų užduočių vykdymo ir keitimosi papildoma su perspėjimais Šengeno informacinėje sistemoje susijusia informacija policijos bendradarbiavimo ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje taisyklės („SIRENE vadovas. Policija“), C(2021) 7901 *final*;
- 2021 m. lapkričio 18 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatomos išsamios SIRENE biurų užduočių vykdymo ir keitimosi papildoma su perspėjimais Šengeno informacinėje sistemoje susijusia informacija patikrinimų kertant sieną ir grąžinimo srityje taisyklės („SIRENE vadovas. Sienos ir grąžinimas“), [C\(2021\) 7900 final](#).

5.5. Atliekant patikrinimus kertant sieną visų asmenų kelionės dokumentus reikia tikrinti Interpolo SLTD duomenų bazėje. SLTD duomenų bazėje saugomi duomenys apie pavogtus ir dingusius pasus, kuriuos į SLTD duomenų bazę įrašo dokumentą išdavusi šalis. Jeigu SLTD duomenų bazėje randamas sutapimas, sienos apsaugos pareigūnas turėtų imtis veiksmų, kurių reikalaujama arba rekomenduojama imtis pagal nacionalinę teisę.

6. SPECIALIOSIOS TAM TIKRŲ KATEGORIJŲ ASMENŲ PATIKRINIMO TAISYKLĖS

6.1. Valstybių vadovai

Valstybių vadovai ir jų delegacijos nariai, apie kurių atvykimą ir išvykimą sienos apsaugos pareigūnams buvo oficialiai pranešta diplomatiniais kanalais, pasienyje gali būti netikrinami.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VII priedas.](#)

6.2. Orlaivių pilotai

6.2.1. Eidami tarnybines pareigas orlaivių pilotai ir kiti įgulos nariai gali kirsti sieną su piloto licencija arba įgulos nario pažymėjimu, kaip numatyta 1944 m. gruodžio 7 d. Tarptautinės civilinės aviacijos konvencijos (ICAO konvencija) 9 priede, kai jiems reikia:

- (a) įlipti ir išlipti Šengeno valstybės teritorijoje esančiame oro uoste, kuriame trumpam nutūpiama, arba atvykimo oro uoste;
- (b) atvykti į Šengeno valstybės teritorijoje esančio oro uosto, kuriame trumpam nutūpiama, arba atvykimo oro uosto savivaldybės teritoriją;
- (c) transporto priemonėmis vykti į Šengeno valstybės teritorijoje esantį oro uostą, kad galėtų įlipti į orlaivį, išskrendantį iš to paties oro uosto.

Visais kitais atvejais trečiųjų šalių piliečiams turi būti taikomos bendrosios atvykimo sąlygos.

6.2.2. Jeigu įmanoma, atliekant patikrinimus oro uoste pirmiausia turėtų būti tikrinamos orlaivių įgulos, t. y. jos turėtų būti patikrinamos prieš tikrinant keleivius arba specialiai tam skirtose vietose. Įgulos nariams, kuriuos už sienų kontrolę atsakingi darbuotojai, eidami savo pareigas, pažįsta, gali būti taikomi tik atsitiktiniai patikrinimai.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VII priedas](#);
- [ICAO konvencija](#).

6.3. Jūrininkai⁷⁷

6.3.1. Šengeno valstybės gali leisti jūrininkams, turintiems jūrininkų asmens pažymėjimus, išduotus pagal Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvenciją dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų Nr. 108 (1958) arba Nr. 185 (2003), Konvenciją dėl tarptautinės jūrų laivybos sąlygų lengvinimo (toliau – FAL konvencija) ir atitinkamą nacionalinę teisę, atvykti į Šengeno valstybių teritoriją išlipant į krantą, kad būtų uosto, į kurį atplaukia jų laivai, arba gretimų savivaldybių teritorijoje, arba išvykti iš Šengeno valstybių teritorijos grįžtant į savo laivus, neprisistatant sienos perėjimo punkte, jeigu jie įtraukti į laivo, kuriam priklauso, įgulos sąrašą, kuris buvo iš anksto pateiktas patikrinti kompetentingoms valdžios institucijoms.

Tačiau remiantis rizikos, susijusios su vidaus saugumu ir neteisėta imigracija, įvertinimu, prieš jūrininkams išlipant į krantą juos pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį tikrina sienos apsaugos pareigūnai.

6.3.2. Jūrininkai, ketinantys būti už šalia uostų esančių savivaldybių ribų, turi atitikti bendrąsias atvykimo į Šengeno valstybių teritoriją sąlygas.

Tačiau asmenims, turintiems galiojančią jūrininko knygelę arba jūrininko tapatybės dokumentą, gali būti leidžiama atvykti į Šengeno valstybės teritoriją, net jeigu jie neturi galiojančios vizos ir (arba) negali įrodyti, jog turi pakankamai pragyvenimo lėšų, šiomis aplinkybėmis:

- kai įlipa į laivą, kuris jau yra nuleidęs inkarą Šengeno valstybės uoste arba netrukus į jį atplauks;
- vyksta tranzitu į trečiąją šalį arba grįžta į kilmės šalį;
- skubiais arba būtiniais atvejais (liga, atleidimas iš darbo, sutarties pasibaigimas ir pan.).

⁷⁷ Šengeno sienų kodekso redakcijoje anglų kalba vartojamas terminas „seamen“ (jūrininkai). Šio vadovo redakcijoje anglų kalba pirmenybė teikiama terminui „seafarer“, nes jis vartojamas tiek TDO konvencijose Nr. 108 ir Nr. 185, tiek Konvencijoje dėl tarptautinės jūrų laivybos sąlygų lengvinimo (FAL).

Tokiais atvejais jūrininko knygelės arba jūrininko tapatybės dokumento turėtojams, kuriems dėl jų pilietybės reikia vizos ir kurie jos neturi atvykdami į Šengeno valstybės teritoriją, viza gali būti išduodama prie sienos ([žr. šio skirsnio 9 punktą](#)).

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VII priedas](#);
- [TDO konvencija Nr. 185](#);
- [FAL konvencija](#).

6.4. Diplomatinį, pareiginių arba tarnybinių pasų turėtojai ir tarptautinių organizacijų nariai

6.4.1. Atsižvelgiant į ypatingas privilegijas ar imunitetą, trečiųjų šalių ir jų vyriausybių išduotų ir Šengeno valstybių pripažįstamų diplomatinį, pareiginių arba tarnybinių pasų turėtojams, keliaujantiems tarnybos reikalais, atliekant patikrinimus kertant sieną galima suteikti pirmenybę, palyginti su kitais keleiviais, net jeigu tam tikrais atvejais jiems vis tiek taikomas vizos reikalavimas. Iš šiuos dokumentus turinčių asmenų nereikalaujama įrodyti, kad jie turi pakankamai pragyvenimo lėšų.

6.4.2. Jei prie išorės sienos prisistatantis asmuo remiasi privilegijomis, imunitetais ir lengvatomis, sienos apsaugos pareigūnas gali pareikalauti, kad jis įrodytų šį statusą pateikdamas atitinkamus dokumentus, visų pirma akredituojančios valstybės išduotus pažymėjimus ar diplomatinį pasą, arba kitais būdais. Kilus abejonių, skubiais atvejais sienos apsaugos pareigūnas gali kreiptis tiesiogiai į užsienio reikalų ministeriją.

Be to, sienos apsaugos pareigūnai negali atsisakyti leisti diplomatinį, pareiginių arba tarnybinių pasų turėtojams atvykti į Šengeno valstybių teritoriją prieš tai nepasikonsultavę su atitinkamomis nacionalinėmis valdžios institucijomis. Ši nuostata taikoma ir tais atvejais, kai į SIS dėl šio asmens yra įvestas perspėjimas.

6.4.3. Akredituoti diplomatinį ir konsulinių atstovybių darbuotojai ir jų šeimos nariai gali atvykti į Šengeno valstybių teritoriją pateikę Šengeno valstybių užsienio reikalų ministeriją išduotą kortelę ir dokumentą, su kuriuo jiems leidžiama kirsti sieną.

Atvykimo sąlygų patikrinti nėra būtina, kai diplomatas atvyksta į Šengeno valstybės, kurioje jis akredituotas ir turi teisę būti ilgai, teritoriją.

- 6.4.4. Keliaudami asmeniniais tikslais diplomatai, akredituoti už Šengeno valstybių teritorijos ribų, turi tenkinti bendrąsias atvykimo sąlygas.
- 6.4.5. Jeigu kyla pavojus ir esama pagrįstų įtarimų dėl diplomatų padarytų pažeidimų arba nusikalstamos veiklos, apie tai būtina nedelsiant pranešti suinteresuotosios šalies užsienio reikalų ministerijai.
- 6.4.6. Pagal 1961 m. balandžio 18 d. Vienos konvenciją dėl diplomatinių santykių diplomatai naudojami neliečiamumo ir kitomis imuniteto teisėmis tik šalyje, kurioje jie yra akredituoti, ir šalyse, per kurias jie vyksta tranzitu vykdami ar grįždami į darbo vietą arba į savo šalį. Tai netaikoma, jeigu jie keliauja asmeniniais tikslais.
- 6.4.7. Tarptautinių organizacijų nariams, turintiems šiame punkte išvardytų tarptautinių organizacijų išduotus dokumentus ir einantiems savo pareigas, jeigu įmanoma, gali būti teikiama pirmenybė atliekant patikrinimus kertant sieną.

Visų pirma, būtina atsižvelgti į šiuos dokumentus:

- Jungtinių Tautų Organizacijos *laissez passer*, išduoti Jungtinių Tautų ir jai pavaldžių agentūrų darbuotojams pagal 1947 m. lapkričio 21 d. Niujorke Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtą Konvenciją dėl specializuotų agentūrų privilegijų ir imunitetų,
- Europos Sąjungos (ES) *laissez passer*;
- Europos Tarybos generalinio sekretoriaus išduotas teisėtumo pažymėjimas;
- dokumentai, išduoti pagal Šiaurės Atlanto Sutarties Šalių susitarimo dėl jų karinių pajėgų statuso III straipsnio 2 dalį (karinis asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas, pateikiamas kartu su siuntimu į komandiruotę, kelionės pažyma arba asmeniniu ar kolektyviniu judėjimo įsakymu) ir dokumentai, išduoti remiantis programa „Partnerystė taikos labui“.

Šių dokumentų turėtojų paprastai neprašoma įrodyti, kad jie turi pakankamai pragyvenimo lėšų.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VII priedas](#);

– [1961 m. balandžio 18 d. Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių.](#)

* *Nuoroda:*

– [Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas.](#)

6.5. **Pasienio gyventojai, kuriems taikomas vietinio eismo per sieną režimas**

- 6.5.1. Kaimyninės trečiosios šalies pasienio gyventojams, turintiems vietinio eismo per sieną leidimą, išduotą pagal vietinio eismo per sieną režimą, remiantis Šengeno valstybės ir atitinkamos trečiosios šalies dvišaliu susitarimu, kertant sieną taikomas specialusis režimas, t. y.:

- nereikalaujama, kad jie turėtų vizą, jeigu jie turi Šengeno valstybės, kurios sieną jie nori kirsti, išduotą vietinio eismo per sieną leidimą. Gali būti reikalaujama, kad kartu su vietinio eismo per sieną leidimu jie turėtų pasą, jeigu tai numatyta dvišaliuose susitarimuose su atitinkama trečiaja šalimi;
- patikrinus vietinio eismo per sieną leidimo, kuriuo įrodomas asmens pasienio gyventojų statusas, galiojimą ir autentiškumą, jokių papildomų patikrinimų dėl kelionės tikslo arba pragyvenimo lėšų turėjimo atlikti nereikėtų;
- atvykstant ir išvykstant nei vietinio eismo per sieną leidime, nei pase, jeigu jo reikalaujama, spaudų dėti nereikėtų.

6.5.2. Remiantis Šengeno valstybės ir trečiosios šalies dvišaliu susitarimu galima dar labiau supaprastinti tokių leidimų turėtojų sienos kirtimą, kaip numatyta [II skirsnio 3 punkte](#).

*** Teisinis pagrindas:**

- [2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1931/2006, nustatantis vietinio eismo per valstybių narių išorines sausumos sienas taisykles ir iš dalies keičiantis Šengeno konvencijos nuostatas;](#)
- [Šengeno valstybių sudaryti dvišaliai susitarimai dėl vietinio eismo per sieną.](#)

6.6. Nepilnamečiai

6.6.1. Nepilnamečiams sienos apsaugos pareigūnai turi skirti ypatingą dėmesį, neatsižvelgiant į tai, ar jie keliauja lydimi arba nelydimi. Atliekant pasienio procedūras su visais nepilnamečiais turėtų būti elgiamasi laikantis vaiko interesų principo. Atliekant pasienio procedūras nepilnamečiams turėtų būti suteikiama pirmenybė; visuomet turėtų būti užtikrinamas draugiškas elgesys su vaikais ir maloni atmosfera. Sienos apsaugos pareigūnai privalo pateikti informaciją ir paaiškinti pasienio procedūras vaikui suprantamu būdu (pavyzdžiui, pasitelkti vertėjus žodžiu arba piešti piešinius) ir užtikrinti, kad nepilnamečiai suprastų. Tam, be kita ko, reikia iš pradžių nustatyti galimą tarptautinės apsaugos būtinybę, jeigu nepilnamečiai migrantai atvyksta į ES neteisėtai, ir skubiai nukreipti juos į nacionalines vaikų apsaugos institucijas atsižvelgiant į jų amžių ir poreikius.

Jeigu kyla abejonių dėl tikrojo asmens amžiaus, su asmeniu reikėtų elgtis kaip su vaiku, kol atlikus amžiaus vertinimo procedūrą nebus prieita prie priešingos išvados. Tokiais atvejais ir ypač tais atvejais, kai asmuo, atrodo, gali būti nepilnametis, jį reikia kuo skubiau nukreipti į už nepilnamečių priežiūrą atsakingas valdžios institucijas, be kita ko, tam, kad jos atliktų amžiaus vertinimą. Jeigu yra rimtų priežasčių įtarti, kad jie galbūt buvo neteisėtai paimti iš asmens, teisėtai turinčio vaiko globos teises, arba jeigu kyla įtarimų dėl išnaudojimo ar netinkamo elgesio, reikėtų kuo skubiau susisiekti su nacionalinėmis vaikų apsaugos institucijomis.

Kalbant apie nepilnamečius, kertančius Europos Sąjungos išorės oro sieną, reikėtų atsižvelgti į sienų apsaugos pareigūnams skirtas gaires, kurias *Frontex* nustatė leidinyje „VEGA vadovas. Vaikai oro uostuose“.

- 6.6.2. Atliekant patikrinimus kertant sieną, kai yra lydimų nepilnamečių, sienos apsaugos pareigūnas privalo patikrinti, ar nepilnamečius lydintys asmenys turi jų globos teisę, ypač kai nepilnamečius lydi tik vienas suaugęs asmuo. Tokiu atveju sienos apsaugos pareigūnas turės atlikti visus būtinus tyrimus, kad užkirstų kelią pagrobimui arba bet kuriuo atveju neteisėtam nepilnamečio išvežimui.

Siekiant užkirsti kelią vaikų dingimui reikia užtikrinti, kad jie būtų kuo greičiau užregistruoti, ypač dokumentų neturinčių vaikų atveju.

- 6.6.3. Nelydimus nepilnamečius būtina patikrinti atliekant išsamų jų kelionės ir patvirtinamųjų dokumentų patikrinimą, siekiant užtikrinti, kad jie neatvyktų į teritoriją arba iš jos neišvyktų, jeigu to nenori globos teisę turintis (-ys) asmuo (-enys). Bendraujant su nepilnamečiais visuomet reikėtų kalbėti vaikui suprantama kalba, pritaikyta prie jo amžiaus brandos lygio; prireikus galima pasitelkti vertėjo žodžiu arba kultūrinio tarpininko pagalbą.

- 6.6.4. Jeigu kyla abejonių, ar nepilnamečiui, kuris yra ES pilietis arba trečiosios šalies pilietis, teisėtai gyvenantis ES, leidžiama išvykstant kirsti sieną, reikėtų kreiptis į nepilnamečio pilietybės arba gyvenamosios vietos ES arba Šengeno valstybės nacionalinį kontaktinį centrą nepilnamečių klausimais.

Jeigu gaunama informacijos, kad nepilnametis, kuris yra ES pilietis arba trečiosios šalies pilietis, teisėtai gyvenantis ES, gali būti pagrobtas, arba kyla įtarimas dėl neteisėto nepilnamečio išvykimo, sienos apsaugos pareigūnas turėtų:

- neleisti nepilnamečiui išvykti arba
- jeigu nėra pakankamai priežasčių neleisti nepilnamečiui išvykti, bet kyla abejonių dėl globos teisių, surinkti informaciją apie nepilnamečių lydintį asmenį ir kelionės tikslą. Tą informaciją pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus reikėtų nedelsiant perduoti nepilnamečio pilietybės arba gyvenamosios vietos ES arba Šengeno valstybės nacionaliniam kontaktiniam centrui nepilnamečių klausimais.

Atsižvelgiant į šio skirsnio 5.6 punkte nurodytas procedūras, nacionaliniai kontaktiniai centrai nepilnamečių klausimais turėtų atlikti, be kita ko, šias užduotis:

- kai įmanoma, teikti informaciją apie nepilnamečio ir nepilnamečių lydinto asmens tapatybę (vardą ir pavardę, pilietybę ir gimimo datą) bei jų santykį;
- perspėti kitas atitinkamas nacionalines agentūras dėl susirūpinimą keliančių nepilnamečių ir pranešti joms apie visas su tais nepilnamečiais susijusias atsargumo priemones;
- teikti rekomendacijas ir pagalbą kitoms ES ar Šengeno valstybėms dėl nacionalinių procedūrų ir dokumentų reikalavimų.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VII priedas.](#)

*** Nuorodos:**

- [Nacionalinių kontaktinių centrų, su kuriais galima susisiekti nepilnamečių klausimais, sąrašas;](#)
- [Kontaktinių centrų sienų valdymo klausimais valstybėse narėse sąrašas;](#)
- [VEGA vadovas.Vaikai oro uostuose. Keliaujantys vaikai, kuriems kyla pavojus. Gairės sienos apsaugos pareigūnams.](#)

6.7. Moksleiviai iš trečiųjų šalių, gyvenantys ES valstybėje arba trečiojoje šalyje, kuriai nėra taikomas vizos reikalavimas⁷⁸

⁷⁸ 5.7 punktą netaikomas Norvegijai, Islandijai, Šveicarijai ir Lichtenšteiniui.

6.7.1. Moksleiviai, kurie yra trečiosios šalies, kuriai taikomas vizos reikalavimas, piliečiai, teisėtai gyvenantys ES valstybėje narėje ir vykstantys į mokyklos ekskursiją, neprivalo turėti tranzito ar trumpalaikės vizos kitos ES valstybės narės teritorijoje, jeigu tenkinamos šios sąlygos:

- (a) juos lydi atitinkamos mokyklos mokytojas, turintis galiojantį kelionės dokumentą ir vizą, jeigu jos reikalaujama;
- (b) mokytojas taip pat gali pateikti [formą](#), kurią išdavė mokykla, pagal kurią galima nustatyti visų ekskursijoje dalyvaujančių moksleivių tapatybę ir kurioje aiškiai nurodytas numatomo buvimo ar tranzito tikslas ir aplinkybės;
- (c) moksleiviai turi galiojantį dokumentą, kuris yra tinkamas kirsti sieną.

Tačiau šis paskutinis reikalavimas turėti galiojantį kelionės dokumentą netaikomas, jeigu:

- b punkte nurodytoje formoje yra neseniai padaryta nuotrauka moksleivių, kurie savo tapatybės negali patvirtinti tapatybės kortele su nuotrauka;
- ES valstybės narės, kurioje gyvena moksleiviai, kompetentinga institucija patvirtina jų gyvenamosios vietos statusą ir teisę grįžti į jos teritoriją bei užtikrina, kad būtų tinkamai patvirtintas formos autentiškumas (t. y. nacionalinės kompetentingos institucijos antspaudu);
- ES valstybė narė, kurioje gyvena moksleiviai, pranešė kitoms ES valstybėms narėms pageidaujanti, kad jos sąrašai būtų pripažįstami kaip galiojantis kelionės dokumentas.

6.7.2. Taikant 5.7.1 punkte išdėstytas nuostatas, nei moksleiviai, nei juos lydintis (-ys) mokytojas (-ai) nėra atleidžiami nuo pagal bendrąsias taisykles vykdomų patikrinimų kertant sieną (šio skirsnio 1 punktą).

Jiems galima atsisakyti leisti atvykti arba vykti tranzitu, jeigu esama priežasčių, kaip numatyta [šio skirsnio 8 punkte](#).

- 6.7.3. Vizų reikalavimas taip pat gali būti netaikomas į mokyklos organizuotą ekskursiją vykstantiems moksleiviams, kurie yra trečiųjų šalių, kurioms taikomas vizų reikalavimas, piliečiai, bet gyvena trečiojoje šalyje, kuriai tas reikalavimas netaikomas (pavyzdžiui, Turkijos pilietybę turintys moksleiviai, teisėtai gyvenantys Juodkalnijoje).

*** Teisinis pagrindas:**

- [94/795/TVR: 1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimas dėl bendrųjų veiksmų, Tarybos priimtų remiantis Europos Sąjungos steigimo sutarties K.3 straipsnio 2 dalies b punktu, nustatančių trečiųjų šalių moksleivių, kurie gyvena vienoje iš valstybių narių, galimybes keliauti;](#)
- [2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1806, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus.](#)

6.8. Tarpvalstybiniai darbuotojai

Tarpvalstybiniais darbuotojais ir kitų kategorijų reguliariems pasienio darbuotojais, kuriuos sienos apsaugos pareigūnai gerai pažįsta, nes jie dažnai pereina sieną tame pačiame sienos perėjimo punkte, ir dėl kurių, remiantis pirminiu patikrinimu, nėra perspėjimo SIS arba nacionalinių duomenų rinkmenose, taikomi tik atsitiktiniai patikrinimai, siekiant įsitikinti, kad jie turi galiojantį dokumentą, leidžiantį jiems kirsti sieną, ir atitinka būtinas atvykimo sąlygas. Atsitiktiniai patikrinimai atliekami pagal procedūras, kurios atitinkamai bendrai taikomos trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę.

Šie asmenys turi būti kartais nuodugniai patikrinami be įspėjimo ir nereguliariai.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VII priedas.](#)

6.9. ADS turistai

Europos bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos Nacionalinės turizmo valdybos susitarimo memorandumu dėl vizų išdavimo Kinijos Liaudies Respublikos turistinėmis grupėmis (Patvirtinto kelionės tikslo statusas, angl. *Approved Destination Status (ADS)*⁷⁹) ir kitų susijusių klausimų konkrečiai reglamentuojamos Kinijos piliečių turistinių grupių kelionės iš Kinijos į Sąjungos teritoriją.

Tokių Kinijos kelionių grupių, kurias turėtų sudaryti bent penki asmenys, nariai (toliau – ADS turistai) turi atvykti į Sąjungos teritoriją ir iš jos išvykti kaip viena grupė. Jie taip pat turi keliauti Sąjungos teritorijoje kaip viena grupė pagal iš anksto nustatytą kelionės programą.

ADS turistus turi lydėti kelionės vadovas, kuris turi užtikrinti, kad jie atvyktų į Sąjungą ir iš jos išvyktų kaip viena grupė.

ADS turistų grupėms turi būti taikomos įprastos tikrinimo procedūros (žr. [šio skirsnio](#) 1.2 punktą). Atliekant patikrinimus taip pat gali būti tikrinamas ADS statusas, kuris bet kuriuo atveju turėtų būti nurodytas vizos įklijoje. ADS pažymėtos vizos visuomet individualios. Įprastos tikrinimo procedūros turi būti taikomos ir kelionės vadovui, be kita ko, patikrinant jo kaip kelionės vadovo statusą.

Sienos apsaugos pareigūnas taip pat gali paprašyti jam pateikti patvirtinamuosius dokumentus, kuriais įrodomas ADS ir kelionės vadovo statusas.

*** Teisinis pagrindas:**

– [2004 m. kovo 8 d. Tarybos sprendimas dėl Europos bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos Nacionalinės turizmo administracijos susitarimo memorandumo dėl vizų ir susijusių problemų ryšium su turistinėmis grupėmis iš Kinijos Liaudies Respublikos \(ADS\) sudarymo.](#)

6.10. Gelbėjimo tarnybos, policija, ugniagesių komandos ir sienos apsaugos pareigūnai

⁷⁹ OL L 83, 2004 3 20, p. 14.

Gelbėjimo tarnybų, policijos ir ugniagesių komandų darbuotojų, veikiančių ekstremaliųjų situacijų atveju, atvykimą ir išvykimą, taip pat sienos apsaugos pareigūnų, kertančių sieną profesinių užduočių vykdymo tikslais, darbą reglamentuojanti tvarka turi būti nustatyta nacionalinėje teisėje.

6.11. Jūroje esančiuose įrenginiuose dirbantys darbuotojai

Jūroje esančiuose įrenginiuose dirbantys darbuotojai, kurie reguliariai grįžta į Šengeno valstybę nepabuvę trečiosios šalies teritorijoje, neturėtų būti sistemingai tikrinami. Vis dėlto siekiant nustatyti patikrinimų dažnumą reikėtų atsižvelgti į neteisėtos imigracijos rizikos vertinimą.

6.12. Bendrovės viduje perkeliama asmenys

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/66/ES⁸⁰ sukurta judumo ES viduje schema nustatomos savarankiškos taisyklės, pagal kurias bendrovės viduje perkeliama asmens leidimo turėtojams, įskaitant kol kas ne visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės išduotų bendrovės viduje perkeliama asmens leidimo turėtojus, leidžiama judėti, atvykti, apsigyventi ir dirbti vienoje ar keliose ES valstybėse narėse, kurioms ta direktyva yra privaloma (t. y. visose ES valstybėse narėse, išskyrus Daniją ir Airiją).

Trumpalaikis judumas (iki 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES). Bendrovės viduje perkeliama asmens leidimo turėtojai neprivalo turėti galiojančios vizos, jeigu pateikia įrodymų, jog vyksta į antrąją ES valstybę narę, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES, pagal ta direktyva įsteigtą judumo ES viduje schemą. Tokie įrodymai turi būti:

- a) priimančiojo subjekto pirmojoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES, pateikto pranešimo kopija, kaip numatyta tos direktyvos 21 straipsnio 2 dalyje, arba
- b) priimančiojo subjekto antrojoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma ta direktyva, raštas, kuriame bent jau nurodyta judumo ES viduje trukmė ir priimančiojo subjekto ar subjektų buvimo vieta antrojoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma ta direktyva.

⁸⁰ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/66/ES dėl bendrovės viduje perkeliama trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų (OL L 157, 2014 5 27, p. 1).

Ilgiausias leistinas bendras trumpalaikių apsilankymų antroje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES, laikotarpis pagal bendrovės viduje perkeliamų asmenų judumo taisyklės gali viršyti 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį. Paskesni trumpalaikiai apsilankymai iki 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES, leidžiami įvairiose ES valstybėse narėse, kurioms taikoma ta direktyva, ir gali sudaryti didelę dalį bendros ilgiausios bendrovės viduje perkeliamų asmenų gyvenimo šalyje trukmės (treji metai – vadovų ir specialistų atveju; vieni metai – stažuotojų atveju) atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes. Trumpalaikio judumo taisyklės tiesiogiai taikomos nuo 2016 m. lapkričio 29 d.

*** Pavyzdys:**

Indijos pilietybę turintis vadovas, kuriam išduotas Kroatijos bendrovės viduje perkeliama asmens leidimas, nepažeisdamas Šengeno taisyklių gali būti šalyje 170 dienų (90 dienų pagal trumpalaikio judumo schemą Italijoje ir 80 dienų pagal trumpalaikio judumo schemą Vokietijoje) per 180 dienų laikotarpį.

Ilgalaikis judumas (daugiau nei 90 dienų kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES). Ilgalaikio judumo taisyklės priklauso nuo to, kokį sprendimą perkeldama tą direktyvą į nacionalinę teisę priėmė atitinkama antroji ES valstybė narė, kuriai taikoma ta direktyva (žr. lentelę toliau). Antroji ES valstybė narė, kuriai taikoma Direktyva 2014/66/ES, gali reikalauti judaus bendrovės viduje perkeliama asmens leidimo gyventi (prašymo pateikimo tvarka), kurį išduoda ta antroji ES valstybė narė, kuriai taikoma ta direktyva, arba nuspręsti taikyti trumpalaikio judumo taisyklės. Pirmuoju atveju reikia judaus bendrovės viduje perkeliama asmens leidimo gyventi; antruoju – taikomos trumpalaikio judumo taisyklės.

Procedūrų, pasirinktų trumpalaikio ir ilgalaikio judumo atvejais, santrauka

(procedūros nėra / pranešimas / prašymas)

	Trumpalaikis judumas	Ilgalaikis judumas
BE	procedūros nėra	prašymas
BG	procedūros nėra	prašymas

CZ	procedūros nēra	prašymas
DE	pranešimas	prašymas
EE	pranešimas	pranešimas
EL	pranešimas	pranešimas
ES	pranešimas	pranešimas
FR	pranešimas	prašymas
HR	procedūros nēra	prašymas
IT	procedūros nēra	prašymas
CY	pranešimas	prašymas
LV	procedūros nēra	prašymas
LT	procedūros nēra	prašymas
LU	pranešimas	prašymas
HU	pranešimas	prašymas
MT	pranešimas	prašymas
NL	pranešimas	prašymas
AT	procedūros nēra	prašymas
PL	pranešimas	prašymas
PT	procedūros nēra	prašymas
RO	pranešimas	prašymas
SI	pranešimas	prašymas
SK	pranešimas	pranešimas
FI	pranešimas	prašymas
SE	procedūros nēra	prašymas

*** Teisinis pagrindas:**

– [Direktyvos 2014/66/ES 20–23 straipsniai](#).

6.13. Tyrėjai ir jų šeimos nariai

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/801⁸¹ sukurta judumo ES viduje schema nustatomos savarankiškos taisyklės, pagal kurias tyrėjams ir jų šeimos nariams, turintiems ES valstybės narės, kuriai taikoma direktyva, išduotą leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, įskaitant kol kas ne visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės išduotų leidimų gyventi ar ilgalaikių vizų turėtojus, leidžiama judėti, atvykti ir apsigyventi vienoje ar keliose antrosiose ES valstybėse narėse, kurioms tos direktyvos nuostatos yra privalomos (t. y. visose ES valstybėse narėse, išskyrus Daniją ir Airiją).

Trumpalaikis judumas (iki 180 dienų per bet kurį 360 dienų laikotarpį kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801).

Tyrėjo leidimo arba ilgalaikės vizos turėtojai neprivalo turėti ES valstybės narės, į kurią atvyksta, galiojančios vizos arba leidimo gyventi, jeigu pateikia įrodymų, jog vyksta į antrąją ES valstybę narę, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pagal ta direktyva įsteigtą judumo ES viduje schemą. Tokie įrodymai turi būti:

- a) kompetentingoms institucijoms pirmojoje ir antrojoje ES valstybėse narėse, kurioms taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pateikto pranešimo kopija, kaip numatyta tos direktyvos 28 straipsnio 2 dalyje, arba
- b) priėmimo susitarimo, kuriame pateikiama informacija apie tyrėjo judumą, kopija arba, jeigu priėmimo susitarime informacijos apie judumą nėra, mokslinių tyrimų organizacijos antrojoje valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, raštas, kuriame nurodyta bent jau judumo ES viduje trukmė ir mokslinių tyrimų organizacijos buvimo vieta toje antrojoje valstybėje narėje.

Tyrėjo šeimos nariai, turintys leidimą gyventi, taip pat neprivalo turėti ES valstybės narės, į kurią atvyksta, galiojančios vizos arba leidimo gyventi, jeigu pateikia įrodymų, jog jie lydi tyrėją, persikeliantį į antrąją ES valstybę narę, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pagal ta direktyva įsteigtą judumo ES viduje schemą. Tokie įrodymai turi būti pirmosios ES valstybės narės, kuriai taikoma direktyva, išduotas galiojantis leidimas gyventi ir

⁸¹ 2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/801 dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, stažavimosi, savanoriškos tarnybos, mokinių mainų programų arba edukacinių projektų ir dalyvavimo *Au pair* programoje tikslais sąlygų (OL L 132, 2016 5 21, p. 21).

a) kompetentingoms institucijoms pirmojoje ir antrojoje ES valstybėse narėse, kurioms taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pateikto pranešimo kopija, kaip numatyta direktyvos 30 straipsnio 2 dalyje, arba

b) įrodymai, kad jie lydi tyrėją.

Tyrėjai ir jų šeimos nariai vienoje antrojoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, gali būti iki 180 dienų per bet kurį 360 dienų laikotarpį. Paskesni trumpalaikiai apsilankymai iki 180 dienų per bet kurį 360 dienų laikotarpį kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, leidžiami įvairiose ES valstybėse narėse, kurioms taikoma ta direktyva, ir gali sudaryti didelę dalį bendros tyrėjo ir jo šeimos narių gyvenimo šalyje trukmės atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes. Trumpalaikio judumo taisyklės tiesiogiai taikomos nuo 2018 m. gegužės 24 d.

*** Pavyzdys:**

Nigerijos pilietybę turintis tyrėjas, kuriam išduotas Bulgarijos leidimas gyventi arba ilgalaikė viza, nepažeisdamas Šengeno taisyklių gali būti šalyje 250 dienų (150 dienų pagal trumpalaikio judumo schemą Italijoje ir 100 dienų pagal trumpalaikio judumo schemą Vokietijoje).

Ilgalaikis judumas (daugiau nei 180 dienų kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801). Ilgalaikio judumo taisyklės priklauso nuo to, kokį sprendimą perkeldama Direktyvą (ES) 2016/801 į nacionalinę teisę priėmė atitinkama antroji ES valstybė narė, kuriai taikoma ta direktyva (žr. lentelę toliau). Antroji ES valstybė narė, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, gali reikalauti leidimo gyventi arba ilgalaikės vizos su žyma „tyrėjo judumas“ (prašymo pateikimo tvarka), kurį išduoda ta antroji ES valstybė narė, kuriai taikoma ta direktyva, arba nuspręsti taikyti trumpalaikio judumo taisykles. Pirmuoju atveju reikia leidimo gyventi arba ilgalaikės vizos su žyma „tyrėjo judumas“; antruoju – taikomos trumpalaikio judumo taisyklės. Šeimos nariams taikoma tokia pat tvarka kaip tyrėjui.

Procedūrų, pasirinktų trumpalaikio ir ilgalaikio judumo atvejais, santrauka

(procedūros nėra / pranešimas / prašymas)

	Trumpalaikis judumas	Ilgalaikis judumas
--	----------------------	--------------------

BE	(procedūros nēra)	(prašymas)
BG	pranešimas	prašymas
CZ	procedūros nēra	procedūros nēra
DE	pranešimas	prašymas
EE	pranešimas	pranešimas
EL	pranešimas	prašymas
ES	pranešimas	pranešimas
FR	pranešimas	pranešimas
HR	procedūros nēra	prašymas
IT	pranešimas	prašymas
CY	pranešimas	prašymas
LV	procedūros nēra	prašymas
LT	procedūros nēra	prašymas
LU	pranešimas	prašymas
HU	pranešimas	prašymas
MT	pranešimas	prašymas
NL	pranešimas	prašymas
AT	procedūros nēra	prašymas
PL	pranešimas	prašymas
PT	procedūros nēra	prašymas
RO	pranešimas	prašymas
SI	pranešimas	prašymas
SK	pranešimas	pranešimas
FI	pranešimas	pranešimas
SE	procedūros nēra	prašymas

*** Teisinis pagrindas:**

[2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos \(ES\) 2016/801 dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, stažavimosi, savanoriškos tarnybos, mokinių mainų programų arba edukacinių projektų ir dalyvavimo *Au pair* programoje tikslais sąlygų 27, 28, 29, 30 ir 32 straipsniai.](#)

6.14. Studentai

Direktyva (ES) 2016/801 sukurta judumo ES viduje schema nustatomos savarankiškos taisyklės, pagal kurias studentams, turintiems ES valstybės narės, kuriai taikoma ta direktyva, išduotą leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, įskaitant kol kas ne visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės išduotų leidimų gyventi ar ilgalaikių vizų turėtojus, kuriems taikoma Sąjungos arba daugiašalė programa, į kurią įeina judumo priemonės, arba dviejų ar daugiau aukštojo mokslo įstaigų judumo susitarimas, leidžiama judėti, atvykti, apsigyventi ir studijuoti vienoje ar keliose antrosiose ES valstybėse narėse, kurioms Direktyva (ES) 2016/801 yra privaloma (t. y. visose ES valstybėse narėse, išskyrus Daniją ir Airiją) kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma ta direktyva, būnant iki 360 dienų.

Studento leidimo gyventi arba ilgalaikės vizos, kuriuose nurodoma konkreti programa arba susitarimas, turėtojai neprivalo turėti ES valstybės narės, į kurią atvyksta, galiojančios vizos arba leidimo gyventi, jeigu pateikia įrodymų, jog vyksta į antrąją ES valstybę narę, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pagal ta direktyva įsteigtą judumo ES viduje schemą. Tokie įrodymai turi būti:

- a) kompetentingoms institucijoms pirmojoje ir antrojoje ES valstybėse narėse, kurioms taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pateikto pranešimo kopija, kaip numatyta direktyvos 31 straipsnio 2 dalyje, arba

įrodymai, kad studentas dalį laiko studijuoja antrojoje valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, pagal judumo priemones apimančią Sąjungos arba daugiašalę programą arba dviejų ar daugiau aukštojo mokslo įstaigų susitarimą.

Paskesni apsilankymai iki 360 dienų kiekvienoje ES valstybėje narėje, kuriai taikoma Direktyva (ES) 2016/801, leidžiami įvairiose ES valstybėse narėse, kurioms taikoma ta direktyva, ir gali sudaryti didelę dalį ilgiausios studentų gyvenimo šalyje trukmės atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes. Studentų judumo taisyklės tiesiogiai taikomos nuo 2018 m. gegužės 24 d.

*** Pavyzdys:**

JAV pilietybę turintis studentas, kuriam išduotas Rumunijos studento leidimas gyventi ir kuris dalyvauja programoje „Erasmus+“ Vokietijos universitete, nepažeisdamas Šengeno taisyklių gali būti Vokietijoje iki 360 dienų.

Pasirinktos studentų judumo procedūros santrauka

(procedūros nėra / pranešimas)

	Studentų judumas
BE	(pranešimas)
BG	pranešimas
CZ	procedūros nėra
DE	pranešimas
EE	procedūros nėra
EL	pranešimas
ES	pranešimas
FR	pranešimas
HR	procedūros nėra
IT	pranešimas
CY	pranešimas
LV	procedūros nėra
LT	procedūros nėra
LU	pranešimas
HU	pranešimas
MT	pranešimas
NL	pranešimas
AT	procedūros nėra
PL	pranešimas
PT	pranešimas
RO	pranešimas
SI	pranešimas
SK	pranešimas

FI	pranešimas
SE	pranešimas

*** Teisinis pagrindas:**

– [2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos \(ES\) 2016/801 dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, stažavimosi, savanoriškos tarnybos, mokinių mainų programų arba edukacinių projektų ir dalyvavimo *Au pair* programoje tikslais sąlygų 27, 31 ir 32 straipsniai.](#)

6.15. Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojai

Šio vadovo 42 ir 43 prieduose pateikiami išsamūs paaiškinimai dėl elgesio su Jungtinės Karalystės piliečiais ir jų šeimos nariais, kuriems taikoma Susitarimo dėl išstojimo⁸² antra dalis dėl piliečių teisių, prie išorės sienų nuo 2021 m. sausio 1 d. Gairės dėl Susitarimo dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojų neįtraukimo į AIS ir ETIAS bus paskelbtos artėjant šių dviejų sistemų taikymo pradžiai.

Visais kitais tikslais ir aplinkybėmis, išskyrus tas, kurios aiškiai nurodytos 42 ir 43 prieduose, taip pat būsimose gairėse dėl AIS ir ETIAS, su Jungtinės Karalystės piliečiais ir jų šeimos nariais, kurie yra Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojai, turi būti elgiamasi taip pat, kaip ir su bet kuriuo kitu trečiosios šalies piliečiu, teisėtai gyvenančiu Šengeno valstybėje.

Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojų anksčiau įgytos laisvo judėjimo teisės, kuriomis jie naudojosi kaip ES piliečiai, išsaugomos tik priimančiojoje valstybėje. Judėjimo Šengeno valstybėse, išskyrus priimančiąją valstybę, atžvilgiu jie laikomi trečiųjų šalių piliečiais, teisėtai gyvenančiais toje priimančiojoje valstybėje.

7. KELIŅS DOKUMENTŲ ANTSPAUDAVIMAS

7.1. Kol pradės veikti atvykimo ir išvykimo sistema, visų trečiųjų šalių piliečių kelionės dokumentai turi būti sistemingai antspauduojami jiems atvykstant ir išvykstant. Spaudas nėra įrodymas, kad buvo atliktas išsamus patikrinimas; jis tik suteikia galimybę patikimai nustatyti sienos kirtimo datą ir vietą. Dar vienas antspaudavimo tikslas –

⁸² 42 priedo 2 skirsnyje taip pat pateikiama nuoroda į kitus Jungtinės Karalystės ir Šengeno asocijuotųjų valstybių sudarytus susitarimus dėl išstojimo.

užtikrinti, kad atliekant patikrinimus atvykstant ir išvykstant būtų galima patikrinti, ar laikomasi ilgiausios leidžiamo trečiosios šalies piliečio buvimo trukmės (90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį) erdvėje be vidaus sienų kontrolės arba Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos teritorijoje atskirai.

7.2. Atvykimo ar išvykimo spaudas neturi būti dedamas šiais atvejais:

- a) ES valstybių narių, Norvegijos, Islandijos, Lichtenšteino ir Šveicarijos piliečių kelionės dokumentuose;
- b) valstybių vadovų ir aukštas pareigas užimančių asmenų, apie kurių atvykimą buvo iš anksto oficialiai pranešta diplomatiniais kanalais, kelionės dokumentuose;
- c) pilotų licencijose ar orlaivių įgulų narių pažymėjimuose;
- d) jūrininkų, kurie Šengeno valstybės teritorijoje būna tik jų laivui įplaukus į uostą ir tik įplaukimo uosto teritorijoje, kelionės dokumentuose;
- e) kruizinių laivų įgulos narių ir keleivių, dėl kurių nėra atliekami patikrinimai kertant sieną, kelionės dokumentuose [IV skirsnio 2 punkte](#) numatytais atvejais;
- f) dokumentuose, leidžiančiuose Andoros, Monako ir San Marino piliečiams kirsti sieną;
- g) pasienio gyventojų, kuriems taikomas vietinio eismo per sieną režimas, dokumentuose ([II skirsnio 3 punktas](#));
- h) tarptautinio susisiekimo keleivinių ir krovinių traukinių brigadų kelionės dokumentuose;
- i) trečiųjų šalių piliečių, kurie pateikia Direktyvoje 2004/38/EB numatytą ir ES valstybės narės arba EEE šalies išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę, kelionės dokumentuose, neatsižvelgiant į tai, ar jie lydimi ES ar EEE piliečio, ar vėliau prie jo prisijungiantys.

Šengeno sienų kodekso 11 straipsnio 1 dalyje paaiškinta, kad valstybė narė gali antspauduoti trečiųjų šalių piliečių, turinčių tos valstybės narės išduotą leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, kelionės dokumentą. Palyginimui, tas pats būtų taikoma ir Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojams. Tačiau Komisija nemano, kad toks antspaudavimas yra naudingas, nes antspaudavimo tikslas – nustatyti, ar trečiosios šalies pilietis laikėsi leistinos trumpalaikio buvimo erdvėje be vidaus sienų kontrolės trukmės, ir šios logikos negalima taikyti trečiųjų šalių piliečiams, turintiems ilgalaikio buvimo teisę. Todėl

Komisija rekomenduoja – ypač Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojų atžvilgiu – atsisakyti antspaudojimo. Bet kuriuo atveju, jei vis dėlto būtų antspauduojama, toks antspaudojimas negali turėti įtakos leidžiamo ilgalaikio buvimo trukmei.

ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos narių, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai, kelionės dokumentas taip pat turi būti antspauduojamas, nebent jie pateiktų leidimo gyventi šalyje kortelę, išduotą pagal Direktyvą 2004/38/EB. Reglamentu (ES) 2019/1157 nustatytos suderintos leidimo gyventi šalyje kortelių formos ir šis reglamentas taikomas ES nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. Tai reiškia, kad nuo 2021 m. rugpjūčio 2 d. išduodamos vienodos formos leidimo gyventi šalyje arba leidimo nuolat gyventi šalyje kortelės (žr. šio skirsnio 2.8 punktą). Kalbant apie anksčiau išduotas leidimo gyventi šalyje korteles, net jei apie pagal Direktyvą 2004/38/EB išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę nebuvo pranešta laikantis Šengeno sienų kodekso 39 straipsnio, valstybės narės turi užtikrinti, kad jos turėtojui atvykstant į šalį nereikėtų vizos. Iš tiesų ši pareiga tiesiogiai nustatyta Direktyvoje 2004/38/EB.

*** Pavyzdžiai:**

1) Indijos pilietė, Vokietijos piliečio sutuoktinė, turinti Nyderlandų išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę (kurioje nurodytas jos, kaip ES piliečio šeimos narės, statusas): šio asmens kelionės dokumentas neturi būti antspauduojamas, neatsižvelgiant į tai, ar ji lydimą savo sutuoktinio, ar vėliau prie jo prisijungianti.

2) Moldovos pilietė, Italijos piliečio sutuoktinė, turinti Airijos išduotą leidimo gyventi šalyje kortelę (kurioje nurodytas jos, kaip ES piliečio šeimos narės, statusas): šio asmens kelionės dokumentas neturi būti antspauduojamas, neatsižvelgiant į tai, ar ji lydimą to Italijos piliečio, ar vėliau prisijungianti prie sutuoktinio.

3) Indijos pilietis (-ė), Prancūzijos piliečio (-ės) sutuoktinis (-ė), turintis (-i) Šengeno vizą, bet (kol kas) neturintis (-i) leidimo gyventi kortelės, prisijungiantis (-i) prie to (tos) Prancūzijos piliečio (-ės) Vokietijoje: šiuo atveju šio asmens kelionės dokumentas turi būti antspauduojamas.

- 7.3. Išimtiniais atvejais trečiosios šalies piliečiui paprašius, jeigu dėl atvykimo ir (arba) išvykimo spaudo tam asmeniui gali kilti didelių sunkumų, jį galima uždėti ant atskiro lapo. Tas lapas turi būti atiduodamas trečiosios šalies piliečiui.

7.4. Praktiškai taip pat gali būti, kad dokumentas, su kuriuo trečiosios šalies pilietis gali kirsti sieną, nebetinka spaudui uždėti, nes jame nebeliko tuščių puslapių. Tokiu atveju trečiosios šalies piliečiui reikėtų rekomenduoti pateikti prašymą išduoti naują pasą, kad jame būtų galima dėti spaudus ateityje.

Tačiau išimties tvarka ir, visų pirma, reguliariai sieną kertančių tarpvalstybinių darbuotojų atveju galima naudoti atskirą lapą, kuriame galima dėti tolesnius spaudus. Tas lapas turi būti atiduodamas trečiosios šalies piliečiui.

Bet kuriuo atveju tuščių puslapių nebuvimas pase savaime nėra tinkama ir pakankama priežastis atsisakyti leisti asmeniui atvykti (žr. [šio skirsnio 8 punktą](#) dėl pagrindų atsisakyti leisti atvykti).

*** Rekomenduojama praktika:**

6.3 ir 6.4 punktuose nurodytame lape turėtų būti bent ši informacija:

- sienos perėjimo punktų pavadinimas ir vieta;
- išdavimo data;
- kelionės dokumento turėtojo vardas ir pavardė;
- kelionės dokumento numeris;
- sienos perėjimo punkto spaudas ir oficialus antspaudas;
- sienos apsaugos pareigūno vardas, pavardė ir parašas.

7.5. Atvykstant ir išvykstant trečiųjų šalių piliečiams, kuriems taikomas reikalavimas turėti vizą, paprastai turi būti antspauduojamas puslapis, esantis priešais puslapį, kuriame yra įklijuota viza. Jeigu turi būti dedami keli spaudai (pavyzdžiui, daugkartinės vizos atveju), tai taip pat turi būti daroma puslapyje, esančiame priešais puslapį, kuriame yra įklijuota viza. Jeigu tas puslapis negali būti naudojamas, spaudas turi būti dedamas kitame puslapyje. Mašininio nuskaitymo zona neturi būti žymima spaudu ir spaudai negali būti dedami asmens duomenų ir kituose puslapiuose, kuriuose esama autentiškų oficialių įrašų.

*** Rekomenduojama praktika:**

- jei įmanoma, spaudai turėtų būti dedami chronologine tvarka, kad būtų paprasčiau nustatyti dieną, kurią asmuo kirto sieną paskutinį kartą;
- išvykimo spaudas turėtų būti dedamas arti atvykimo spaudo;
- spaudas turėtų būti dedamas horizontaliai, kad būtų lengvai įskaitomas;
- spaudas neturėtų būti dedamas ant jau uždėtų spaudų, įskaitant kitų šalių uždėtus spaudus.

7.6. Atvykimui ir išvykimui įrodyti naudojami skirtingi spaudai (atvykimui – stačiakampis spaudas, išvykimui – stačiakampis spaudas apvalintais kampais). Tuose spauduose yra šalį žyminti (-čios) raidė (-ės), taip pat nurodomas sienos perėjimo punktas, data, patikrinimo numeris ir keliavimo būdo atvykstant ir išvykstant (sausumos, oro ar jūrų transporto) piktograma.

Klausimus dėl atvykimo ir išvykimo spaudų ir dokumentų, susijusių su padirbtais, suklastotais, dingusiais arba netinkamai uždėtais spaudais, galima teikti kiekvienoje Šengeno valstybėje tuo tikslu įsteigtam [kontaktiniam centrui](#).

7.7. Kiekviename sienos perėjimo punkte turi būti registruojami atvykimo ir išvykimo spaudai, kuriuos paima ir grąžina kiekvienas patikrinimus atliekantis sienos apsaugos pareigūnas. Kartu užrašomas kiekvieno spaudo numeris, kurį galbūt vėliau teks panaudoti palyginimo tikslais.

Nenaudojami spaudai turi būti laikomi užrakinti ir galimybę prie jų priėti turi turėti tik įgalioti sienos apsaugos pareigūnai.

7.8. Spaudų saugumo kodai turi būti keičiami reguliariai, ne rečiau kaip kas mėnesį.

7.9. Jeigu išvykstant paaiškėja, kad trečiosios šalies piliečio kelionės dokumente nėra atvykimo spaudo, sienos apsaugos pareigūnas gali daryti prielaidą, jog dokumento turėtojas atvyko į erdvę be vidaus sienų kontrolės arba į kol kas ne visą *acquis* taikančios Šengeno valstybės teritoriją neteisėtai ir (arba) viršijo ilgiausią buvimo trukmę. Tokiu atveju gali būti taikoma nacionalinės teisės aktuose numatyta nuobauda.

- 7.10. Savo 2020 m. vasario 5 d. sprendime *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (jūrininkų darbo Roterdamo uoste pradžia) (C-341/18) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad labai konkrečiu atveju, kai prielaidos, kuria grindžiamas Šengeno sienų kodeksas, t. y. kad „netrukus“ po patikrinimo kertant sieną bus fiziškai išvykstama arba atvykstama, akivaizdžiai nesilaikyta (5–10 savaičių užlaikymas nuo darbo laive pradžios iki laivo išvykimo), išvykimo spaudo data turėtų atitikti ne patikrinimo išvykstant, o faktinio išvykimo (fizinio išorės sienų kirtimo) datą.

Valstybės narės turi teisę savo nuožiūra aiškinti sąvoką „netrukus“. Tačiau priimtinas ilgiausias laikotarpis niekada neturėtų būti ilgesnis nei 10 dienų. Valstybės narės gali nustatyti trumpesnius ilgiausius laikotarpius (kurie neturėtų būti trumpesni nei 3 dienos), taip pat jos gali nustatyti skirtingus laikotarpius įprastomis ir išimtinėmis aplinkybėmis. Išvykimo spaudo data turėtų atitikti patikrinimo išvykstant datą (o ne tikrąją išvykimo datą), išskyrus atvejus, kai tikroji išvykimo data yra vėlesnė nei atitinkamos valstybės narės patvirtintas ilgiausias laikotarpis.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso 11 straipsnis ir IV priedas](#);
- [Direktyvos 2004/38/EB 5 straipsnis](#);
- [Šengeno konvencijos 21 straipsnis](#);
- [Kontaktinių centrų, skirtų keistis informacija apie atvykimo ir išvykimo spaudų saugumo kodus, sąrašas](#).

8. PATIKRINIMŲ SUŠVELNINIMAS

- 8.1. Patikrinimai kertant išorės sieną ar vidaus sieną, prie kurios kontrolės priemonės dar nepanaikintos, išimtinėmis ir nenumatytomis aplinkybėmis gali būti sušvelninti. Tokiomis išimtinėmis ir nenumatytomis aplinkybėmis laikomos aplinkybės, kai dėl nenumatytų įvykių eismas tampa toks intensyvus, jog laukimo prie sienos perėjimo punkto laikas pernelyg pailgėja, ir išnaudojami visi personalo, priemonių ir organizaciniai ištekliai. Taip gali nutikti, pavyzdžiui, potvynio arba kitos didelės gaivalinės nelaimės atveju, kai neįmanoma kirsti sienos per kitus sienos perėjimo punktus, tad kelių sienos perėjimo punktų eismo srautai nukreipiami tik į vieną punktą.

- 8.2. „Pernelyg pailgėjusio“ laukimo laiko nustatymas – tai vertinimas, priklausantis nuo kelių veiksnių, kurių atlieka sienos perėjimo punktui vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas. Atsižvelgiant į sušvelninimo, kaip sistemingų patikrinimų vykdymo išimties, pobūdį, kuris gali pakenkti Šengeno sienų kodekso tikslui ir gali turėti neigiamą poveikį Šengeno valstybių saugumui, atliekant šį vertinimą turėtų būti vadovujamasi bendrais kriterijais. Paprastai Komisija rekomenduoja numatyti sušvelninimą tik tuo atveju, jei kuo geriau išnaudoti visi turimi išteklių, o dėl nenumatyto įvykio pasekmių laukimo laikas viršija (arba gali viršyti) 60 minučių.
- 8.3. Visada būtina aiškiai atskirti Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalyje nurodytus laikino *tikslinių patikrinimų* taikymo pagrindus (žr. 2.3 punktą) ir Šengeno sienų kodekso 9 straipsnyje nurodytus *sušvelninimo* pagrindus. Nors pagrindinės problemos gali būti panašios, pavyzdžiui, infrastruktūros problemos, IT apdorojimo problemos, IT sistemų prastovos ir (arba) intensyvus eismas ar turizmo sezono įkarštis, dėl kurio tenka laukti pernelyg ilgai, pagrindinis kriterijus, kuriuo pateisinamas sušvelninimas, yra jo *nenuspėjamumas*. Tam tikros situacijos gali būti „nenumatytos“, pavyzdžiui, eismo spūstis dėl eismo įvykio, nenumatytos IT problemos arba 7.1 punkte nurodytos situacijos. Kitos situacijos, pavyzdžiui, intensyvus kelių ar oro transporto eismas turizmo sezono metu arba planuojami IT atnaujinimai, paprastai yra „numatomos“, todėl tai joms netaikoma. Tais atvejais, kurie atitinka nenumatyto įvykio reikalavimą, reikėtų atkreipti dėmesį į reikalavimą išnaudoti visus personalo, įrangos ir organizacinius išteklius ir tik tada taikyti sušvelninimą, kuris turėtų būti tik kraštutinė priemonė.

*** Kontrolinis sąrašas prieš priimant sprendimą dėl patikrinimų kertant sieną sušvelninimo**

1. Ar aplinkybės tikrai yra išimtinės ir nenumatytos (o ne tik numatomas sezoninis eismo intensyvumas)?
2. Ar tikrai išnaudoti visi personalo, įrangos ir organizaciniai išteklių?
3. Ar dėl susiklosčiusių aplinkybių laukimo laikas viršija (arba gali viršyti) 60 minučių? (Pastaba. Nebūtina laukti, kol bus pasiektas šis laukimo laikas, sušvelninimas gali būti pradėtas taikyti ir anksčiau.)

- 8.4. Sušvelninus patikrinimus kertant sieną, pirmenybė iš principo turi būti teikiama patikrinimams atvykstant, o ne patikrinimams išvykstant. Sprendimą sušvelninti patikrinimus kertant sieną turi priimti sienos perėjimo punktui vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas. Toks patikrinimų sušvelninimas turi būti laikinas, pritaikytas prie jį pateisinančių aplinkybių ir įgyvendinamas laipsniškai.
- 8.5. Net sušvelninus patikrinimus kertant sieną sienos apsaugos pareigūnas privalo antspauduoti ir atvykstančių, ir išvykstančių trečiųjų šalių piliečių kelionės dokumentus, kaip numatyta [šio skirsnio 6 punkte](#), ir turi atlikti bent jau patikrinimą, susijusį su trečiosios šalies piliečio tapatybės nustatymu.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso 9 straipsnis](#).

9. ATSISAKYMAS LEISTI ATVYKTI

- 9.1. Trečiųjų šalių piliečiams turi būti atsisakyta leisti atvykti šiais atvejais:
- a) jie neturi galiojančių kelionės dokumentų;
 - b) jie turi netikrą (suklastotą / padirbtą) kelionės dokumentą;
 - c) jie neturi galiojančios vizos, jeigu jos reikalaujama, leidimo gyventi arba ilgalaikės vizos, kurią išdavė Šengeno valstybė⁸³;
 - d) jie turi netikras (suklastotas / padirbtas) visas ar leidimus gyventi;
 - e) jie neturi tinkamų dokumentų, pateisinančių buvimo tikslą ir sąlygas;
 - f) jie jau praleido 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį (kai laikoma, kad kiekviena tokio buvimo diena įeina į 180 dienų laikotarpį) erdvėje be vidaus sienų kontrolės arba Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ar Rumunijos teritorijoje;
 - g) jie neturi pakankamai pragyvenimo lėšų buvimo laikotarpiui ir būdai arba lėšų grįžti į kilmės arba tranzito šalį;
 - h) jie yra asmenys, dėl kurių SIS⁸⁴ arba nacionalinėse duomenų bazėse paskelbtas perspėjimas dėl draudimo atvykti;

⁸³ Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos išduoti leidimai gyventi ir ilgalaikės vizos negalioja norint atvykti į erdvės be vidaus sienų kontrolės teritoriją.

- i) jie kelia grėsmę vienos ar daugiau Šengeno valstybių viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams.

*** Pavyzdžiai:**

1) Dviratininkų komanda iš Nigerijos vyksta į Turkiją teigdama, kad ketina dalyvauti ten organizuojamose dviratininkų lenktynėse. Jie atvyksta į Varšuvos oro uostą (Lenkija) ir teigia, kad į Turkiją važiuos autobusu. Atliekant pirmos linijos patikrinimą nustatoma, kad, nors jie turi galiojančią vizą vykti tranzitu per Lenkiją, jie neturi galiojančios vizos atvykti į Turkiją. Atliekant antros linijos patikrinimą padėtis tiriama išsamiau: jie pateikia dokumentą, kuriuo patvirtinamas dalyvavimas lenktynėse, ir teigia, kad nekils jokių sunkumų gaunant vizas prie Turkijos sienos. Tačiau dviratininkai net neturi lenktynėms reikalingų dviračių ir negali įtikinamai paaiškinti, kur ir kaip jie juos gaus, kai atvyks į Turkiją. Pasitarus šiuo klausimu su Turkijos sienos apsaugos pareigūnais ir atsižvelgiant į jų neigiamą nuomonę apie galimybę šiuo atveju išduoti vizą prie sienos, priimamas sprendimas atsisakyti leisti atvykti.

2) Moldovos pilietis automobiliu atvyksta prie išorės sienos ir tvirtina, kad vyksta į Vokietiją turistiniais tikslais. Atliekant pirmos linijos patikrinimą nustatoma, kad keliautojas negali parodyti jokio dokumento (viešbučio rezervacijos, kvietimo ir pan.), kuriuo būtų patvirtinama, jog jis bus Vokietijoje, ir negali įrodyti, jog turi pakankamai pragyvenimo lėšų, kad galėtų būti šalyje ir grįžti. Tokiu atveju priimamas sprendimas atsisakyti leisti atvykti.

3) Tuniso pilietis atvyksta į Schipholio oro uostą (Nyderlandai). Jo kelionės tikslas – pasimatyti su Briuselyje (Belgija) gyvenančiais giminaičiais (broliais ir seserimis). Jis turi galiojančią Šengeno vizą, grįžimo bilietą ir Belgijoje gyvenančių priimančiųjų asmenų kvietimą (garantiją). Tačiau tas kvietimo autentiškumas nėra patvirtintas kompetentingų Belgijos institucijų (kaip reikalaujama pagal Belgijos teisę). Tokiu atveju prieš priimant sprendimą, ar leisti atvykti, reikėtų atlikti papildomus patikrinimus, kaip antai: patikrinti pasą siekiant nustatyti, ar asmeniui anksčiau buvo išduotos Šengeno vizos ir ar jis jomis naudojosi teisėtai; palyginti ankstesnius atvykimo ir išvykimo spaudus siekiant nustatyti, ar asmuo anksčiau yra viršijęs buvimo trukmę erdvėje be vidaus sienų kontrolės;

susisiekti su kompetentingomis Belgijos institucijomis ir paprašyti jų atlikti reikiamą priimančiųjų asmenų patikrinimą. Tokio patikrinimo tikslas – patikrinti asmens sąžiningumą; sprendimas bus priimtas tik remiantis tokių patikrinimų rezultatais.

4) Lėktuvas iš Šanchajaus nusileidžia Helsinkio Vantos oro uoste (Suomija). PSO paskelbė tarptautinio masto pavojaus visuomenės sveikatai situaciją (dėl SŪRS rizikos), dėl kurios visiems iš Kinijos atvykstantiems keleiviams būtina taikyti griežtas atsargumo priemones. Visi keleiviai privalo užpildyti buvimo vietos nustatymo kortelę, kurioje, be kita ko, nurodomas vietos lėktuve numeris ir kontaktiniai duomenys, jeigu vėliau kiltų poreikis juos atsekti. Terminale visi keleiviai eina specialiu jiems skirtu koridoriumi, kuriame įrengta medicininė įranga. Keli Kinijos ir ES piliečiai turi SŪRS simptomų ir vis dar gali perduoti infekciją. Pasitarus su gydytojais priimamas sprendimas Kinijos piliečiams atsisakyti leisti atvykti (jei jiems nereikia skubios medicininės pagalbos), o ES piliečius nedelsiant paguldyti į ligoninę dėl didelio ligos plitimo pavojaus. Su kitais lėktuvo keleiviais susisiekama naudojant buvimo vietos nustatymo kortelėse pateiktus duomenis; jų prašoma kreiptis į gydytoją. Be to, gali būti imamas alternatyvių priemonių, pavyzdžiui, paskelbiamas karantinas, kai tinkama ir pateisinama dėl visuomenės sveikatos priežasčių.

5) Futbolo sirgalių grupė iš Turkijos atvyksta prie išorės sienos. Jie keliauja autobusu. Atliekant patikrinimus kertant sieną nustatoma, kad jie turi tam tikrų pavojingų įrankių, kaip antai beisbolo lazdų, nunčiakų, peilių ir kitų daiktų, kuriuos galima panaudoti prieš kitus asmenis. Šiuo atveju jiems turi būti atsisakyta leisti atvykti dėl viešosios politikos, nebent keliautojai sutiktų atiduoti pavojingus daiktus prieš kirsdami Lenkijos sieną.

6) Jaunų turistų grupė iš Maroko, kelijanti keltu iš Tanžero, atvyksta į Alikantės uostą (Ispanija). Į grupės maršrutą, kaip teigiama, įtraukti du Ispanijos miestai (Barselona ir Madridas) ir keli Prancūzijos miestai. Jie grįžta į Maroką lėktuvu iš Paryžiaus Šarlio de Golio oro uosto; jie turi galiojančius grįžimo bilietus. Atliekant patikrinimą kertant sieną nustatoma, kad vienas iš jų neturi galiojančios Šengeno vizos ir teigia, kad nespėjo jos gauti. Patikrinamas kelionės tikslas, nustatoma, kad keliautojai turi pakankamai pragyvenimo lėšų. Tačiau tas asmuo niekaip negali įrodyti, kad negalėjo pateikti prašymo gauti vizą iš anksto arba kad esama kokių nors nenumatytų ar primygtinų priežasčių leisti jam atvykti. Tokiu atveju, nesant jokių humanitarinių priežasčių ir (arba) tarptautinių

įsipareigojimų, asmeniui be vizos atsisakoma leisti atvykti.

7) Šeima iš Rusijos kerta Estijos sieną automobiliu. Tačiau paaiškėja, kad transporto priemonė turi didelę mechaninę problemą (t. y. neveikia stabdžiai) ir tai gali kelti pavojų kitiems. Tokiomis sąlygomis tiems asmenims negalima leisti atvykti tuo automobiliu, kol gedimas nebus ištaisytas. Tačiau, jeigu visos kitos atvykimo sąlygos tenkinamos, jiems turi būti leista atvykti į teritoriją pėsčiomis arba kitais būdais.

8) Somalio pilietis, turintis paprastą Somalio pasą ir kitos Šengeno valstybės, taikančios visą Šengeno *acquis*, išduotą leidimą gyventi, nori atvykti į Čekijos teritoriją ir tranzitu per ją nuvykti į tą kitą Šengeno valstybę. Tas asmuo nėra įtrauktas į nacionalines duomenų bazines, kaip asmuo, kuriam reikia neleisti atvykti. Čekija nepripažįsta paprastų Somalio pasų. Remiantis Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvykimo sąlygomis, reikia turėti galiojantį kelionės dokumentą, su kuriuo jo turėtojas gali kirsti išorės sieną. Tačiau oficialios atvykimo sąlygų hierarchijos nėra; Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 5 dalyje numatytos išimties taikomos bet kurioms iš Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 1 dalyje nustatytoms sąlygoms. Tai reiškia, kad trečiosios šalies piliečiui, kuris atitinka ne visas Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas, bet turi leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, turėtų būti leidžiama vykti per kitų valstybių narių teritorijas tranzitu, kad jis galėtų pasiekti leidimą gyventi ar ilgalaikę vizą išdavusios Šengeno valstybės, taikančios visą Šengeno *acquis*, teritoriją, jeigu jo pavardė nėra įtraukta į valstybės narės, kurios išorės sienas jis ketina kirsti, nacionalinį perspėjimų sąrašą ir tame sąrašė nenurodoma neleisti jiems atvykti ar vykti tranzitu. Čekija turėtų leisti Somalio piliečiui atvykti į Čekiją tranzitu, kad jis galėtų pasiekti visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės, išdavusios leidimą gyventi, teritoriją.

9.2. Šengeno valstybė neturėtų atsisakyti leisti atvykti ir leisti trečiosios šalies piliečiui atvykti į jos teritoriją šiais atvejais:

- a) dėl humanitarinių priežasčių, nacionalinio intereso sumetimų arba tarptautinių įsipareigojimų;
- b) jeigu vizos neturintis asmuo atitinka kriterijus, pagal kuriuos visa išduodama prie sienos ([šio skirsnio 9 punktą](#));
- c) tik todėl, kad asmuo turi kitos valstybės narės išduotą daugkartinę vizą;

- d) tik todėl, kad asmuo turi daugkartinę vizą, bet keliauja kitu tikslu nei gali būti nurodyta vizos įklijos skiltyje „Pastabos“. Nacionalinės pastabos, kurias naudoja kai kurios valstybės narės, gali būti susietos su (pagrindiniu) tikslu, kuriuo prašoma išduoti vizą. Jeigu vizos įklijoje yra toks įrašas, tai netrukdo jos turėtojui naudotis galiojančia daugkartine viza keliaujant kitais tikslais (taip pat žr. šio skirsnio 8.6 punktą);
- e) jeigu asmuo turi galiojantį leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, kurią išdavė visą Šengeno *acquis* taikanti Šengeno valstybė, bet neatitinka visų Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 1 dalyje nustatytų atvykimo sąlygų, tam asmeniui turėtų būti leidžiama atvykti į kitų Šengeno valstybių teritoriją tranzitu, kad jis galėtų pasiekti visą Šengeno *acquis* taikančios Šengeno valstybės, išdavusios leidimą gyventi arba ilgalaikę vizą, teritoriją. Tačiau gali būti atsisakyta leisti vykti tranzitu, jei dėl šio asmens yra perspėjimas Šengeno valstybės, kurios išorės sienas asmuo nori kirsti, nacionalinėse duomenų bazėse ir šis perspėjimas pateikiamas su instrukcija atsisakyti leisti atvykti arba vykti tranzitu. Jeigu dėl leidimo gyventi turėtojo SIS paskelbtas perspėjimas dėl draudimo atvykti arba būti, reikėtų nedelsiant susisiekti su nacionaliniu SIRENE biuru, kad būtų pradėta konsultavimosi procedūra, numatyta Reglamento (ES) 2018/1861 30 straipsnyje ir SIRENE vadovo („Sienos ir grąžinimas“) 36 straipsnyje.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso 1, 4, 6, 8, 14 straipsniai ir V priedas;](#)
- [Vizų kodekso 32, 35 straipsniai ir VI priedas;](#)
- [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 565/2014/ES, kuriuo nustatoma supaprastinta asmenų kontrolės prie išorės sienų tvarka, grindžiama vienašališku Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos tam tikrų dokumentų pripažinimu lygiaverčiais jų išduodamoms nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją arba buvimo joje ne ilgiau kaip 90 per bet kurį 180 dienų laikotarpį tikslu ir panaikinami sprendimai Nr. 895/2006/EB ir Nr. 582/2008/EB;](#)

9.3. Asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, galima atsisakyti leisti atvykti tik dėl viešosios politikos arba visuomenės saugumo priežasčių, išvardytų Direktyvoje 2004/38/EB, t. y. kai dėl jų asmeninio elgesio kyla tikra, tiesioginė ir gana didelė grėsmė vienam iš pagrindinių visuomenės interesų.

9.3.1. Taigi net SIS perspėjimo savaine negalima laikyti pakankamu pagrindu automatiškai atsisakyti leisti atvykti tokiems asmenims; tokiu atveju sienos apsaugos pareigūnas visuomet turi išsamiai įvertinti padėtį atsižvelgdamas į šio skirsnio 8.3 punkte nurodytus principus.

Jeigu perspėjimą paskelbė kita Šengeno valstybė, sienos apsaugos pareigūnas privalo nedelsdamas per SIRENE biurų tinklą, kreipdamasis į nacionalinį SIRENE biurą, susisiekti su perspėjimą paskelbusios Šengeno valstybės atsakingomis institucijomis. Pastarosios turi, visų pirma, patikrinti priežastį (-is), kodėl buvo paskelbtas perspėjimas, ir ar tos priežastys dar galioja. Ši informacija turi būti nedelsiant perduota prašančiosios Šengeno valstybės institucijoms. Sienos apsaugos pareigūnai gali bet kokiomis kitomis prieinamomis priemonėmis ir kai taikoma, susisiekti su leidimą gyventi išdavusios kitos Šengeno valstybės institucijomis, kad patikrintų jo galiojimą.

Perspėjime dėl draudimo atvykti bus pateikta tam tikra informacija, kuri gali padėti nustatyti priežastis, dėl kurių buvo įvestas perspėjimas. Perspėjime bus pateikta informacija apie tai, ar sprendimas dėl draudimo atvykti ir apsigyventi grindžiamas:

- 1) ankstesniu teistumu, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2018/1861 24 straipsnio 2 dalies a punkte, arba
- 2) didele grėsme saugumui, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2018/1861 24 straipsnio 2 dalies b punkte, arba
- 3) Sąjungos arba nacionalinės teisės dėl atvykimo ir apsigyvenimo šalyje apėjimu, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2018/1861 24 straipsnio 2 dalies c punkte, arba
- 4) draudimu atvykti, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2018/1861 24 straipsnio 1 dalies b punkte, arba
- 5) ribojamąja priemone, nurodyta Reglamento (ES) 2018/1861 25 straipsnyje.

Be to, pačiame perspėjime galima nurodyti nusikalstamos veikos rūšį, kai perspėjimai dėl draudimo atvykti yra susiję su nusikalstamomis veikomis. Perspėjimą pateikusi Šengeno valstybė taip pat gali perspėjime nurodyti, ar atitinkamas asmuo yra Sąjungos piliečio šeimos narys arba kitas asmuo, kuris naudojasi laisvo judėjimo teise. Tačiau bet kuriuo atveju visada reikėtų konsultuotis su perspėjimą pateikusia Šengeno valstybe, jei nustatomas sutapimas su trečiosios šalies piliečiu, kuris naudojasi laisvo judėjimo teise.

Remdamosi gauta informacija, kompetentingos institucijos atliks vertinimą pagal šio skirsnio 8.3 punkte paaiškintus kriterijus. Tuo vadovaudamasis sienos apsaugos pareigūnas leis arba atsisakys leisti atitinkamam asmeniui atvykti.

Jeigu informacijos neįmanoma gauti pakankamai greitai, atitinkamam asmeniui turi būti leista atvykti į teritoriją. Tokiu atveju sienos apsaugos pareigūnai ir kitos kompetentingos nacionalinės institucijos gali atlikti reikiamus patikrinimus asmeniui jau atvykus į teritoriją ir prireikus imtis tinkamų priemonių vėliau.

Šio skirsnio 8.3.1 punkte nurodytais veiksmais nedaroma poveikio kitiems veiksams, kuriuos reikia atlikti dėl SIS perspėjimo, kaip antai suimti asmenį, imtis apsaugos priemonių, pateikti informaciją apie dingusius ir pavogtus dokumentus ir pan. Jeigu konsultuojantis paaiškėja, kad yra SIS perspėjimas dėl būtinybės konfiskuoti dokumentą, jis turi būti konfiskuojamas nedelsiant ir būtina nedelsiant susisiekti su SIRENE biuru dėl tolesnės informacijos.

*** Teisinis pagrindas ir jurisprudencija:**

- [Direktyvos 2004/38/EB 27–33 straipsniai](#);
- [2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1082/2013/ES dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai, kuriuo panaikinamas Sprendimas 2119/98/EB](#);
- [2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 851/2004, steigiantis Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrą](#);
- [1980 m. liepos 3 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Regina / Stanislaus Pieck*, C-157/79](#);

– [2006 m. sausio 31 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Ispanija, C-503/03*](#).

- 9.3.2. Jeigu asmuo, kuris naudojasi laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, neturi būtinų kelionės dokumentų arba, jei reikalaujama – būtinų vizų, atitinkama Šengeno valstybė, prieš gražindama jį, suteikia tokiam asmeniui visas pagrįstas galimybes gauti būtinus dokumentus arba pristatyti juos jiems per pagrįstą laikotarpį, arba galimybes patvirtinti ar kitomis priemonėmis įrodyti, kad jis turi laisvo judėjimo teisę pagal Sąjungos teisę.

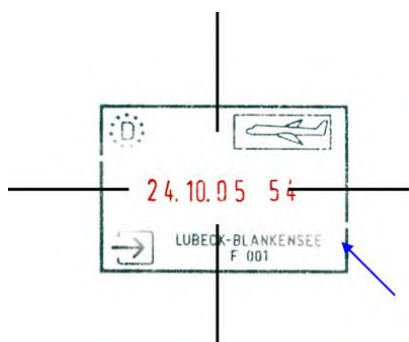
*** Teisinis pagrindas ir jurisprudencija:**

- [Direktyva 2004/38/EB \(5 ir 27–33 straipsniai\)](#), taikoma kartu su [Komisijos komunikatu KOM\(2009\) 313 galutinis](#);
- [2002 m. liepos 25 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *MRAX / Belgija, C-459/99*](#);
- [2005 m. vasario 17 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Salah Oulane / Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, C-215/03*](#).

- 9.4. Atsisakydamas leisti atvykti trečiųjų šalių piliečiams patikrinimą atliekantis pareigūnas privalo:
- a) užpildyti [standartinį blanką](#) dėl atsisakymo leisti atvykti nurodydamas draudimo priežastį (-is) ir įteikti jį atitinkamam trečiosios šalies piliečiui, kuris turi pasirašyti blanką ir kuriam turi būti įteikta pasirašyto blanko kopija. Trečiosios šalies piliečiui atsisakius pasirašyti, sienos apsaugos pareigūnas tokį atsisakymą nurodo blanko skiltyje „Pastabos“;
 - b) pase uždėti atvykimo spaudą, kryžmai perbrauktą neištrinamu juodu rašalu, ir priešais jį dešinėje pusėje taip pat neištrinamu rašalu parašyti raidę (-es), atitinkančią (-ias) atsisakymo leisti atvykti priežastį (-is), nurodytą (-as) pirmiau minėtame atsisakymo leisti atvykti blanke (žr. pavyzdį toliau). Atsižvelgiant į aiškią Šengeno sienų kodekso V priedo A dalies 1 punkto (taip pat Reglamento (ES) 2017/2226 18 straipsnio, atspindinčio tą patį požiūrį) formuluotę („Atsisakydamas leisti atvykti, sienos apsaugos pareigūnas <...> deda atvykimo spaudą, <...> perbrauktą <...>“), sienos apsaugos pareigūnai

turėtų uždėti perbrauktą spaudą sprendimo atsisakyti leisti atvykti priėmimo metu.

Atsisakymo leisti atvykti spaudo pavyzdys:

Raidė, rodanti priežastį, dėl kurios atsisakyta leisti atvykti, pagal vienodą formą.

- 9.5. Jeigu už patikrinimus atsakingas pareigūnas nustato, kad dėl vizos turėtojo SIS yra paskelbtas perspėjimas dėl draudimo atvykti, viza turi būti atšaukta uždėdant spaudą „ATŠAUKTA“. Išsamiau [žr. šio skirsnio 10 punktą](#). Jeigu viza atšaukiama, atitinkama informacija turi būti įvesta į VIS. Dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti VIS, žr. [šio vadovo 32 priedą](#).

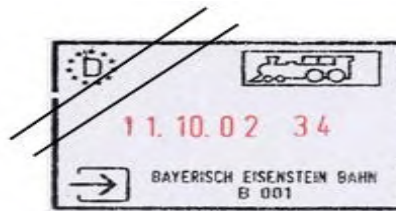
Kai valstybė narė atšaukia kitos valstybės narės išduotą vizą, rekomenduojama informaciją persiūsti naudojantis šio vadovo [31 priede](#) nustatyta forma.

- 9.6. Vizos negalima panaikinti arba atšaukti tik todėl, kad trečiosios šalies pilietis negalėjo pateikti [patvirtinamojo \(-ųjų\) dokumento \(-ų\)](#), kuriuo (-iais) buvo paprašyta pateisinti kelionės tikslą. Pastaruoju atveju sienos apsaugos pareigūnas turi atlikti papildomą apklausą, kad įvertintų, ar asmuo gavo vizą sukčiaudamas ir ar kyla pavojus, kad jis imigruos neteisėtai. Prireikus kreipiamasi į vizą išdavusios Šengeno valstybės kompetentingas institucijas. Tik jeigu įsitikinama, kad viza buvo gauta sukčiaujant, sienos apsaugos pareigūnas turi panaikinti tokią vizą uždėdamas spaudą „PANAIKINTA“. Išsamiau [žr. šio skirsnio 10 punktą](#). Jeigu viza panaikinama, atitinkama informacija turi būti įvesta į VIS. Dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti VIS, žr. šio vadovo 32 priedą.

Kai valstybė narė panaikina kitos valstybės narės išduotą vizą, rekomenduojama informaciją persiūsti naudojantis [šio vadovo 30 priede](#) nustatyta forma.

Geriausia praktika. Atvykimo ar išvykimo spaudo panaikinimas kitais atvejais, nesusijusiais su atsisakymu leisti atvykti

Gali būti atvejų, kai pase uždėtą spaudą reikia panaikinti (pavyzdžiui, jeigu sienos apsaugos pareigūnas suklydo ir uždėjo netinkamą spaudą). Tokiais atvejais keliautojas už tai neatsako, tad spaudo negalima panaikinti taip pat, kaip tuo atveju, kai asmeniui atsisakoma leisti atvykti. Todėl spaudą rekomenduojama panaikinti dviem lygiagrečiomis linijomis viršutiniame kairiajame kampe, kaip parodyta pavyzdyje toliau:

- 9.7. Pagal ES pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą visi asmenys, kuriems atsisakyta leisti atvykti, arba vizos turėtojas, kurio viza buvo panaikinta ar atšaukta, turi teisę tai apskūsti pagal nacionalinės teisės aktus. Pastaruoju atveju jam turi būti įteikiama raštu parengta informacija apie apskundimo procedūras ir kontaktinius centrus, kurie gali suteikti informacijos apie atstovus, kompetentingus atstovauti trečiosios šalies piliečiui.

Kai viza panaikinama arba atšaukiama, atitinkamais atvejais sienos apsaugos pareigūnas turi užpildyti pranešimo ir vizos panaikinimo pagrindimo pateikimo standartinę formą, kurioje pagrindžiama (-os) panaikinimo priežastis (-ys); forma įteikiama atitinkamam trečiosios šalies piliečiui (žr. [šio vadovo 25 priedą](#)).

- 9.8. Jeigu atsisakoma leisti atvykti asmeniui, kuris naudojasi laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, sienos apsaugos pareigūnas visais atvejais turi pateikti asmeniui rašytinį sprendimą. Sprendimas parengiamas taip, kad atitinkamas asmuo galėtų gerai suprasti jo turinį ir reikšmę. Sprendime taip pat turi būti tiksliai ir išsamiai nurodytos viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežastys, kurių pagrindu priimtas sprendimas, nebent tai prieštarautų valstybės saugumo interesams. Sprendime taip pat nurodomas teismas arba administravimo institucija, kuriems atitinkamas asmuo gali pateikti skundą, ir

skundo pateikimo terminas. Pranešant apie neigiamą sprendimą gali būti naudojamos formos, tačiau pateikta argumentacija visada turi leisti visiškai pagrįsti sprendimo priėmimo konkrečiu atveju motyvus. Todėl atsisakymo leisti atvykti ES piliečio šeimos nariui atveju nepakanka nurodyti vieną ar kelias iš kelių galimybių, tik pažymint standartinės formos langelius.

- 9.9. Sprendimas atsisakyti leisti atvykti turi būti vykdomas nedelsiant.
- 9.10. Jeigu trečiosios šalies pilietis atvyko naudodamasis oro, jūrų ar sausumos transporto vežėjo paslaugomis, vežėjas turi būti įpareigotas nedelsiant vėl prisiimti už jį atsakomybę. Visų pirma, vežėjas privalo tokį trečiosios šalies pilietį nuvežti atgal į trečiąją šalį, iš kurios jis buvo atvežtas, arba į trečiąją šalį, išdavusią kelionės dokumentą, su kuriuo jis keliavo, arba į bet kurią kitą trečiąją šalį, į kurią jis tikrai būtų įleistas. Jeigu trečiosios šalies piliečio, kuriam atsisakyta leisti atvykti, negalima gražinti nedelsiant, vežėjas turi prisiimti visas būtinas su gražinimo kelione susijusias išlaidas. Jeigu vežėjas negali gražinti trečiosios šalies piliečio, jis privalo užtikrinti jo grįžimą kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, kreipdamasis į kitą vežėją).
- 9.11. Vežėjui skiriamos nuobaudos pagal Direktyvą 2001/51/EB ir nacionalinės teisės aktus.
- 9.12. Sienos apsaugos pareigūnai privalo imtis visų būtinų priemonių atsižvelgdami į vietos aplinkybes, kad neleistų trečiųjų šalių piliečiams, kuriems buvo atsisakyta leisti atvykti, atvykti neteisėtai (pavyzdžiui, užtikrinti kad jie liktų oro uosto tranzito zonoje, arba uždrausti jiems išlipti į krantą jūrų uoste).

*** Teisinis pagrindas:**

- [Direktyva 2004/38/EB \(5 ir 27–33 straipsniai\)](#), taikoma kartu su [Komisijos komunikatu KOM\(2009\) 313 galutinis](#);
- [Šengeno sienų kodekso 14 straipsnis ir V priedas](#);
- [Šengeno konvencijos 26 straipsnis](#);
- [2001 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 2001/51/EB, papildanti Konvencijos dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo įgyvendinimo 26 straipsnio nuostatas](#);
- [Vizų kodekso 34 straipsnis ir VI priedas](#).

10. **VIZOS, DĒL KURIŲ PRAŠYMAS PATEIKIAMAS PRIE SIENOS, ĮSKAITANT VIZAS TRANZITU VYKSTANTIEMS JŪRININKAMS, IR ATSIŠAKYMAS IŠDUOTI TOKIAS VIZAS**

Bendra vizų politika kol kas netaikoma Bulgarijoje, Kroatijoje, Kipre ir Rumunijoje. Todėl šių keturių šalių išduodamos nacionalinės vizos negalioja kelionėms erdvėje be vidaus sienų kontrolės. Tačiau Bulgarija, Kroatija, Kipras ir Rumunija gali leisti atvykti arba vykti tranzitu per jų teritoriją Šengeno valstybių išduotų vienodų vizų turėtojams.

10.1. Vizų rūšys

[Žr. šio vadovo pirmos dalies 27–32 punktus.](#)

Išsamiau apie įvairių rūšių vizas žr. [Vizų kodekso vadovo II dalies 8 punktą.](#)

Išsamiau apie vizų išdavimą prie sienos žr. [Vizų kodekso vadovo IV dalį.](#)

Išsamiau apie specialiąsias taisykles, taikomas vizų išdavimui prie sienos ES, EEE ir Šveicarijos piliečių šeimos nariams, žr. [Vizų kodekso vadovo III dalį.](#)

*** Teisinis pagrindas:**

– [2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1806, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus;](#)

– [Vizų kodekso 2 straipsnis.](#)

*** Nuorodos:**

– [Vizos įklijos pildymas;](#)

– [Užpildytų vizų įklijų pavyzdžiai.](#)

11. VIZŲ PANAIKINIMAS IR ATŠAUKIMAS

Žr. [Vizų kodekso vadovo V dalies 2 ir 3 punktus.](#)

*** Teisinis pagrindas:**

– [Vizų kodekso 34 straipsnis ir VI priedas.](#)

12. SPECIALIOS TRANZITO PROGRAMOS

12.1. Supaprastinto tranzito dokumentas (STD) ir supaprastinto tranzito geležinkelių dokumentas (STGD)

- 12.1.1. 2003 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujas keliavimo tarp Kaliningrado ir žemyninės Rusijos režimas. Pagal šį režimą įvesti kirsti Lietuvos teritoriją reikalingi dviejų rūšių dokumentai – supaprastinto tranzito dokumentas (STD) ir supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentas (STGD). Šie dokumentai suteikia trečiųjų šalių piliečiams, kurie keliauja iš vienos savo šalies teritorijos dalies į kitą, kai šios teritorijos dalys yra geografiškai atskirtos, galimybę keliauti ir palengvina jų kelionę.
- 12.1.2. STD skirtas vykti daug kartų, tiesiogiai tranzitu kertant Lietuvos teritoriją bet kokios rūšies sausumos transporto priemone. Jį išduoda Lietuvos institucijos, ir jo galiojimo terminas yra ne ilgesnis kaip treji metai. Tranzitas, remiantis STD, neturi tęstis ilgiau kaip 24 valandas.
- 12.1.3. STGD skirtas vieną kartą atvykti ir grįžti geležinkeliu ir galioja iki trijų mėnesių. Tranzitas, remiantis STGD, negali tęstis ilgiau kaip šešias valandas.
- 12.1.4. STD ir STGD yra lygiaverčiai vizai ir konsulinių įstaigų turi būti išduodami vienodos formos pagal Tarybos reglamentus (EB) Nr. 693/2003⁸⁵ ir (EB) Nr. 694/2003⁸⁶. Jų negalima išduoti prie sienos.

*** Teisinis pagrindas:**

- [2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 693/2003, nustatantis specialų supaprastinto tranzito dokumentą \(STD\), supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentą \(STGD\) ir iš dalies pakeičiantis Bendrąją konsulinę instrukciją ir Bendrąjį vadovą;](#)
- [2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 694/2003 dėl supaprastinto tranzito dokumentų \(STD\) ir supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentų \(STGD\), numatytų Reglamente \(EB\) Nr. 693/2003 vienodos formos.](#)

⁸⁵ 2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 693/2003, nustatantis specialų supaprastinto tranzito dokumentą (STD), supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentą (STGD) ir iš dalies pakeičiantis Bendrąją konsulinę instrukciją ir Bendrąjį vadovą (OL L 099, 2003 4 17, p. 8)

⁸⁶ 2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 694/2003 dėl supaprastinto tranzito dokumentų (STD) ir supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentų (STGD), numatytų Reglamente (EB) Nr. 693/2003, vienodos formos (OL L 99, 2003 4 17, p. 15).

12.2. Tranzitas per kol kas ne visą Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių teritoriją⁸⁷

12.2.1. Kol Bulgarija, Kroatija, Kipras ir Rumunija neprisijungs prie erdvės be vidaus sienų kontrolės, jos gali pripažinti: vizas, su kuriomis galima atvykti du ar daugiau kartų; ilgalaikes vizas ir ir Šengeno valstybės išduotus leidimus gyventi;

lygiaverčiais savo nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją arba numatomam buvimui joje ne ilgiau nei 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį tikslu.

12.2.2. 11.2.1 punkte nurodytų dokumentų turėtojams taikomos įprastos patikrinimo procedūros (šio skirsnio 1 punktas).

* Teisinis pagrindas:

– [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 565/2014/ES, kuriuo nustatoma supaprastinta asmenų kontrolės prie išorės sienų tvarka, grindžiama vienašališku Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos tam tikrų dokumentų pripažinimu lygiaverčiais jų išduodamoms nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją arba buvimo joje ne ilgiau kaip 90 per bet kurį 180 dienų laikotarpį tikslu ir panaikinami sprendimai Nr. 895/2006/EB ir Nr. 582/2008/EB.](#)

13. PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJAI IR TARPTAUTINĖS APSAUGOS PRAŠYTOJAI⁸⁸

* Bendrieji principai:

ES valstybės narės turi išnagrinėti visus tarptautinės apsaugos prašymus, įskaitant pateiktus prie sienos, ir nustatyti, ar jie yra priimtini ir (arba) ar prašytojas turi teisę gauti pabėgėlio statusą, kaip numatyta 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencijoje dėl pabėgėlių statuso, papildytoje 1967 m. sausio 31 d. Niujorko protokolu, arba papildomos apsaugos statusą remiantis Direktyvoje 2011/95/ES nustatytais kriterijais.

Už prašymo nagrinėjimą atsakinga ES valstybė narė nustatoma remiantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 604/2013⁸⁹ (reglamentas „Dublinas III“).

⁸⁷ Šis punktas taikomas tik Bulgarijai, Kroatijai, Kiprui ir Rumunijai.

⁸⁸ Šis punktas taikomas Danijai, Airijai, Norvegijai, Islandijai, Lichtenšteinui ir Šveicarijai, kiek tai susiję su valstybės narės, atsakingos už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymu ir sistema EURODAC.

Šis punktas taikomas Airijai, kiek tai susiję su Direktyva 2005/85/EB.

- 13.1. Trečiosios šalies pilietis turi būti laikomas prieglobsčio arba tarptautinės apsaugos prašytoju, jeigu bet koku būdu išreiškia baimę dėl persekiojimo arba didelės žalos, kurią patirtų grįžęs į savo kilmės arba ankstesnės įprastinės gyvenamosios vietos šalį.

Noro gauti tarptautinę apsaugą galima niekaip konkrečiai neišreikšti. Nebūtinai turi būti konkrečiai pavartotas žodis „prieglobstis“; lemiamas veiksnys – išreikšta baimė dėl to, kas galėtų nutikti grįžus. Jeigu kyla abejonių, ar tam tikrą pareiškimą galima laikyti noru pateikti prieglobsčio arba kitokios tarptautinės apsaugos prašymą, sienos apsaugos pareigūnai turi pasitarti su nacionaline (-ėmis) institucija (-omis), atsakinga (-omis) už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą.

- 13.2. Visiems trečiųjų šalių piliečiams, išreiškiantiems norą pateikti prieglobsčio ir (arba) tarptautinės apsaugos prašymą prie sienos (įskaitant teritorinės jūros, oro uostų ir jūrų uostų tranzito zonas), turi būti suteikta galimybė kuo greičiau pateikti prašymą. Todėl sienos apsaugos pareigūnai turi informuoti prašytojus kalba, kurią, kaip galima pagrįstai tikėtis, jie supranta, apie procedūrą, kurios reikia laikytis (kaip ir kur pateikti prašymą), ir apie jų teises ir pareigas, įskaitant galimas pareigų nevykdymo ir atsisakymo bendradarbiauti su sienos apsaugos pareigūnais pasekmes.

Siekiant išvengti nesusipratimų ir užtikrinti, kad prašytojai būtų tinkamai informuoti apie jų teises ir pareigas bei apie procedūrą, jeigu tarptautinės apsaugos prašytojas nepakankamai gerai moka suinteresuotojoje ES valstybėje narėje vartojamą kalbą, turi būti naudojamosi vertėjo žodžiu paslaugomis.

- 13.3. Apie pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą turi būti pranešama kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, kurias kiekviena ES valstybė narė paskiria nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymus.

⁸⁹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013 6 29, p. 31).

⁹⁰ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013 6 29, p. 60).

Sienos apsaugos pareigūnas negali priimti sprendimo grąžinti prašytoją prieš tai nepasitaręs su kompetentinga nacionaline institucija, atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą.

- 13.4. Reikia paimti kiekvieno bent 14 metų prieglobsčio prašytojo visų pirštų atspaudus, kaip numatyta ES valstybės narės nacionalinės teisės aktuose, ir juos persiųsti EURODAC centrinei sistemai, kad EURODAC būtų galima atlikti patikrinimus.

*** Teisinis pagrindas:**

- [1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencija](#) ir [Niujorko protokolas](#);
- [2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) Nr. 603/2013 dėl Eurodac sistemos pirštų atspaudams lyginti sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą \(ES\) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų bei Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su Eurodac sistemos duomenimis ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas \(ES\) Nr. 1077/2011, kuriuo įsteigiama Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra](#);
- [2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai](#);
- [2014 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas \(ES\) Nr. 118/2014, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas \(EB\) Nr. 1560/2003, nustatantis išsamias Tarybos reglamento \(EB\) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, taikymo taisykles](#);
- [2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų](#);

- [2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos;](#)
- [2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo;](#)
- [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, ypač jos 4 straipsnis \(kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo uždraudimas\), 18 straipsnis \(teisė į prieglobstį\) ir 19 straipsnis \(apsauga perkėlimo, išsiuntimo ar išdavimo atveju\).](#)

14. **INFORMACIJOS REGISTRAVIMAS PRIE SIENOS**

Visuose sienos perėjimo punktuose visa tarnybinė informacija ir kita ypač svarbi informacija turi būti registruojama rankiniu arba elektroniniu būdu. Visų pirma, turi būti registruojama ši informacija:

- sienos apsaugos pareigūno, atsakingo už patikrinimus kertant sieną toje vietoje, ir kitų kiekvienos grupės pareigūnų pavardės;
- asmenų patikrinimo sušvelninimas;
- vizų ir dokumentų vietoj pasų ir vizų išdavimas pasienyje;
- sulaikyti asmenys ir skundai (baudžiamoji veika ir administraciniai pažeidimai);
- asmenys, kuriems buvo atsisakyta leisti atvykti (atsisakymo leisti atvykti priežastys ir pilietybė);
- atvykimo ir išvykimo spaudų saugumo kodai, tam tikrą dieną tam tikroje pamainoje spaudus naudojančių sienos apsaugos pareigūnų tapatybė ir informacija apie dingusius ir pavogtus spaudus;
- asmenų, kurie buvo patikrinti, skundai;
- kitos ypač svarbios policijos ar teisminės priemonės;
- išskirtiniai įvykiai.

15. **BENDRADARBIAVIMAS SU KITOMIS TARNYBOMIS**

Sienos apsaugos pareigūnai privalo glaudžiai bendradarbiauti su visomis pasienyje veikiančiomis valdžios institucijomis, pavyzdžiui, muitine ar kitomis tarnybomis,

kompetentingomis spręsti su prekėmis susijusius saugumo klausimus, arba už transporto saugumą atsakingomis tarnybomis.

16. SUKLASTOTŲ DOKUMENTŲ ŽYMĖJIMAS

Jeigu atlikdamas patikrinimus kertant sieną sienos apsaugos pareigūnas aptinka dokumentą, kuris yra suklastotas, jis turėtų atsisakyti leisti trečiosios šalies piliečiui atvykti ir pažymėti dokumentą, kaip numatyta Šengeno sienų kodekse (V priedo A ir B dalys).

Sienos apsaugos pareigūnas turėtų imtis visų būtinų priemonių, kad užkirstų kelią tolesniam suklastoto dokumento naudojimui. Tam tikslui pasiekti jis paprastai turėtų konfiskuoti dokumentą.

Jeigu dokumentą reikia perduoti trečiosios šalies (sinteresuotosios kilmės šalies) kompetentingoms institucijoms (sienų kontrolės ar kitoms) (tiesiogiai, per vežėjų bendrovės arba diplomatiniais kanalais), sienos apsaugos pareigūnas turėtų:

- padaryti dokumentą negaliojantį išpausdamas skylutes arba jį perpjaudamas, jeigu įmanoma, mašininio nuskaitymo zonoje (MRZ),

arba, jeigu tai neįmanoma,

- pažymėti dokumentą, kaip parodyta toliau (tik tais atvejais, kai dokumentas nėra pažymėtas, kaip aprašyta šio punkto pirmoje pastraipoje):

1) Popierius

Pažymėti paskutinio paso puslapio apatinį kairįjį kampą ir, jeigu įmanoma, taip pat pažymėti puslapį, kuriame rasta padirbimo arba klastojimo požymių, aplink raidę „F“ raudonu kietu rašikliu nupiešiant trikampį (nebent tas puslapis yra pilnas, tada reikėtų naudoti šalia esančius puslapius).

2) Polimeras

Pažymėti tuščią zoną atskirame iš polimero pagamintame dokumente, aplink raidę „F“ UV rašalo rašikliu, pageidautina raudonos spalvos, nupiešiant trikampį,

arba (tik visiškai padirbtų dokumentų atveju)

Pažymėti tuščią zoną atskirame iš polimero pagamintame dokumente įspaudžiant skylutes arba perpjaunant dokumentą taip, kad nebūtų pažeisti asmens duomenys ir apsaugos priemonės imituojantys elementai.

Jeigu konkretus sukčiavimo atvejis susijęs su dokumentais, kuriuos, panašu, išdavė kita Šengeno valstybė, konfiskuotą dokumentą reikėtų grąžinti tai valstybei, kai bus užbaigtas su dokumento konfiskavimu susijęs nacionalinis procesas.

17. **BIOMETRINIAME PASE SAUGOMŲ DUOMENŲ AUTENTIŠKUMO PATIKRINIMAS**

Siekiant užtikrinti veiksmingus patikrinimus kertant sieną mikroschemoje saugomų duomenų autentiškumą ir vientisumą reikėtų tikrinti tikrinant biometrinius pasus. Siekiant patikrinti, ar duomenis į lustą įrašė įgaliota institucija ir ar jie nebuvo neteisėtai pakeisti, lusto turinio autentiškumas turėtų būti patvirtintas pasyviosiomis autentiškumo patvirtinimo priemonėmis. Dokumentą pasirašiusio asmens sertifikatas turėtų būti tikrinamas pagal atitinkamą patikimą išduodančiosios šalies CSCA sertifikatą. Jeigu tokia funkcija įdiegta, siekiant patikrinti, ar lustas tikras, turėtų būti patvirtinamas lusto autentiškumas.

18. **ĮRAŠŲ APIE VAIKUS TĖVŲ PASUOSE GALIOJIMAS**

Reglamente (EB) Nr. 2252/2004 nustatyta, kad nuo 2012 m. birželio 26 d. Šengeno valstybių išduotų pasų turėtojams taikomas šis režimas:

1. vaikai, nesvarbu, kokio amžiaus, turi turėti savo pasą;
2. vaikams neleidžiama keliauti remiantis tik įrašu jų tėvų pasuose;
3. tėvų pasai lieka galioti tėvams ir po 2012 m. birželio 26 d., net jeigu juose įrašyti jų vaikų vardai ir pavardės.

Šios nuostatos netaikomos Airijai. Jos taip pat netaikomos pasams, kuriuos išdavė trečiosios šalys, kurios nėra Šengeno asocijuotosios šalys.

Direktyvos 2004/38/EB nuostatos taikomos, kai ES ir EEE piliečių šeimos keliauja iš vienos ES ar EEE valstybės narės į kitą, kai keliauja tranzitu per ES ar EEE valstybę narę (išvykdamos į trečiąją šalį arba grįždamos iš trečiosios šalies) ir kai grįžta iš trečiosios šalies į ES ar EEE valstybę narę, kuri nėra jų pilietybės valstybė narė.

Pagal Direktyvos 2004/38/EB⁹¹ 5 straipsnio 4 dalį, jeigu tėvų pasuose įrašyti vaikai neturi savo paso, jiems neturėtų būti automatiškai neleidžiama išvykti iš Šengeno valstybės teritorijos ar atvykti į ją. Jeigu nekyla pagrįstų abejonių dėl į tėvų pasus įrašytų vaikų tapatybės ir pilietybės, vieno iš tėvų paso pateikimas iš principo turėtų būti laikomas įrodymu, kad atitinkami vaikai, kaip ES piliečiai, taip pat turi laisvo judėjimo teisę pagal Sąjungos teisę.

Tačiau ES piliečių, nepriklausomai nuo jų amžiaus, teise laisvai judėti ir gyventi neturėtų būti naudojama siekiant apeiti Reglamentą (EB) Nr. 2252/2004, visų pirma, kai esama rimtų priežasčių įtarti, kad vaikas galėjo būti neteisėtai paimtas iš asmens (-ų), kuris (-ie) teisėtai turi vaiko globos teisę.

II SKIRSNIS. Sausumos sienos

1. KELIŲ EISMO KONTROLĖ

- 1.1. Sienos perėjimo punktui vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas privalo užtikrinti veiksmingą asmenų ir dokumentų tikrinimą ir kartu užtikrinti saugų ir sklandų kelių eismą. Todėl siekiant greičiau gauti atsakymus į informacijos užklausas atitinkamose duomenų bazėse prireikus reikėtų atlikti techninius patobulinimus. Kai tinkama, reikėtų patobulinti sienos perėjimo punktų techninę infrastruktūrą, be kita ko, dažniau naudoti pasų skaitytuvus ir mobiliuosius terminalus.
- 1.2. Jei įmanoma, pagal bendrąsias juostų atskyrimo taisykles turėtų būti įrengtos atskiros juostos asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, ir kitiems trečiųjų šalių piliečiams.
- 1.3. Kai įmanoma, patikrinimus turėtų atlikti du sienos apsaugos pareigūnai.

⁹¹ Direktyvos 2004/38/EB 5 straipsnio 4 dalis. Jei Sąjungos pilietis ar šeimos narys, kuris nėra valstybės narės pilietis, neturi būtinų kelionės dokumentų arba, jei reikalaujama, būtinų vizų, atitinkama valstybė narė, prieš gražindama juos, suteikia tokiems asmenims visas pagrįstas galimybes gauti būtinus dokumentus ar pristatyti juos jiems per pagrįstą laikotarpį, patvirtinti ar kitomis priemonėmis įrodyti, kad jie turi laisvo judėjimo ir gyvenimo šalyje teisę.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso 8 ir 10 straipsniai ir VI priedas.](#)

*** Geriausia patirtis:**

• Transporto priemonių kratą reikėtų atlikti, kai:

- a) pagrįstai įtariama, kad transporto priemonėje yra paslėptų asmenų, narkotikų, sprogųjų medžiagų ir (arba) ginklų;
- b) pagrįstai įtariama, kad transporto priemonės vairuotojas arba keleiviai yra padarę nusikaltimą arba administracinį pažeidimą;
- c) pateikti transporto priemonės dokumentai yra neišsamūs arba netikri.

Bet kuriuo atveju tokioms kratoms taikomi suinteresuotosios Šengeno valstybės nacionalinės teisės aktai.

• Siekiant rasti sprogiasias medžiagas, narkotikus ir pasislėpusius asmenis atsitiktiniams patikrinimams reikėtų naudoti tarnybinius šunis.

Privačių transporto priemonių patikrinimai:

• Privačiomis transporto priemonėmis keliaujančių asmenų patikrinimus, kai įmanoma, reikėtų atlikti taip:

- a) per patikrinimą vairuotojas ir keleiviai gali likti transporto priemonėje;
- b) sienos apsaugos pareigūnas tikrina dokumentus ir palygina juos su sieną kertančiais asmenimis;
- c) tuo pat metu antrasis sienos apsaugos pareigūnas stebi asmenis automobilyje ir apsaugo patikrinimą atliekantį pareigūną.

• Jeigu kyla įtarimų, kad kelionės dokumentas, vairuotojo pažymėjimas, draudimo ar registracijos dokumentas yra suklastotas, visi keliautojai turėtų išlipti iš automobilio. Automobilį reikėtų nuodugniai apžiūrėti. Šiuos veiksmus reikėtų atlikti antroje kontrolės linijoje.

Autobusų patikrinimai:

• Autobusu keliaujančių asmenų patikrinimus galima atlikti keleivių terminale arba

autobuse, atsižvelgiant į aplinkybes. Kai patikrinimas atliekamas autobuse, jei įmanoma, reikėtų imtis šių priemonių:

a) pirmiausia turėtų būti patikrinti autobuso vairuotojo ir grupės vadovo (jeigu tai organizuota kelionė) dokumentai;

b) jeigu kyla abejonių dėl kelionės dokumento ar kelionės tikslo arba jeigu esama požymių, kad asmuo gali kelti grėsmę Šengeno valstybių viešajai politikai, vidaus saugumui ar visuomenės sveikatai, jo reikėtų paprašyti išlipti iš autobuso ir antroje kontrolės linijoje atlikti išsamų patikrinimą; antrasis sienos apsaugos pareigūnas tuo pat metu stebi asmenis autobuse ir apsaugo patikrinimą atliekantį pareigūną.

• Intensyvaus eismo atveju reguliariųjų vietos reisų autobusų keleivius reikėtų tikrinti pirmiausia, jeigu tai leidžia vietos aplinkybės.

Tikrindami kelionės dokumentus autobuse pareigūnai turėtų naudoti nešiojamuosius elektroninius prietaisus, ypač paieškai SIS atlikti.

Sunkvežimių patikrinimai:

Sunkvežimių patikrinimai glaudžiai bendradarbiaujant su kompetentingomis muitinės institucijomis turėtų būti atliekami taip:

a) kai įmanoma, sunkvežimiams turėtų būti skirta atskira juosta, kurioje galima:

– patogiai apžiūrėti sunkvežimį ir jo krovinį;

– be trikdžių naudoti tarnybinius šunis;

– naudoti techninę paieškos įrangą (t. y. rentgeno prietaisus ir anglies dioksido detektorius);

b) atlikdamas sunkvežimių patikrinimus sienos apsaugos pareigūnas turėtų skirti ypatingą dėmesį sunkvežimiams su konteneriais, kuriuose gali būti paslėpti pavogti automobiliai, neteisėtai gabenami asmenys arba pavojingosios medžiagos. Reikėtų kruopščiai tikrinti visus krovinio dokumentus;

c) reikėtų nuodugniai apžiūrėti visus sunkvežimius, jeigu:

– pažeistos muitinės plombos;

– yra apgadintas arba susiūtas brezentas;

- kyla įtarimų, kad viduje gali būti paslėpti asmenys, narkotikai, pavojingosios ar sprogiosios medžiagos.

• Taip pat galima atlikti šiuos papildomus patikrinimus:

- a) kelių eismo kontrolę, įskaitant socialinių nuostatų laikymąsi (pavyzdžiui, automobilio techninę apžiūrą, vairuotojo darbo valandas ir poilsio laiką, vairuotojo draudimą);
- b) vežimo keliais kontrolę (prekių vežimo sutartį su dokumentais);
- c) kontrolę, ar yra radioaktyviųjų ir pavojingų krovinių.

Visos šios papildomos kontrolės priemonės įgyvendinamos pagal Sąjungos teisę ir kiekvienos Šengeno valstybės nacionalines nuostatas.

- 1.4. Šengeno valstybės su kaimyninėmis trečiosiomis šalimis gali sudaryti dvišalius susitarimus dėl bendrų sienos perėjimo punktų, kuriuose Šengeno valstybių ir trečiųjų šalių sienos apsaugos pareigūnai, laikydamiesi savo nacionalinės teisės, tikrintų paeiliui išvykimą ir atvykimą kitos šalies teritorijoje, steigimo, arba toliau tokių susitarimų laikytis. Tokie bendri sienos perėjimo punktai gali būti įsteigti arba Šengeno valstybės, arba trečiosios šalies teritorijoje.

2. GELEŽINKELIŲ EISMO PATIKRINIMAI

- 2.1. Siekdamas užtikrinti veiksmingus patikrinimus kertant sieną vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas, budintis geležinkelio sienos perėjimo punkte, turėtų rinkti informaciją apie geležinkelių eismo tvarkaraščius ir numatomą geležinkelių keleivių skaičių.
- 2.2. Patikrinimus kertant sieną, kai taikomos nuostatos dėl išorės sienų, galima atlikti vienu iš šių trijų būdų:
- a) pirmojoje atvykimo stotyje arba paskutinėje išvykimo stotyje;
 - b) traukinyje vykstant tranzitu iš paskutinės išvykimo stoties į pirmąją atvykimo stotį, neatsižvelgiant į kryptį.
- 2.3. Atliekant patikrinimą kertant sieną tikrinama:
- a) traukinio brigada;
 - b) į užsienį vykstantys keleiviai;
 - c) iš užsienio atvykstantys keleiviai, kurie dar nebuvo patikrinti;

- d) traukinio išorė.
- 2.4. Greitųjų traukinių keleivių kontrolę kertant sieną galima vykdyti vienu iš šių būdų:
- a) stotyse, kuriose keleiviai įlipa į traukinį;
 - b) Šengeno valstybių teritorijoje esančiose stotyse, kuriose asmenys išlipa;
 - c) traukinyje vykstant tranzitu iš vienos stoties į kitą, jeigu asmenys lieka traukinyje.
- 2.5. Greitųjų traukinių iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, kelis kartus sustojančių Šengeno valstybių teritorijoje, atveju, jeigu geležinkelio transporto vežėjas gali įlaipinti keleivius tik likusiai kelionės daliai erdvėje be vidaus sienų kontrolės, tokiems keleiviams turi būti taikomas patikrinimas atvykstant traukinyje arba atvykimo stotyje, išskyrus atvejus, kai patikrinimai atlikti stotyje, kurioje jie įlipo į traukinį.
- Tokiu atveju asmenims, pageidaujantiems vykti traukiniu tik likusią kelionės dalį, iki traukinio išvykimo turi būti aiškiai pranešta, kad kelionės metu arba atvykimo stotyje jiems bus taikomi patikrinimai atvykstant.
- Keliaujant priešinga kryptimi, traukiniu keliaujantiems asmenims panašia tvarka turi būti taikomas patikrinimas išvykstant.
- 2.6. Sienos apsaugos pareigūnas gali patikrinti vagonų ertmes, kad įsitikintų, jog jose nėra paslėptų asmenų ar daiktų, dėl kurių reikia atlikti patikrinimus kertant sieną. Sienos apsaugos pareigūnai visuomet nuodugniai apžiūri traukinį, jeigu įtariama, kad jame yra paslėptų sprogųjų medžiagų ar narkotikų.
- 2.7. Jeigu yra priežasčių manyti, kad traukinyje slepiasi asmenys, apie kuriuos buvo pranešta ar kurie yra įtariami padarę nusikaltimą, arba neteisėtai atvykti ketinantys trečiųjų šalių piliečiai, sienos apsaugos pareigūnas, jei jis negali veikti pagal nacionalines nuostatas, privalo apie tai pranešti Šengeno valstybės, į kurios teritoriją arba kurios teritorija važiuoja traukinys, valdžios institucijoms.

***Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso 8 straipsnis ir VI priedas](#);

***Geriausia patirtis:**

- Atliekant patikrinimą pirmosios atvykimo stoties arba paskutinės išvykimo stoties platformoje traukinį reikėtų saugoti, kad asmenims nepavyktų išvengti patikrinimo kertant sieną. Patikrinimą atliekantys pareigūnai ir traukinį saugantys pareigūnai turėtų nuolat palaikyti ryšį.
- Atliekant traukinyje esančių keleivių patikrinimus keleiviams neturėtų būti leidžiama judėti traukinio viduje.
- Tikrinant prekinis traukinis tikrinami traukinio brigados dokumentai ir traukinio vagonai.
- Vykdydamas keleivinių ir prekinų traukinių kontrolę kertant sieną sienos apsaugos pareigūnas turėtų skirti ypatingą dėmesį keleiviams ir daiktams, jeigu kyla pavojus, kad vežamos sprogiosios medžiagos. Norint tinkamai atlikti šią užduotį reikėtų naudoti tarnybinius šunis.
- Patikrinimą traukinyje kertant sieną reikėtų užbaigti prieš pasiekiant sutartą geležinkelio stotį.
- Dėl kontrolės priemonių traukiniai iš principo neturėtų vėluoti išvykti, kaip numatyta tvarkaraštyje. Jeigu vis dėlto vėluojama, apie tai turėtų būti kuo greičiai pranešama stoties viršininkui.

3. VIETINIS EISMAS PER SIENĄ

- 3.1. Šengeno valstybės gali sudaryti dvišalius susitarimus su kaimyninėmis trečiosiomis šalimis, kad pasienio gyventojams būtų taikomas supaprastintas vietinio eismo per sieną režimas. Toks režimas taikomas trečiųjų šalių piliečiams, gyvenantiems Šengeno valstybės kaimyninės trečiosios šalies pasienio zonoje (daugiausia 50 km), paprastai tiems, kurie ten gyvena bent vienus metus ([dvišaliuose susitarimuose](#) gali būti numatytos išimtys) ir turi pagrįstų priežasčių (šeimos ryšių, ekonominių, socialinių ar kultūrinių priežasčių) labai dažnai kirsti sieną. Taikant šį režimą pasienio gyventojams leidžiama kirsti sieną ir būti Šengeno valstybėje ne ilgesnį nei trijų mėnesių nepertraukiamą laikotarpį.
- 3.2. Dvišaliuose susitarimuose gali būti numatoma:

- a) įsteigti specialius sienos perėjimo punktus, skirtus pasienio gyventojams;
 - b) sienos perėjimo punktuose įrengti atskiras pasienio gyventojams skirtas juostas;
 - c) išimtiniais atvejais dėl vietos aplinkybių leisti pasienio gyventojams kirsti sieną ne sienos perėjimo punktuose ir ne įprastomis darbo valandomis. Tai, pavyzdžiui, taikoma tais atvejais, kai ūkininkui reikia dažnai kirsti sieną dirbti savo lauke arba kai siena kerta miestą. Tokiais atvejais vieta, kurioje galima kirsti sieną, turėtų būti nurodyta jo vietinio eismo per sieną leidime (žr. I skirsnio 5.5 punktą).
- 3.3. Pasienio gyventojams, kurie kerta sieną pagal a ir b punktus ir kuriuos sienos apsaugos pareigūnai gerai pažįsta, nes jie dažnai kerta sieną, paprastai gali būti taikomi tik atsitiktiniai patikrinimai. Tačiau kartais jie turi būti nuodugniai patikrinami be įspėjimo ir nereguliariai.
- 3.4. Jeigu dvišaliame susitarime su trečiaja šalimi numatytas supaprastinimas pagal 3.2 punkto c papunktį (t. y. leidžiama kirsti sieną ne oficialiuose sienos perėjimo punktuose), suinteresuotoji Šengeno valstybė privalo atlikti atsitiktinius patikrinimus ir reguliariai stebėti sieną, kad užkirstų kelią neteisėtam sienos kirtimui.
- 3.5. Papildoma informacija apie pasienio gyventojų, kuriems taikomas vietinio eismo per sieną režimas, patikrinimus pateikiama [I skirsnio 5.5 punkte](#).

*** Teisinis pagrindas:**

- [2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1931/2006, nustatantis vietinio eismo per valstybių narių išorines sausumos sienas taisykles ir iš dalies keičiantis Šengeno konvencijos;](#)
- [Dvišaliai susitarimai dėl vietinio eismo per sieną.](#)

III SKIRSNIS. Oro sienos

1. PATIKRINIMAI ORO UOSTE

- 1.1. Siekdam užtikrinti veiksmingus patikrinimus kertant sieną oro uoste sienos apsaugos pareigūnai turi rinkti visą reikiamą informaciją apie oro eismo tvarkaraštį, kad skirtų pakankamai darbuotojų atsižvelgdami į keleivių srautą ir į tai, kad pirmenybę reikėtų skirti atvykstantiems keleiviams.

Reikėtų patobulinti sienos perėjimo punktų techninę infrastruktūrą, be kita ko, dažniau naudoti pasų skaitytuvus, elektroninius vartus ir mobiliuosius terminalus.

Siekiant greičiau gauti atsakymus į informacijos užklausas atitinkamose duomenų bazėse prireikus reikėtų atlikti techninius patobulinius.

- 1.2. Siekiant atskirti vidaus skrydžius (skrydžius tarp oro uostų erdvėje be vidaus sienų kontrolės) nuo išorės skrydžių ir užkirsti kelią neteisėtam asmenų ir (arba) dokumentų judėjimui tarp šių dviejų erdvių turi būti įdiegta tinkama infrastruktūra.
- 1.3. Patikrinimai kertant sieną paprastai atliekami oficialiame sienos perėjimo punkte oro uoste; tačiau, jeigu kyla pavojus vidaus saugumui ir neteisėtos migracijos pavojus, patikrinimą kertant sieną galima atlikti orlaivyje arba prie vartų.
- 1.4. Patekimas į tarptautinio tranzito zoną turi būti kontroliuojamas; patikrinimai paprastai nebus atliekami tranzito zonoje, nebent tai būtų pateisinama įvertinus su neteisėta migracija ar vidaus saugumu susijusią riziką.

* Geriausia patirtis:

- Įgulos nariai turėtų būti patikrinti pirmiau nei keleiviai ir atskiroje vietoje.
- Jeigu įmanoma, reikėtų sukurti atskirą antros linijos patikrinimų kertant sieną vietą.
- Jeigu įmanoma, reikėtų įrengti atskirą juostą diplomatams ir riboto judumo keleiviams.
- Visos oro uosto dalys turi būti griežtai prižiūrimos stebint ir patruliuojant, ypač keleivių registracijos zonoje, pasų kontrolės zonoje ir tranzito zonoje. Dėl saugumo priežasčių apie savininko paliktą bagažą arba kitus įtartinus objektus reikėtų nedelsiant pranešti saugumo tarnyboms.

- 1.5. Vieta, kurioje vyksta patikrinimai kertant sieną, turi būti nustatoma šia tvarka:

a) skrydžio iš oro uosto, esančio už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, į Šengeno valstybę keleiviams to skrydžio atvykimo oro uoste turi būti taikomas patikrinimas atvykstant. Skrydžio erdvėje be vidaus sienų kontrolės keleiviams, kurie įlipa į orlaivį, skrendantį už tos erdvės ribų (su persėdimu vykstantiems keleiviams), pastarojo skrydžio išvykimo oro uoste turi būti taikomas patikrinimas išvykstant.

*** Pavyzdžiai:**

- Skrendant iš Brazilijos į Lisaboną ir persėdant į skrydį iš Lisabonos į Paryžių patikrinimas atvykstant atliekamas Lisabonoje.
- Skrendant iš Paryžiaus į Lisaboną ir ten persėdant į skrydį į Braziliją patikrinimas išvykstant atliekamas Lisabonoje.

b) skrendant iš oro uosto už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų arba į jį be persėdimų ir skrendant skrydžiais su daugiau nei vienu nutūpimu oro uostuose erdvėje be vidaus sienų kontrolės, jeigu nepersėdama į kitą lėktuvą:

i) skrydžių iš oro uosto už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų arba į jį keleiviams, kurie prieš jį ar po jo erdvėje be vidaus sienų kontrolės nepersėda į kitą skrydį, atvykimo oro uoste turi būti taikomas patikrinimas atvykstant, o išvykimo oro uoste – patikrinimas išvykstant;

*** Pavyzdžiai:**

- Skrendant iš Niujorko į Berlyną patikrinimas atvykstant atliekamas Berlyne.
- Skrendant iš Berlyno į Niujorką patikrinimas išvykstant atliekamas Berlyne.

ii) skrydžių iš oro uosto už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų arba į jį su daugiau nei vienu nusileidimu erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje, kai nepersėdama į kitą lėktuvą, keleiviams (tranzitu vykstantiems keleiviams), jeigu keleiviai negali įlipti į orlaivį skrydžio daliai erdvėje be vidaus sienų kontrolės, atvykimo oro uoste turi būti taikomas patikrinimas atvykstant, o išvykimo oro uoste – patikrinimas išvykstant;

*** Pavyzdžiai:**

- Skrendant iš Pekino per Helsinkį ir Frankfurtą į Paryžių, kai Helsinkyje ir Frankfurte nutūpiama tik tam, kad kai kurie keleiviai išliptų (įlipti likusiai kelionės daliai draudžiama), išlipančių keleivių patikrinimai atvykstant atliekami atitinkamai Helsinkyje, Frankfurte ir Paryžiuje.
- Skrendant iš Paryžiaus per Frankfurtą ir Helsinkį į Pekiną Frankfurte ir Helsinkyje nutūpiama tik tam, kad kai kurie keleiviai įliptų (išlipti draudžiama). Patikrinimai išvykstant atliekami Paryžiuje, Frankfurte ir Helsinkyje.
- Skrendant iš Sofijos per Helsinkį ir Frankfurtą į Paryžių, kai Helsinkyje ir Frankfurte nutūpiama tik tam, kad kai kurie keleiviai išliptų (įlipti likusiai kelionės daliai draudžiama), išlipančių keleivių patikrinimai atvykstant atliekami atitinkamai Helsinkyje, Frankfurte ir Paryžiuje.
- Skrendant iš Paryžiaus per Frankfurtą ir Helsinkį į Sofiją Frankfurte ir Helsinkyje nutūpiama tik tam, kad kai kurie keleiviai įliptų (išlipti draudžiama). Patikrinimai išvykstant atliekami Paryžiuje, Frankfurte ir Helsinkyje.

iii) jeigu skraidindama keleivius iš oro uosto, esančio už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, su daugiau nei vienu nutūpimu erdvėje be vidaus sienų kontrolės, oro transporto bendrovė gali įlaipinti keleivius tik likusiai kelionės daliai toje teritorijoje, išvykimo oro uoste keleiviams turi būti taikomas patikrinimas išvykstant, o atvykimo oro uoste – patikrinimas atvykstant. Keleiviai, kurie tokių nutūpimų metu jau yra orlaivyje ir nėra įlipę erdvėje be vidaus sienų kontrolės, turi būti tikrinami pagal b punkto ii papunktį. Šios kategorijos skrydžiams, kai kelionės tikslo šalis yra už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, turi būti taikoma atvirkštinė procedūra.

*** Pavyzdžiai:**

- Skrendant iš Niujorko per Paryžių ir Frankfurtą į Romą, nutūpus Paryžiuje ir Frankfurte į lėktuvą leidžiama įlipti. Patikrinimai atvykstant taikomi keleiviams, nusileidžiantiems Paryžiuje, Frankfurte (įskaitant tuos, kurie įlipo Paryžiuje) ir Romoje (įskaitant tuos, kurie įlipo Paryžiuje ir Frankfurte).
- Skrendant iš Hamburgo per Briuselį ir Paryžių į Kairą, nutūpus Briuselyje ir Paryžiuje į lėktuvą leidžiama įlipti. Patikrinimai išvykstant atliekami Hamburge, Briuselyje ir Paryžiuje.

- 1.6. Kai lėktuvui *force majeure* arba gresiančio pavojaus atveju tenka nusileisti artimiausiame nutūpimo take, kuriame nėra sienos perėjimo punkto, lėktuvas gali skristi toliau gavęs sienos apsaugos pareigūnų ir, jeigu atliekamas muitinės patikrinimas, muitinės leidimą. Kai lėktuvui *force majeure* arba gresiančio pavojaus atveju tenka nusileisti oro uoste, kuris yra sienos perėjimo punktas, rekomenduojama elgtis taip:

*** Pavyzdžiai:**

1. Skrydis iš trečiosios šalies į paskirties vietą trečiojoje šalyje, kai avariniu būdu sustojama teritorijoje be vidaus sienų kontrolės:

Jei keleiviai lieka tranzito zonoje, jie nepatenka į teritoriją be vidaus sienų kontrolės, todėl jų nereikia tikrinti kertant sieną.

Jei keleiviai kerta sieną, pavyzdžiui, dėl to, kad nėra tranzito zonos, būtina atlikti patikrinimus kertant sieną. Keleiviams turėtų būti išduota (jei reikia) viza pagal Vizų kodekso 35 straipsnį ir jie turėtų būti užregistruojami AIS ir (arba) jų pase turėtų būti uždedamas spaudas. Jei aprašytu nenumatytu atveju vizos (arba ateityje ETIAS) pasienyje išduoti neįmanoma, kaip kraštutinė priemonė turėtų būti taikoma Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 5 dalies c punkte numatyta nukrypti leidžianti nuostata.

2. Skrydis iš teritorijos, kurioje nėra vidaus sienų kontrolės, į paskirties vietą trečiojoje šalyje, kai avariniu būdu sustojama teritorijoje be vidaus sienų kontrolės:

Jei keleiviai lieka tranzito zonoje, jie pakartotinai nepatenka į teritoriją be vidaus sienų kontrolės, todėl jų nereikia tikrinti kertant sieną.

Jei tranzito zonos nėra, svarbu, kad keleiviai neišvyktų iš teritorijos be vidaus sienų kontrolės. Todėl išvykimo spaudas turėtų būti panaikintas, o prieš laipinant į kitą lėktuvą turėtų būti atliktas dar vienas patikrinimas išvykstant. Reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad dėl to nebūtų užregistruotas užsibuvęs asmuo, nes tai nėra keleivio kaltė. (*Pastaba.* Pagal AIS būtų taikoma analogiška logika ir analogiškos nuostatos, o išvykimo įrašas turėtų būti panaikintas ir (arba) ištaisytas taikant Reglamento (ES) 2017/2226 35 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis.

3. Skrydis iš trečiosios šalies į paskirties vietą teritorijoje be vidaus sienų kontrolės, kai toje teritorijoje sustojama avariniu būdu:

Jei keleiviai lieka tranzito zonoje, jie nepatenka į teritoriją be vidaus sienų kontrolės, todėl jų nereikia tikrinti kertant sieną.

Jei keleiviai kerta sieną, pavyzdžiui, dėl to, kad nėra tranzito zonos, turėtų būti atliekami įprasti patikrinimai kertant sieną, kad keleiviai patektų į teritoriją be vidaus sienų kontrolės, nes pasikeitė tik jų atvykimo vieta.

*** Geriausia patirtis:**

- Lėktuvui nusileidus sienos apsaugos pareigūnas turėtų atvykti į lėktuvo stovėjimo vietą prieš išlipant keleiviams, kai:

- lėktuve buvo padarytas nusikaltimas arba pažeidimas;

- kyla pavojus vidaus saugumui;

- kyla neteisėtos migracijos pavojus;

- yra iš kitų šalių išsiųstų asmenų;

- prireikus iš įgulos siekiama surinkti visą reikiamą informaciją.

- Visus keleivius, kuriems atsisakyta leisti atvykti, reikėtų atskirti nuo kitų. Jeigu jų neįmanoma iš karto pristatyti į įlaipinimo vietą, jie turėtų likti atskirose patalpose prižiūrint sienos apsaugos pareigūnams iki pat išvykimo.

- Nusikaltimą ar pažeidimą padariusius asmenis reikėtų tiesiai iš orlaivio pristatyti į specialiai tam skirtas vietas ir perduoti atitinkamoms valdžios institucijoms.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VII priedas](#);

1.7. Kai tinkama, reikėtų patobulinti sienos perėjimo punktų techninę infrastruktūrą, be kita ko, dažniau naudoti pasų skaitytuvus, elektroninius vartus ir mobiliuosius terminalus.

Siekiant greičiau gauti atsakymus į informacijos užklausas atitinkamose duomenų bazėse prireikus reikėtų atlikti techninius patobulimus.

1.8. Reikėtų reguliariau naudoti išankstinę informaciją apie keleivius (API), kurią oro vežėjai surenka ir perduoda pagal Direktyvą 2004/82/EB, kad būtų galima atlikti

veiksmingesnius visų keleivių (įskaitant ES piliečius) patikrinimus skrydžiams atvykstant iš teritorijų už išorės sienų. Sprendimą, dėl kurių skrydžių iš už Šengeno valstybių ribų reikia perduoti API duomenis, priima nacionalinės valdžios institucijos remdamosi esamu naujausiu rizikos vertinimu. Šengeno valstybės gali naudoti API duomenis ir teisėsaugos tikslais.

Remdamosi nacionaline teise Šengeno valstybės gali prašyti oro vežėjų perduoti API duomenis ir dėl skrydžių tarp Šengeno valstybių, kurios taiko visą Šengeno *acquis*, ir Šengeno valstybių, kurios kol kas taiko ne visą Šengeno *acquis*.

2. PATIKRINIMAI AERODROMUOSE

- 2.1. Būtina užtikrinti, kad oro uostuose, pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus neturinčiuose tarptautinio oro uosto statuso (toliau – aerodromai), per kuriuos vis dėlto leidžiama nukreipti skrydžius iš oro uosto, esančio už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, arba į jį, asmenys taip pat būtų tikrinami pagal bendrąsias taisykles.
- 2.2. Nepažeidžiant Reglamento (EB) Nr. 300/2008, nustatančio civilinės aviacijos saugumo bendrąsias taisykles, aerodromuose nebūtina imtis tinkamų priemonių siekiant užtikrinti, kad vidaus ir kitų skrydžių keleivių srautai būtų fiziškai atskirti. Be to, kai eismas yra nedidelis, sienos apsaugos pareigūnams nebūtina visą laiką juose būti, jei yra garantuojama, kad reikalingas personalas gali atvykti tinkamu laiku.
- 2.3. Jeigu sienos apsaugos pareigūnai nėra visą laiką aerodrome, aerodromo viršininkas turi tinkamai pranešti sienos apsaugos pareigūnams apie orlaivio atvykimą iš oro uosto už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų arba išvykimą į jį.

* Teisinis pagrindas:

- [Šengeno sienų kodekso VI priedas](#);
- [2008 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 300/2008 dėl civilinės aviacijos saugumo bendrųjų taisyklių ir panaikinantį Reglamentą \(EB\) Nr. 2320/2002 \(Tekstas svarbus EEE\)](#).

3. PRIVAČIAIS SKRYDŽIAIS SKRENDANČIŲ ASMENŲ PATIKRINIMAI

- 3.1. Privataus lėktuvo, skrendančio iš oro uosto už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų arba į ją, kapitonas prieš pakildamas privalo perduoti Šengeno valstybės, į kurią skrendama, ir tam tikrais atvejais pirmojo atvykimo Šengeno valstybės sienos apsaugos pareigūnams bendrąją deklaraciją, kurią sudaro, *inter alia*, skrydžio planas pagal Tarptautinės civilinės aviacijos konvencijos 2 priedą ir keleivių tapatybės duomenys.
- 3.2. Jeigu privatūs lėktuvai, skrendantys iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų į toje erdveje esančią valstybę, nutupia kitų erdvės be vidaus sienų kontrolės valstybių teritorijoje, atvykimo į tą erdvę valstybės kompetentingos institucijos privalo atlikti patikrinimus kertant sieną ir uždėti atvykimo spaudą bendrojoje deklaracijoje.
- 3.3. Kai nėra tiksliai žinoma, ar skrydis atvyksta tik iš erdvės be vidaus sienų kontrolės arba vyksta tik į ją nenutūpdamas už tos erdvės ribų, kompetentingos institucijos privalo atlikti asmenų patikrinimus oro uostuose ir aerodromuose pagal bendrąsias taisykles.
- 3.4. Sklandytuvų, labai lengvų orlaivių, sraigtasparnių, nedidelių gabaritų lėktuvų, galinčių skristi tik nedideliu atstumu, ir dirižablių atvykimo ir išvykimo tvarka nustatoma pagal nacionalinės teisės aktus ir, kai taikoma, pagal dvišalius susitarimus.

*** Teisinis pagrindas:**

- [Šengeno sienų kodekso VI priedas](#);
- [ICAO konvencija](#).

IV SKIRSNIS. Jūrų sienos

1. BENDRA JŪRŲ EISMO KONTROLĖS TVARKA

- 1.1. Sienos perėjimo punktui vadovaujantis sienos apsaugos pareigūnas privalo užtikrinti, kad keleiviai ir laivų įgulos nariai būtų veiksmingai patikrinami. Patikrinimai atliekami remiantis rizikos analize, kurią sudaro nuolatinis ir išsamus jūrų teritorijos stebėjimas.
- 1.2. Laivai turi būti tikrinami atvykimo arba išvykimo uoste, arba tam tikslui skirtoje vietoje, esančioje prie pat laivo, arba teritoriniuose vandenyse esančiame laive, kaip nustatyta Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijoje (UNCLOS). Tačiau pagal šioje srityje sudarytus susitarimus tikrinama taip pat gali būti trečiosios šalies teritorijoje, ją kertant arba laivui į ją atplaukiant iš erdvės be vidaus sienų kontrolės ar iš jos išplaukiant.

Laive esančių asmenų patikrinimai kertant sieną neturėtų būti sistemingai atliekami. Tačiau laivas turėtų būti apžiūrimas ir jame esantys asmenys patikrinami, jeigu tai pateisinama remiantis su vidaus saugumu ir neteisėta imigracija susijusios rizikos vertinimu.

- 1.3. Kapitonas, laivo savininko atstovas arba bet kuris kitas tinkamai įgaliotas asmuo turi sudaryti įgulos ir visų laive esančių keleivių sąrašą, į kurį įtrauktų informaciją, kurios reikalaujama Konvencijos dėl tarptautinės jūrų laivybos sąlygų palengvinimo (FAL konvencija) 5 formoje (įgulos sąrašas) ir 6 formoje (keleivių sąrašas), ir, jei taikoma, vizų arba leidimų gyventi numerius.

Įgula – visi asmenys, kelionės metu faktiškai įdarbinti laivo eksploatavimo arba priežiūros užduotims atlikti ir įtraukti į įgulos sąrašą.

- 1.4. 1.3 punkte nurodytas (-i) sąrašas (-ai) turi būti perduotas (-i) sienos apsaugos pareigūnams arba kitoms institucijoms nedelsiant ir ne vėliau kaip likus dvidešimt keturioms valandoms iki atvykimo į uostą, arba vėliausiai kai laivas išplaukia iš ankstesnio uosto, jeigu kelionės trukmė trumpesnė nei dvidešimt keturios valandos, arba jeigu atvykimo uostas nežinomas arba kelionės metu pasikeitė – kai tik gauna informaciją.
- 1.5. Gavimo patvirtinimas (pasirašyta sąrašo (-ų) kopija arba elektroninis gavimo patvirtinimas) turi būti gražintas kapitonui; jeigu paprašoma, jis jį turi pateikti laivui stovint uoste.
- 1.6. Apie visus įgulos ar keleivių sąrašų pakeitimus kapitonas arba laivo savininko atstovas privalo nedelsdamas pranešti sienos apsaugos pareigūnams.
- 1.7. Laivo kapitonas privalo informuoti sienos apsaugos pareigūnus apie jo laive esančius bilieto neturinčius keleivius ne vėliau kaip likus dvidešimt keturioms valandoms iki atvykimo į uostą, arba vėliausiai kai laivas išplaukia iš ankstesnio uosto, jeigu kelionės trukmė trumpesnė nei dvidešimt keturios valandos, arba jeigu atvykimo uostas nežinomas arba kelionės metu pasikeitė – kai tik gauna informaciją. Atsakomybė už bilieto neturinčius keleivius tenka laivo kapitonui.

- 1.8. Kapitonas privalo pranešti sienos apsaugos pareigūnams apie laivo išplaukimą. Jeigu neįmanoma, jis privalo informuoti tinkamą laivybos instituciją ir pateikti jai antrą anksčiau sudaryto ir pasirašyto sąrašo kopiją.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VI priedas.](#)

2. PATIKRINIMAI KRUIZINIUOSE LAIVUOSE

- 2.1. Kruiziniai laivai – tai laivai, kurie plaukia konkrečiu maršrutu pagal iš anksto nustatytą programą, apimančią turistinės veiklos įvairiuose uostuose programą, į kuriuos kelionės metu keleiviai paprastai neįsodunami ir jiems neleidžiama išsilaipinti.
- 2.2. Kruizinio laivo kapitonas turi perduoti sienos apsaugos pareigūnams kruizinio laivo maršrutą ir programą, kai tik jie nustatyti, ir ne vėliau kaip likus dvidešimt keturioms valandoms iki atvykimo į uostą, arba vėliausiai kai laivas išplaukia iš ankstesnio uosto, jeigu kelionės trukmė trumpesnė nei dvidešimt keturios valandos, arba jeigu atvykimo uostas nežinomas arba kelionės metu pasikeitė – kai tik gauna informaciją.
- 2.3. Jei kruizinio laivo maršrutas apima tik erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje esančius uostus, patikrinimai kertant sieną neatliekami, ir kruizinis laivas gali plaukti į uostus, kuriuose nėra sienos perėjimo punktų. Vis dėlto tų laivų įgula ir keleiviai turi būti tikrinami, tik kai tai pateisinama atsižvelgiant į rizikos, susijusios su vidaus saugumu ir neteisėta imigracija, vertinimą.
- 2.4. Jeigu į kruizinio laivo maršrutą įtraukti ir erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje esantys uostai, ir už tos erdvės ribų esantys uostai, patikrinimai kertant sieną turi būti atliekami tokia tvarka:
- a) Jeigu kruizinis laivas atplaukia iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų esančio uosto ir pirmą kartą įplaukia į Šengeno valstybėje esantį uostą, įgulos nariams ir keleiviams būtina taikyti patikrinimą atvykstant remiantis įgulos ir keleivių vardiniais sąrašais⁹².

*** Pavyzdys:**

⁹² Kaip nurodyta šio skirsnio 2.6 punkte, patikrinimai pagal vardinius sąrašus ar kiti su rizika susiję patikrinimai skiriasi nuo patikrinimų pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį ir nėra susiję su spaudais ar AIS įrašais.

– Kruizinis laivas plaukia iš Tuniso į Palermą.

Žr. šio skirsnio 2.7 punkte nurodytą rekomenduojamą praktiką.

Išlipantiems į krantą keleiviams turi būti taikomas patikrinimas atvykstant pagal bendrąsias taisykles, išskyrus atvejus, kai su saugumu ir neteisėta imigracija susijusios rizikos įvertinimas rodo, kad patikrinimo nereikia⁹³.

b) Jeigu kruizinis laivas atplaukia iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų esančio uosto ir vėl įplaukia į toje erdvėje esantį uostą, įgulai ir keleiviams turi būti taikomas patikrinimas atvykstant, remiantis įgulos ir keleivių vardinais sąrašais, tiek, kiek tokie sąrašai buvo pakeisti, kai kruizinis laivas įplaukė į ankstesnį uostą, esantį Šengeno valstybės teritorijoje.

*** Pavyzdys:**

– Kruizinio laivo maršrutas yra iš Stambulo į Atėnus, po to į Tunisą ir vėliau į Barseloną.

Žr. 2.7 punkte nurodytą rekomenduojamą praktiką.

Išlipantiems į krantą keleiviams turi būti taikomas patikrinimas atvykstant pagal bendrąsias taisykles, išskyrus atvejus, kai su saugumu ir neteisėta imigracija susijusios rizikos įvertinimas rodo, kad patikrinimo nereikia, pavyzdžiui, turistinių ekskursijų ar dienos išvykų atveju. Jeigu vardinis sąrašas nepasikeitė, nereikia nustatyti kiekvieno keleivio tapatybės pagal kelionės dokumentą. Vis dėlto į krantą išlipantys keleiviai turi visuomet su savimi turėti savo kelionės dokumentus ir sienos apsaugos pareigūnų prašymu juos parodyti.

c) Jeigu kruizinis laivas atplaukia iš uosto, esančio erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje, ir įplaukia į tokį uostą, į krantą išlipantiems keleiviams turi būti taikomas patikrinimas atvykstant pagal bendrąsias taisykles, jeigu tai būtina remiantis su saugumu ir neteisėta imigracija susijusios rizikos vertinimu.

⁹³ Pavyzdžiui, organizuotų turistinių ekskursijų arba dienos išvykų sustojus uoste atveju, kaip paaiškinta 2.7 punkte.

*** Pavyzdys:**

– Kruizinis laivas, išplaukęs iš Tuniso, įplaukia paeiliui į Palermo, Genujos ir Barselonos uostus.

Žr. 2.7 punkte nurodytą rekomenduojamą praktiką.

d) Jeigu kruizinis laivas išplaukia iš Šengeno valstybėje esančio uosto ir plaukia į uostą, esantį už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, įgulai ir keleiviams reikia taikyti patikrinimus išvykstant pagal įgulos ir keleivių vardinius sąrašus. Jeigu to reikia įvertinus su saugumu ir neteisėta imigracija susijusią riziką, įlipantiems keleiviams turi būti taikomas patikrinimas išvykstant pagal bendrąsias taisykles⁹⁴.

*** Pavyzdys:**

– Kruizinis laivas plaukia iš Barselonos į Tunisą.

Žr. 2.7 punkte nurodytą rekomenduojamą praktiką.

e) Jeigu kruizinis laivas išplaukia iš vieno uosto, esančio erdvėje be vidaus sienų kontrolės, į kitą, jokių patikrinimų išvykstant atlikti nereikia. Vis dėlto tų laivų įgula ir keleiviai turi būti tikrinami, tik kai tai pateisinama atsižvelgiant į rizikos, susijusios su vidaus saugumu ir neteisėta imigracija, vertinimą⁹⁵.

*** Pavyzdys:**

– Kruizinis laivas plaukia iš Genujos į Barseloną ir vėliau už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų (pavyzdžiui, į Tunisą).

Žr. 2.7 punkte nurodytą rekomenduojamą praktiką.

2.5. Laivo kapitonas turi perduoti įgulos ir keleivių sąrašus sienos apsaugos pareigūnams arba, jam to nepadarius, tą turi padaryti laivo savininko atstovas ne vėliau kaip likus dvidešimt keturioms valandoms iki atvykimo į uostą, arba vėliausiai kai laivas išplaukia iš ankstesnio uosto, jeigu kelionės trukmė trumpesnė nei dvidešimt keturios valandos, arba jeigu atvykimo uostas nežinomas arba kelionės metu pasikeitė – kai tik gauna

⁹⁴ Žr. 102 išnašą.

⁹⁵ Žr. 102 išnašą.

informaciją. Gavimo patvirtinimas (pasirašyta sąrašo (-ų) kopija arba elektroninis gavimo patvirtinimas) turi būti grąžintas kapitonui; jeigu paprašoma, jis jį turi pateikti laivui stovint uoste.

- 2.6. Tais atvejais, kai remdamiesi su vidaus saugumu ir neteisėta migracija susijusios rizikos vertinimu sienos apsaugos pareigūnai nusprendžia, kad kruizinių laivų keleivių patikrinti pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį, laikantis bendrųjų patikrinimų kertant sieną taisyklių, nereikia, kelionės dokumentų galima neantspauduoti. Patikrinimai pagal vardinius sąrašus ar kiti su rizika susiję patikrinimai skiriasi nuo patikrinimų pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį ir nėra susiję su spaudais ar AIS įrašais.
- 2.7. Vertindami su saugumu ir migracija susijusią riziką, kad nustatytų, ar būtina vykdyti patikrinimus atvykstant arba išvykstant, sienos apsaugos pareigūnai turėtų atsižvelgti, inter alia, į šiuos elementus: keliautojų pilietybę, visą turimą informaciją apie laivybos įmonę ir jos patikimumą, pranešimus apie padėtį ir atitinkamą turimą informaciją, įskaitant iš kitų Šengeno valstybių arba kaimyninių trečiųjų šalių gautą informaciją, ir kruizo maršrutą. Atliekant vertinimą taip pat reikėtų atsižvelgti į būtinybę turėti atitinkamus kiekvieno keliautojo atvykimo ir išvykimo įrašus, kad būtų išvengta „fiktyvių užsibuvusių asmenų“ (keliautojų, turinčių atvykimo, bet neturinčių išvykimo įrašų) ir „fiktyvių neteisėtų migrantų“ (keliautojų, kurie išvykimo kontrolei prisistato neturėdami atvykimo įrašų), taip užtikrinant AIS duomenų patikimumą ir išvengiant galimų problemų, susijusių su neišsamiais trečiųjų šalių piliečių registrais, kaip minėta pirmiau.

*** Rekomenduojama praktika:**

Jei kruizinių laivų maršrutas apima ir Šengeno, ir trečiųjų šalių uostus, registruojant trečiųjų šalių piliečius AIS, rekomenduojama:

– atlikti *išvykimo* patikrinimus pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį, kai keleiviai (arba įgula) įlipa į kruizinį laivą kruizo pradžioje;

– atlikti *atvykimo* patikrinimus pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį, kai keleiviai (arba įgula) palieka kruizinį laivą kruizo pabaigoje; – *nevykdyti atvykimo ar išvykimo* patikrinimų pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį organizuotų turistinių ekskursijų ar dienos išvykų sustojant Šengeno uoste atveju;

– nevykdyti keleivių, likusių kruiziniame laive sustojimo Šengeno uoste metu, atvykimo ar išvykimo patikrinimų pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį.

Tai nedaro poveikio valstybių narių prerogatyvai, atsižvelgiant į rizikos vidaus saugumui ar neteisėtai imigracijai analizę, kruiziniame laive atlikti patikrinimus (kitokius nei patikrinimai pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnį) pagal Šengeno sienų kodekso VI priedą. Jei tokie patikrinimai atliekami, tikrinami trečiųjų šalių piliečiai nebus registruojami AIS.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VI priedas](#).

3. **PATIKRINIMAI PRAMOGINIUOSE LAIVUOSE**

3.1. Plaukiojimas pramoginiais laivais – tai naudojimas pramoginiais laivais sporto ar turizmo tikslais.

3.2. Asmenims, esantiems pramoginiuose laivuose, atplaukiančiuose iš Šengeno valstybėje esančio uosto arba į jį plaukiančiuose, nereikia taikyti patikrinimų kertant sieną ir jie gali išlipti į krantą uoste, kuriame nėra sienos perėjimo punkto.

Tačiau, kai remiantis neteisėtos imigracijos rizikos vertinimu, ypač tais atvejais, kai prie pat suinteresuotosios Šengeno valstybės teritorijos eina valstybės, kuri nėra erdvės be

vidaus sienų kontrolės dalis, kranto linija, tokius asmenis būtina tikrinti ir (arba) būtina atlikti fizinę pramoginių laivų apžiūrą.

- 3.3. Pramoginis laivas, atplaukiantis iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, gali išimties tvarka įplaukti į uostą, kuriame nėra sienos perėjimo punkto. Tokiais atvejais laive esantys asmenys privalo kreiptis į uosto administraciją, kad jiems būtų leista įplaukti į uostą. Uosto administracija turi susisiekti su artimiausio uosto, kuriame yra sienos perėjimo punktas, institucijomis ir pranešti apie laivo atplaukimą. Apie keleivius turi būti deklaruojama pateikiant uosto administracijai laive esančių asmenų sąrašą. Tas sąrašas turi būti pateikiamas sienos apsaugos pareigūnams ne vėliau kaip atplaukus į uostą. Taip pat, jeigu dėl *force majeure* iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų atplaukiantis pramoginis laivas turi įplaukti į uostą, kuriame nėra sienos perėjimo punkto, uosto administracija turi susisiekti su artimiausio uosto, kuriame yra sienos perėjimo punktas, administracija, kad praneštų apie laivo buvimą. Šios išimties taikymas neturi tapti taisykle ir ji turi būti taikoma tik išimtinėmis aplinkybėmis, įskaitant *force majeure* (pavyzdžiui, ekstremalios oro sąlygos, skubios medicininės problemos, mašinos gedimas ar kitos techninės problemos, dalyvavimas paieškos ir gelbėjimo operacijose ir kt.). Kitos išimtinės aplinkybės, kuriomis gali būti pateisinamas išimties taikymas, galėtų būti šios: sporto renginiai ir situacijos, kurioms būdingas itin didelis pramoginių laivų antplūdis tam tikroje geografinėje vietovėje, dėl kurio iš esmės sunku susidoroti su padidėjusiu krūviu sienos perėjimo punkte. Visais šiais atvejais patikrinimus kertant sieną turės atlikti artimiausio (arba artimo) sienos perėjimo punkto institucijos.
- 3.4. Atliekant patikrinimus turi būti pateikiamas dokumentas, kuriame yra nurodytos visos laivo techninės charakteristikos. To dokumento kopija turi būti pateikiama atvykimo ir išvykimo uostų administracijoms. Kol laivas yra vienos iš visų Šengeno *acquis* taikančių Šengeno valstybių teritoriniuose vandenyse, prie laivo dokumentų reikia pridėti to sąrašo kopiją.

- 3.5. Pramoginiuose laivuose reikia atlikti atsitiktinius patikrinimus neatsižvelgiant į neteisėtos imigracijos rizikos vertinimą.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VI priedas](#).

4. PATIKRINIMAI PAKRANTĖS ŽVEJYBOS LAIVUOSE

- 4.1. Pakrantės žvejyba – tai žvejyba laivais, kurie kiekvieną dieną arba per 36 valandas sugrįžta į erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje esantį uostą neužsukdami į už tos erdvės ribų esantį uostą.
- 4.2. Pakrantės žvejybos laivų, kurie kiekvieną dieną arba per 36 valandas sugrįžta į registracijos uostą arba į bet kokį kitą erdvės be vidaus sienų kontrolės teritorijoje esantį uostą neužsukdami į už tos erdvės ribų esantį uostą, įgulos sistemingai tikrinti nereikia.
- 4.3. Jeigu kyla neteisėtos imigracijos rizika, ypač tais atvejais, kai prie pat suinteresuotosios Šengeno valstybės teritorijos eina trečiosios šalies kranto linija, asmenis būtina tikrinti ir (arba) būtina atlikti fizinę laivo apžiūrą.
- 4.4. Pakrantės žvejybos laivų, kurie nėra užregistruoti erdvėje be vidaus sienų kontrolės esančiame uoste, įgulos turi būti tikrinamos pagal jūrininkams taikomas nuostatas ([I skirsnio 5.3 punktas](#)). Laivo kapitonas kompetentingoms institucijoms turi pranešti apie įgulos sąrašo pakeitimus ir keleivių buvimą laive.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VI priedas](#).

5. PATIKRINIMAI KELTUOSE

- 5.1. Kelte esančių keleivių patikrinimus reikia atlikti, kai plaukiama į uostus už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų. Turi būti taikomos šios taisyklės:
- a) jeigu įmanoma, ES valstybių narių, EEE ir Šveicarijos piliečiams ir jų šeimos nariams reikia įrengti atskiras juostas;
- b) pėstieji keleiviai turi būti tikrinami individualiai;

- c) transporto priemonėse esantys asmenys turi būti tikrinami jiems esant transporto priemonėje (transporto priemonėje arba šalia transporto priemonės);
- d) kelto keleiviai, keliaujantys autobusu, turi būti laikomi pėsčiais keleiviais. Tokie keleiviai turi būti tikrinami išlipę iš autobuso;
- e) sunkiasvorių krovinių transporto priemonių vairuotojai ir lydintieji asmenys turi būti tikrinami jiems neišlipant iš transporto priemonės; toks patikrinimas iš esmės organizuojamas atskirai nuo kitų keleivių patikrinimų;
- f) kad patikrinimai vyktų greitai, turi būti pakankamas vartų skaičius;
- g) siekiant nustatyti, ar nėra neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių, visų pirma, turi būti atliekamos keleivių naudojamų transporto priemonių ir, kai tinka, transporto priemonėje esančių krovinių ir kitų prekių atsitiktinės apžiūros;
- h) su kelto įgulos nariais turi būti elgiama taip pat kaip su komercinių laivų įgulos nariais;
- i) [šio skirsnio 1.3 punktą](#) (prievolė pateikti keleivių ir įgulos sąrašus) netaikomas. Jeigu laive esančių asmenų sąrašas turi būti sudarytas pagal Tarybos direktyvą 98/41/EB⁹⁶ dėl įplaukiančiuose į ir išplaukiančiuose iš Bendrijos valstybių narių uostų keleiviniuose laivuose esančių asmenų registracijos, kapitonas turi perduoti to sąrašo kopiją Šengeno valstybių teritorijoje esančio pirmojo atvykimo uosto kompetentingai institucijai ne vėliau kaip per trisdešimt minučių po išvykimo iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų esančio uosto.

Šengeno sienų kodekso VI priedo 3.2.9 punkte nustatytos patikrinimų keltuose taisyklės yra susijusios su keltuose esančių asmenų patikrinimais. Transporto priemonių patikrinimams, kurie atliekami ne kelte (prieš įvažiuojant į keltą arba išvažiuojant iš kelto), gali būti taikomos lankstesnės Šengeno sienų kodekso VI priedo 1.1.3 punkte nustatytos su sausumos sienomis susijusios taisyklės. Paprastai asmenys, keliaujantys transporto priemonėmis, tikrinimo metu gali jose pasilikti. Tačiau, jei to prireikia susiklosčius aplinkybėms, asmenų gali būti paprašyta iš jų išlipti. Tokiu atveju keleiviai taip pat gali būti nukreipiami į pėsčiųjų juostas.

⁹⁶ 1998 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 98/41/EB dėl įplaukiančiuose į ir išplaukiančiuose iš Bendrijos valstybių narių uostų keleiviniuose laivuose esančių asmenų registracijos (OL L 188, 1998 7 2, p. 35).

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VI priedas.](#)

5.2. Jeigu į keltą, atvykstantį iš už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų ir sustojantį toje erdvėje daugiau nei vieną kartą, keleiviai įlipa tik likusiai kelionės daliai toje teritorijoje, tų keleivių patikrinimas išvykstant turėtų vykti išvykimo uoste, o patikrinimas atvykstant – atvykimo uoste. Asmenys, kurie tokių tarpinių sustojimų metu jau yra kelte ir nėra įlipę į jį erdvėje be vidaus sienų kontrolės, turi būti tikrinami atvykimo uoste. Kai kelionės tikslo šalis yra už erdvės be vidaus sienų kontrolės ribų, turėtų būti taikoma atvirkštinė procedūra.

6. KROVINIŲ VEŽIMAS TARP ERDVĖS BE VIDAUS SIENŲ KONTROLĖS TERITORIJOJE ESANČIŲ UOSTŲ

6.1. Krovinių laivų, plaukiojančių tarp tų pačių dviejų ar daugiau uostų, esančių erdvėje be vidaus sienų kontrolės, neįplaukiančių į jokių uostus už tos erdvės ribų ir gabenančių prekes, patikrinimai kertant sieną neturėtų būti atliekami.

Vis dėlto tų laivų įgula ir keleiviai turėtų būti tikrinami, tik kai tai pateisinama atsižvelgiant į riziką, susijusią su vidaus saugumu ir neteisėta imigracija, vertinimą.

V SKIRSNIS. Patikrinimai vidaus vandenų laivuose

1. LAIVYBA VIDAUS VANDENŲ KELIAIS

- 1.1. Laivyba vidaus vandenų keliais, susijusi su išorės sienos kirtimu, apima visų rūšių valčių ir laivų, plaukiojančių upėmis, kanalais ir ežerais, naudojimą verslo ar pramogų tikslais.
- 1.2. Vidaus vandenų laivuose paprastai reikia atlikti tokius pat patikrinimus, kaip jūrų laivuose.
- 1.3. Verslo tikslais naudojamų laivų atveju kapitonas ir laive dirbantys asmenys, įrašyti į įgulos narių sąrašą, bei šių asmenų šeimos nariai, gyvenantys laive, laikomi įgulos nariais arba jiems lygiaverčiais asmenimis.

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso VI priedas.](#)

TREČIA DALIS. SIENŲ STEBĖJIMAS

1. STEBĖJIMO TIKSLAS

1.1. Pagrindiniai išorės sienų stebėjimo vietose, kurios nėra sienos perėjimo punktai, ir sienos perėjimo punktų stebėjimo ne darbo valandomis tikslai:

- a) užkirsti kelią neteisėtam sienos kirtimui ir nuo jo atgrasyti;
- b) kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu;
- c) taikyti arba įgyvendinti priemones dėl asmenų, kurie sieną kirto neteisėtai;
- d) palaikyti tinkamą informuotumą apie padėtį ir gebėjimą reaguoti;
- e) padėti nustatyti neteisėtai sieną kertančių asmenų tapatybę ir juos registruoti.

1.2. Vadovaujantis pareigūnas privalo imtis visų būtinų priemonių, kad užkirstų kelią neteisėtam sienos kirtimui, ir skirti darbuotojų ir kitų išteklių remdamasis neteisėtos imigracijos ir tarpvalstybinio nusikalstamumo rizikos vertinimu.

Naudojamus išteklius reikėtų rinkti atsižvelgiant į sienos rūšį ir pobūdį (sausumos, vidaus vandenų arba jūrų).

2. STEBĖJIMO BŪDAI

2.1. Stebėjimą gali vykdyti stacionarieji arba mobilieji daliniai jie savo pareigas vykdo:

- a) patruliuodami;
- b) budėdami žinomose vietose arba pažeidžiamomis laikomose vietose.

2.2. Stebėjimo laikotarpius ir būdus reikėtų dažnai ir staigiai keisti, kad būtų galima veiksmingai nustatyti neteisėto sienos kirtimo atvejus.

2.3. Pagrindinės patruliavimo užduotys:

- a) stebėti teritoriją, kurioje jie veikia;
- b) užtikrinti, kad patruliavimo zonoje nekiltų pavojus viešajai politikai ir vidaus saugumui;
- c) tikrinti teritorijoje esančių asmenų, kurių patrulių grupė nepažįsta, dokumentus;

- d) sustabdyti visus įtartinus asmenis, kurie neturi dokumentų, ir paprašyti jų išsamiai paaiškinti, kodėl jie yra toje teritorijoje;
- e) sustabdyti visus asmenis, kurie neteisėtai kirto arba bandė kirsti sieną, ir juos pristatyti į artimiausią sienos apsaugos pareigūnų postą, kad būtų nustatyta ne jaunesnių kaip 14 metų neteisėtai sieną kertančių asmenų ir prieglobsčio prašytojų tapatybė, jie būtų užregistruoti ir Reglamente (ES) Nr. 603/2013 susijusiais tikslais būtų paimti jų pirštų atspaudai;
- f) surinkti visus įrodymus, susijusius su neteisėtu sienos kirtimu arba incidentais pasienyje.

Patruliuojant reikėtų naudoti specialius tarnybinius šunis seklius. Siekiant sustiprinti sienos patruliavimą ir stebėjimą taip pat reikėtų naudoti sraigtasparnius, patrulinius laivus ir visureiges transporto priemones.

2.4. Pagrindinės stacionariojo stebėjimo užduotys:

- a) stebėti vietas, kurios yra laikomos palankiomis neteisėtai kirsti sieną arba užsiimti kontrabanda;
- b) sustabdyti asmenis, neteisėtai kirtusius arba bandžiusius kirsti sieną, ir juos pristatyti į sienos apsaugos pareigūnų postą.

2.5. Remiantis gauta informacija reikėtų organizuoti specialias operacijas siekiant rasti prekybos žmonėmis aukas ir prekiautojus žmonėmis.

2.6. Stebėjimas turėtų būti vykdomas pasitelkiant integruotas mobiliąsias ir nešiojamąsias technines stebėjimo sistemas ir įrangą (t. y. radarus, bepiločius orlaivius, CCTV, įvairius jutiklius ir infraraudonųjų spindulių matymo ar terminio vaizdo kameras, siekiant užtikrinti gebėjimą matyti naktį).

*** Teisinis pagrindas:**

– [Šengeno sienų kodekso 13 straipsnis.](#)

KETVIRTA DALIS. SVARBIŲ TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS

• Sąjungos teisė:

- 1990 m. birželio 19 d. Šengene pasirašyta [Konvencija dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo](#) tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo įgyvendinimo ([OL L 239, 2000 9 22, p. 19](#));
- [1994 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimas 94/795/TVR](#) dėl bendrųjų veiksmų, Tarybos priimtų remiantis Europos Sąjungos steigimo sutarties K.3 straipsnio 2 dalies b punktu, nustatančiu trečiųjų šalių moksleivių, kurie gyvena vienoje iš valstybių narių, galimybes keliauti ([OL L 327, 1994 12 19, p. 1](#));
- [1995 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1683/95](#), nustatantis vienodą vizų formą ([OL L 164, 1995 7 14, p. 1](#));
- [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija](#) ([OL C 364, 2000 12 18, p. 1](#));
- [2001 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 2001/51/EB](#), papildanti Konvencijos dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo įgyvendinimo 26 straipsnio nuostatas ([OL L 187, 2001 10 7, p. 45](#));
- [2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 333/2002](#) dėl vienodo pavyzdžio vizų įklijų formų, valstybių narių išduodamų asmenims, turintiems kelionės dokumentus, kurių nepripažįsta tas įklijų formas rengianti valstybė narė ([OL L 53, 2002 2 23, p. 4](#));
- [2002 m. birželio 13 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1030/2002](#), nustatantis vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą ([OL L 157, 2002 6 15, p. 1](#));
- [2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas Nr. 693/2003/EB](#), nustatantis specialų supaprastinto tranzito dokumentą (STD), supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentą (STGD) ir iš dalies pakeičiantis Bendrąją konsulinę instrukciją ir Bendrąją vadovą ([OL L 099, 2003 4 17, p. 8](#));
- [2003 m. balandžio 14 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 694/2003](#) dėl supaprastinto tranzito dokumentų (STD) ir supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentų (STGD), numatytų Reglamente (EB) Nr. 693/2003, vienodos formos ([OL L 099, 2003 4 17, p. 15](#));
- [2004 m. kovo 8 d. Tarybos sprendimas 2004/265/EB](#) dėl Europos bendrijos ir Kinijos Liaudies Respublikos Nacionalinės turizmo administracijos susitarimo memorandumo dėl vizų ir susijusių problemų ryšium su turistinėmis grupėmis iš Kinijos Liaudies Respublikos (ADS) sudarymo ([OL L 83, 2004 3 20, p. 12](#));
- 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(EB\) Nr. 851/2004](#), steigiantis Europos ligų prevencijos ir kontrolės centrą ([OL L 142, 2004 4 30, p. 1](#));

- [2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB](#) dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje ([OL L 229, 2004 6 29, p. 35](#));
- [2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 2252/2004](#) dėl valstybių narių išduodamų pasų ir kelionės dokumentų apsauginių savybių ir biometrikos standartų ([OL L 385, 2004 12 29, p. 1](#));
- [2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 896/2006](#), nustatantis supaprastintą asmenų kontrolės prie išorės sienų režimą, grindžiamą vienašališku valstybių narių tam tikrų Šveicarijos ir Lichtenšteino išduotų leidimų gyventi pripažinimu tranzito per jų teritoriją tikslu ([OL L 167, 2006 6 20, p. 8](#));
- [2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 1931/2006](#), nustatantis vietinio eismo per valstybių narių išorines sausumos sienas taisykles ir iš dalies keičiantis Šengeno konvencijos nuostatas ([OL L 405, 2006 12 30, p. 1](#));
- [2007 m. gruodžio 6 d. Tarybos sprendimas 2007/801/EB](#) dėl Šengeno *acquis* nuostatų visapusio taikymo Čekijos Respublikoje, Estijos Respublikoje, Latvijos Respublikoje, Lietuvos Respublikoje, Vengrijos Respublikoje, Maltos Respublikoje, Lenkijos Respublikoje, Slovėnijos Respublikoje ir Slovakijos Respublikoje ([OL L 323, 2007 12 8, p. 34](#));
- [2008 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 300/2008](#) dėl civilinės aviacijos saugumo bendrųjų taisyklių ir panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 2320/2002 ([OL L 97, 2008 4 9, p. 72](#));
- [2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(EB\) Nr. 767/2008](#) dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) ir apsikeitimo duomenimis apie trumpalaikes vizas tarp valstybių narių (VIS reglamentas) ([OL L 218, 2008 8 13, p. 60](#));
- [2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos sprendimas 2008/903/EB](#) dėl Šengeno *acquis* nuostatų visapusiško taikymo Šveicarijos Konfederacijoje ([OL L 327, 2008 12 5, p. 15](#));
- [2009 m. liepos 13 d. Reglamentas \(EB\) Nr. 810/2009](#), nustatantis Bendrijos vizų kodeksą ([OL L 243, 2009 9 15, p. 1](#));
- [2010 m. kovo 25 d. Reglamentas \(ES\) Nr. 265/2010](#), iš dalies keičiantis Konvenciją dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir Reglamentą (EB) Nr. 562/2006, kiek tai susiję su ilgalaikes vizas turinčių asmenų judėjimu ([OL L 85, 2010 3 31, p. 1](#));
- [2011 m. gruodžio 13 d. Tarybos sprendimas 2011/842/ES](#) dėl Šengeno *acquis* nuostatų visapusiško taikymo Lichtenšteino Kunigaikštystėje ([OL L 334, 2011 12 16, p. 27](#));
- [2011 m. gruodžio 13 d. Direktyva 2011/95/ES](#) dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų ([OL L 337, 2011 12 20, p. 9](#));

- [2013 m. birželio 26 d. Direktyva 2013/32/ES](#) dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos ([OL L 180, 2013 6 29, p. 60](#));
- [2013 m. birželio 26 d. Reglamentas \(ES\) Nr. 604/2013](#), kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (Dublino reglamentas) ([OL L 180, 2013 6 26, p. 31](#));
- [2013 m. birželio 26 d. Reglamentas \(ES\) Nr. 603/2013](#) dėl Eurodac sistemos pirštų atspaudams lyginti sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų bei Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su Eurodac sistemos duomenimis ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1077/2011, kuriuo įsteigiama Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra ([OL L 180, 2013 6 29, p. 1](#));
- [2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1082/2013/ES](#) dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 2119/98/EB ([OL L 293, 2013 11 5, p. 1](#));
- [2014 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas \(ES\) Nr. 118/2014](#), kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1560/2003, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, taikymo taisykles ([OL L 39, 2014 2 8, p. 1](#));
- [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 565/2014/ES](#), kuriuo nustatoma supaprastinta asmenų kontrolės prie išorės sienų tvarka, grindžiama vienašališku Bulgarijos, Kroatijos, Kipro ir Rumunijos tam tikrų dokumentų pripažinimu lygiaverčiais jų išduodamoms nacionalinėms vizoms tranzito per jų teritoriją arba buvimo joje ne ilgiau kaip 90 per bet kurį 180 dienų laikotarpį tikslu ir panaikinami sprendimai Nr. 895/2006/EB ir Nr. 582/2008/EB ([OL L 157, 2014 5 27, p. 23](#));
- [2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/66/ES](#) dėl bendrovės viduje perkeliamų trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų ([OL L 157, 2014 5 27, p. 1](#));
- [2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2016/399](#) dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) ([OL L 77, 2016 3 23, p. 1](#));
- [2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2016/679](#) dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ([OL L 119, 2016 5 4, p. 1](#));

- [2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva \(ES\) 2016/680](#) dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR ([OL L 119, 2016 5 4, p. 89](#));
- [2016 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva \(ES\) 2016/801](#) dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir gyvenimo mokslinių tyrimų, studijų, stažavimosi, savanoriškos tarnybos, mokinių mainų programų arba edukacinių projektų ir dalyvavimo *Au pair* programoje tikslais sąlygų ([OL L 132, 2016 5 21, p. 21](#));
- [2017 m. balandžio 25 d. Tarybos sprendimas \(ES\) 2017/733](#) dėl su Šengeno informacine sistema susijusių Šengeno *acquis* nuostatų taikymo Kroatijos Respublikoje ([OL L 108, 2017 4 26, p. 31](#));
- [2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1860](#) dėl Šengeno informacinės sistemos naudojimo neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimui ([OL L 312, 2018 12 7, p. 1](#));
- [2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1861](#) dėl Šengeno informacinės sistemos (SIS) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo patikrinimams kertant sieną, kuriuo iš dalies keičiama Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo ir iš dalies keičiamas bei panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1987/2006 ([OL L 312, 2018 12 7, p. 14](#));
- 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) 2018/1862](#). 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1862 dėl SIS sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo policijos bendradarbiavimui ir teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, kuriuo iš dalies keičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/533/TVR ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1986/2006 ir Komisijos sprendimas 2010/261/ES ([OL L 312, 2018 12 7, p. 56](#));
- [2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2018/1806](#), nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti visas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus ([OL L 303, 2018 11 28, p. 39](#));
- [2018 m. birželio 25 d. Tarybos sprendimas \(ES\) 2018/934](#) dėl likusių Šengeno *acquis* nuostatų, susijusių su Šengeno informacine sistema, pradėjimo taikyti Bulgarijos Respublikoje ir Rumunijoje ([OL L 165, 2018 7 2, p. 37](#));
- [2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas \(ES\) 2019/1157](#) dėl Sąjungos piliečių tapatybės kortelių ir Sąjungos piliečiams bei jų šeimos nariams, kurie naudojami laisvo judėjimo teise, išduodamų teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų saugumo didinimo ([OL L 188, 2019 7 12, p. 67](#));

- [2020 m. sausio 28 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C\(2020\) 395 final](#), kuriuo iš dalies keičiamas Komisijos sprendimas K(2010) 1620 (galutinis), kuriuo keičiamas „Prašymų išduoti vizą tvarkymo ir išduotų vizų keitimo vadovas“ (Vizų kodekso vadovas I).

- **Tarptautinė teisė:**

- [1944 m. gruodžio 7 d. Tarptautinės civilinės aviacijos konvencijos \(ICAO konvencijos\) 2 ir 9 priedai](#);
- [1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių apsaugos konvencija ir jos protokolai](#);
- [1951 m. liepos 28 d. Konvencija dėl pabėgėlių statuso](#) su pakeitimais, padarytais 1967 m. sausio 31 d. [Niujorko protokolu](#);
- [1961 m. balandžio 18 d. Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių](#);
- [1965 m. balandžio 9 d. Konvencija dėl tarptautinės jūrų laivybos sąlygų lengvinimo \(FAL\)](#);
- [Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimas dėl laisvo asmenų judėjimo \(OL L 114, 2002 4 30, p. 6\)](#);
- [2003 m. birželio 19 d. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl jūrininkų tapatybės dokumentų \(Nr. 185\)](#);
- [Dvišaliai susitarimai dėl vietinio eismo per sieną](#);
- [Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos \(OL C 384I, 2019 11 12, p. 1\)](#).

A PRIEDĖLIS

PRANEŠIMO PROCEDŪRA

Kai valstybė narė⁹⁷ ketina atlikti tikslinius patikrinimus dėl asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, kaip numatyta Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalyje, ji nedelsdama praneša apie tai, kad tokius tikslinius patikrinimus ketina taikyti:

- a) kitoms valstybėms narėms,
- b) Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūrai (toliau – Agentūra) ir
- c) Komisijai.

Atitinkama valstybė narė gali nuspręsti įslaptinti tą pranešimą arba jo dalis.

Siekiant užtikrinti pranešimo veiksmingumą (*effet utile*), visų pirma suteikti galimybę kitoms valstybėms narėms, Komisijai ir Agentūrai pareikšti galimus susirūpinimą keliančius klausimus, pranešime, kaip nurodyta toliau, turi būti paaiškinami nukrypti leidžiančios nuostatos motyvai, apimtis ir trukmė.

Motyvai turi būti grindžiami objektyviais kriterijais, susijusiais su nukrypti nuo reikalavimo vykdyti sistemingus patikrinimus konkrečiuose sienos perėjimo punktuose leidžiančia nuostata.

Atitinkama valstybė narė visų pirma turėtų pateikti šią informaciją:

- pagrindines srauto atitinkamame (-uose) sienos perėjimo punkte (-uose) savybes, kaip antai sieną kertančių asmenų kategorijas;
- apytikrę tą sieną kertančių trečiųjų šalių piliečių ir asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, dalį;
- požymius, kad tariamas laukimo laiko padidėjimas susijęs su sistemingais patikrinimais (o ne, pavyzdžiui, kelio darbais šalia sienos perėjimo punkto esančioje teritorijoje). Šiuo atžvilgiu nepakanka bendros nuorodos į būsimą atostogų laikotarpį. Nėra visuotinio neproporcingo poveikio eismo srautui rodiklio, kuris tiktų visoms valstybėms narėms ar sienos perėjimo punktams. Vertinant neproporcingą poveikį laukimo laikui negalima neatsižvelgti į vidutinį laukimo laiką arba ankstesnius vėlavimus;
- kaip taikant nukrypti leidžiančią nuostatą bus pašalintas neproporcingas poveikis eismo srautui atitinkamame (-uose) sienos perėjimo punkte (-uose).

Turi būti nurodytas (-i) atitinkamas (-i) sienos perėjimo punktas (-ai).

⁹⁷ Šiame tekste „valstybė narė“ reiškia ir keturias asocijuotąsias Šengeno šalis.

Numatoma nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo trukmė turi būti proporcinga ir neviršyti to, kas būtina. Turi būti nurodyta, iki kada kiekvienam sienos perėjimo punktui numatoma taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Neterminuoto galiojimo nukrypti leidžiančios nuostatos yra nepriimtinos. Pagal Šengeno sienų kodekso 15 straipsnį valstybės narės įsipareigoja skirti pakankamai darbuotojų ir pakankamai išteklių, kad užtikrintų sistemingų patikrinimų atitinkamose duomenų bazėse vykdymą.

Valstybė narė pranešime turėtų nurodyti rizikos vertinimo perdavimo Agentūrai datą, kaip reikalaujama pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalį, ir paaiškinti pagrindinius rizikos vertinimo elementus, kuriais remdamiesi tokio pranešimo adresatai galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus.

Kai kitoms valstybėms narėms, Agentūrai arba Komisijai kyla susirūpinimą keliančių klausimų dėl ketinimo nukrypti nuo reikalavimo vykdyti sistemingus patikrinimus duomenų bazėse, apie šiuos klausimus jos turi pranešti atitinkamai valstybei narei per dvi savaites nuo pranešimo gavimo. Valstybė narė turi atsižvelgti į šiuos susirūpinimą keliančius klausimus.

Valstybės narės turėtų sukurti vidaus ryšių kanalus ir turi informuoti kitas valstybes nares ir Komisiją per savo nuolatinę atstovybę, t. y. atitinkamai išsiųsti pranešimą nuolatinės atstovybės ryšių punktui ir į funkcinę el. pašto dėžutę (<mailto:HOME-B1-BORDERS@ec.europa.eu>).

B PRIEDĖLIS

NUO SISTEMINGŲ PATIKRINIMŲ ATITINKAMOSE DUOMENŲ BAZĖSE PRINCIPO NUKRYPTI LEIDŽIANČIOS NUOSTATOS ĮGYVENDINIMO PROCEDŪRA, KAIP NUMATYTA ŠENGENO SIENŲ KODEKSO 8 STRAIPSNYJE, ĮSKAITANT RIZIKOS VERTINIMĄ

Pagal Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalį valstybės narės gali nukrypti nuo sistemingų patikrinimų atitinkamose duomenų bazėse principo dėl asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę ir kerta išorės sienas, jeigu tenkinamos abi toliau išdėstytos sąlygos.

1. Atitinkama valstybė narė turi parodyti, kad dėl sistemingų asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, patikrinimų daromas neproporcingas poveikis eismo srautui.
2. Prieš priimdama sprendimą dėl nukrypti leidžiančios nuostatos atitinkama valstybė narė turi parengti rizikos vertinimą, iš kurio būtų matyti, kad atliekant tikslinius asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, patikrinimus nekiltų pavojaus saugumui.

Siekiant užtikrinti, kad nuostatos, kuriomis reglamentuojama laikina nukrypti leidžianti nuostata, būtų veiksmingos (*effet utile*), turėtų būti paaiškinti toliau nurodyti aspektai, susiję su tikslinių patikrinimų ir tolesnių veiksmų dėl pranešimo apie ketinimą nukrypti nuo taisyklės, rizikos vertinimu.

A. Rizikos vertinimas

1. Norinti nukrypti valstybė narė parengia rizikos vertinimą pagal CIRAM metodiką.

Agentūra, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, parengs standartizuotą ataskaitos šabloną, leisiantį pasinaudoti sąveika su kitais jau esamais rizikos vertinimais ir pažeidžiamumo vertinimais, ir suteiks prieigą prie jo internete.

2. Rizikos vertinimas, kuriuo padaroma išvada, kad esama nedidelės [arba vidutinės] grėsmės, pateikiamas Agentūrai naudojant standartizuotą ataskaitos šabloną, prieš pradėdant faktiškai taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Išskirtinėmis aplinkybėmis (pavyzdžiui, esant išskirtiniam ir nenumatytam ES, EEE ir Šveicarijos piliečių srautui tam tikrame sienos perėjimo punkte) rizikos vertinimas gali būti pateiktas tuo pačiu metu, kai pradėdama taikyti nukrypti leidžianti nuostata, tik jei jau vien iš pranešimo aiškiai matyti, kad konkrečiame sienos perėjimo punkte daromas tiesioginis neproporcingas poveikis eismo srautui.

Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalies antroje pastraipoje nurodyta: „*Rizikos vertinime pateikiamos laikino tikrinimų apribojimo, kai vykdomi tik tiksliniai patikrinimai duomenų bazėse, priežastys, atsižvelgiama, inter alia, į neproporcingą poveikį eismo srautui ir pateikiami statistiniai duomenys apie keleivius ir incidentus, susijusius su tarpvalstybinio nusikalstamumu. Šis vertinimas reguliariai atnaujinamas.*“ Kadangi nukrypti leidžiančios

nuostatos gali būti taikomos tik asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, atliekant rizikos vertinimą reikėtų sutelkti dėmesį į riziką, kurią konkrečiuose sienos perėjimo punktuose kelia asmenys, besinaudojantys laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, vertinimą.

Kalbant konkrečiai, pagal CIRAM metodiką ir šabloną valstybės narės atliekamame rizikos vertinime, kaip nustatyta Šengeno sienų kodekso 8 straipsnio 2a dalyje, turi būti pateikta ši informacija:

- I. priežasties, dėl kurios laikinai sumažinti tiksliniai patikrinimai duomenų bazėse, aprašymas, ir kiekybiniai duomenys (pavyzdžiui, numatomas keleivių srautas, vieno keleivio patikrinimo laikas ar pan.), iš kurių matyti, kad atitinkamame (-uose) sienos perėjimo punkte (-uose) daromas neproporcingas poveikis eismo srautui, po to, kai išnaudotos pajėgumų padidavimo galimybės;
- II. apytikrė viso keliautojų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, galinčių kelti grėsmę bet kurios valstybės narės viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams, skaičiaus dalis ir pagrindiniai profiliai laikotarpiu, kai bus taikoma nuo sistemingų patikrinimų nukrypti leidžianti nuostata;
- III. galimo nukrypti leidžiančios nuostatos poveikio valstybių narių saugumui, t. y. viešajai tvarkai, vidaus saugumui ir kt., įvertinimas, įskaitant galimo nukrypti leidžiančios nuostatos poveikio kelionėms į kitas valstybes nares įvertinimą.

Dėl rizikos vertinimo, kuriuo padaroma išvada, kad su bet kurios iš valstybių narių viešąja tvarka, vidaus saugumu, visuomenės sveikata ar tarptautiniais santykiais susijusi rizika yra didelė, nebus taikoma nukrypti leidžianti nuostata.

Remdamasi rizikos vertinimu, kuriuo padaroma išvada, kad su bet kurios iš valstybių narių viešąja tvarka, vidaus saugumu, visuomenės sveikata ar tarptautiniais santykiais susijusi rizika yra nedidelė [arba vidutinė], atitinkama valstybė narė turėtų užtikrinti, kad su kiekvienu atitinkamu sienos perėjimo punktu susijusi nustatyta rizika būtų sumažinta tinkamomis strategijomis ir priemonėmis. Šios strategijos ir priemonės bus aprašytos rizikos vertinime, kuris turi būti pateiktas Agentūrai.

3. Agentūra įvertina pateiktą rizikos vertinimą per laikotarpį, dėl kurio susitarta su atitinkama valstybe nare. Valstybių narių pateiktiems rizikos vertinimams įvertinti, Agentūra gali naudoti savo išteklius ir informaciją, visų pirma iš pažeidžiamumo vertinimų gautą informaciją. Ji gali konsultuotis su Europolu ar kitomis ES agentūromis.

- A. Jei rizikos vertinimas yra neišsamus arba pateikta informacija nėra aktuali, Agentūra turi kuo greičiau kreiptis į atitinkamą valstybę narę ir prašyti papildomos informacijos (pagrindimo).
Jei atliktas rizikos vertinimas nepateikiamas per laikotarpį, dėl kurio susitarta su Agentūra, Agentūra turėtų pranešti kitoms valstybėms narėms ir Komisijai apie padėtį po to, kai atitinkamai valstybei narei pateikiamas paskutinis prašymas.
- B. Jei atitinkama valstybė narė ir Agentūra nesutaria, ar pateiktas rizikos vertinimas yra išsamus ir aktualus, per pagrįstą laikotarpį (ne ilgiau kaip per dvi savaites) bus siekiama dvišaliu pagrindu pasiekti bendrą sutarimą.

Jei susitarimas nepasiektas, Agentūra apie tai turi pranešti Komisijai ir kitoms valstybėms narėms. Gali būti sušauktas Agentūros, atitinkamos valstybės narės, Komisijos ir, kai tinkama, kitų valstybių narių susitikimas. Tokiu atveju susitikimą rengia Komisija ir kviečia susijusius suinteresuotuosius subjektus dalyvauti.

Agentūros nuomonė pirmiausia turėtų būti perduota rizikos vertinimą pateikusiai valstybei narei, kad ši pateiktų pastabas. Agentūra turi pranešti savo nuomonę Komisijai ir kitoms valstybėms narėms.

4. Atitinkama valstybė narė turi reguliariai atnaujinti rizikos vertinimą. Tokiu atveju, kai taikoma, taip pat turėtų būti laikomasi A.1–A.3 punktų.

B. Pranešimas apie ketinimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą ir tolesni veiksmai dėl tokio pranešimo

1. Atitinkama valstybė narė praneša kitoms valstybėms narėms, Komisijai ir Agentūrai apie ketinimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Pranešimas turėtų atitikti šio vadovo A priedėlyje nustatytus minimaliuosius reikalavimus.

2. Jeigu valstybėms narėms, Agentūrai arba Komisijai kyla susirūpinimą keliančių klausimų dėl ketinimo vykdyti tikslinius patikrinimus duomenų bazėse, apie tuos klausimus jos turi nedelsdamos pranešti atitinkamai valstybei narei. Kitos valstybės narės arba Komisija gali paprašyti Agentūros patikrinti, ar priežastys, dėl kurių joms kyla klausimų, yra pagrįstos.

Susirūpinimą keliančių klausimų turinčios valstybės narės taip pat gali apie juos pranešti Agentūrai, Komisijai ir kitoms valstybėms narėms. Nors susirūpinimą keliantys klausimai iš esmės turėtų būti išspręsti dvišaliu pagrindu su valstybe nare, pranešusia apie ketinimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, atsižvelgiant į susirūpinimą keliančių klausimų skaičių ar pobūdį (pavyzdžiui, jie susiję su tuo pačiu aspektu), gali būti surengtas visų susirūpinimą keliančių klausimų iškelusių šalių susitikimas ir apie tai pranešta kitoms šalims, turinčioms teisę pareikšti susirūpinimą keliančių klausimų, tačiau to nepadariusioms. Toks susitikimas gali būti sušaukiamas bet kurios iš šalių, kurios turi tokią teisę, iniciatyva. Už tokio susitikimo surengimą ir pirmininkavimą jam atsakinga Komisija.

3. Valstybė narė, ketinanti nukrypti nuo sistemingų patikrinimų duomenų bazėse dėl asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę, turi atsižvelgti į tuos susirūpinimą keliančius klausimus.

4. Atitinkama valstybė narė kas šešis mėnesius turi pateikti Komisijai ir Agentūrai ataskaitą dėl tikslinių patikrinimų duomenų bazėse taikymo asmenims, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę. Ataskaitoje turėtų būti pateikta išsami informacija apie faktinį tikslinių patikrinimų konkrečiuose sienos perėjimo punktuose vykdymą, duomenis, susijusius su eismo srautu šiuose sienos perėjimo punktuose, kuriems taikoma nukrypti leidžianti nuostata, ir apie jų poveikį rizikos vertinimo, susijusio su atitinkamos valstybės narės viešąja tvarka, vidaus saugumu, visuomenės sveikata ar tarptautiniais santykiais, raidai.

Dėl kiekvieno sienos perėjimo punkto ir laikotarpio, kai buvo taikomos nukrypti leidžiančios nuostatos, į valstybės narės ataskaitą turi būti įtraukta bent tokia informacija:

- tikslus laikas, kada buvo taikomos nukrypti leidžiančios nuostatos (pradžią: valanda ir minutės UTC, pabaiga: valanda ir minutės UTC.);
- keleivių, kirtusių sieną, skaičius pagal pilietybę ir kelionės kryptį (atvykstantys / išvykstantys);
- asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę ir kurie jiems atvykstant nebuvo patikrinti duomenų bazėse, skaičius pagal pilietybę ir kelionės kryptį (atvykstantys / išvykstantys);
- asmenų, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę ir kurie buvo patikrinti duomenų bazėse, skaičius pagal pilietybę ir kelionės kryptį (atvykstantys / išvykstantys);
- sutapimų, susijusių su asmenimis, kuriems taikomi tiksliniai patikrinimai, atitinkamose duomenų bazėse skaičius pagal kelionės kryptį (atvykstantys / išvykstantys), pilietybę ir duomenų bazes.

Be to, kai tinkama, valstybės narės turėtų stengtis pateikti šią kontekstinę ataskaitinio laikotarpio informaciją pagal sienos perėjimo punktą ir mėnesį⁹⁸:

- asmenų, kirtusių sieną, skaičius pagal pilietybę ir kelionės kryptį (atvykstantys / išvykstantys);
- per sistemingus patikrinimus nustatytų sutapimų atitinkamose duomenų bazėse skaičius pagal kelionės kryptį (atvykstantys / išvykstantys) ir pilietybę.

⁹⁸ Šią pareigą teikti ataskaitas reikėtų peržiūrėti po pirmosios ataskaitos pateikimo.

PRAKTINIO SIENOS APSAUGOS PAREIGŪNŲ VADOVO PRIEDŲ

SĄRAŠAS

1. Už sienų kontrolę atsakingų nacionalinių tarnybų sąrašas.
2. Kontaktinių centrų sienų valdymo klausimais valstybėse narėse sąrašas.
3. Kontaktinių centrų, skirtų keistis informacija apie atvykimo ir išvykimo spaudų saugumo kodus, sąrašas.
4. Sienos perėjimo punktų sąrašas.
5. Kelionės dokumentų, kurių turėtoji suteikiama teisė kirsti išorės sienas ir kurie gali būti patvirtinti viza, lentelė (Vizų kodekso vadovo 10 priedas (tuo pačiu pavadinimu).
6. Trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorės sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams toks reikalavimas netaikomas, sąrašas (Vizų kodekso vadovo 1 priedas).
7. Trečiųjų šalių piliečių, turinčių Šengeno valstybių išduotą vizą arba leidimą gyventi, kelionė tranzitu per Bulgarijos, Kipro ir Rumunijos teritorijas.
8. Vizų reikalavimų išimtys diplomatinių, tarnybinių ir kitų oficialių pasų turėtojams (Vizų kodekso vadovo 5 priedas „Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas“).
9. Vizų reikalavimų išimtys pripažintiems pabėgėliams ir asmenims be pilietybės (Vizų kodekso vadovo 5 priedas „Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas“).
10. Kitos vizų reikalavimų išimtys (Vizų kodekso vadovo 5 priedas „Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas“).
11. Vizų reikalavimų išimtys asmenims, vykdantiems mokamą veiklą (Vizų kodekso vadovo 5 priedas „Informacija apie nacionalines nuo vizų reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas“).
12. Trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas oro uosto tranzitinės vizos reikalavimas, sąrašas

(Vizų kodekso vadovo 7 priedas:

- 7A priedas „Trečiųjų šalių, kurių piliečiai, vykdami per valstybių narių teritorijoje esančių oro uostų tarptautines tranzito zonas, privalo turėti oro uosto tranzitinę vizą, bendrasis sąrašas“;
 - 7B priedas „Trečiųjų šalių, kurių piliečiai, vykdami per vienos valstybės narės ar kelių valstybių narių teritorijoje esančių oro uostų tarptautines tranzito zonas, privalo turėti oro uosto tranzitinę vizą, sąrašas“;
 - 7C priedas „Leidimų gyventi, suteikiančių teisę juos turintiems asmenims vykti tranzitu per valstybių narių oro uostus be oro uosto tranzitinės vizos, sąrašas“).
13. Vienoda vizų įklijų forma ir informacija apie jų technines specifikacijas bei apsaugos priemones (Vizų kodekso vadovo 19 priedas „Vizos įklija“).
 14. Vizų įklijų pildymas (Vizų kodekso vadovo 20 priedas „Vizos įklijos pildymas“).
 15. Pastabų skiltyje prireikus įrašoma informacija (Vizų kodekso vadovo 22 priedas „Vizos įklijos skiltyje „Pastabos“ įrašomi nacionaliniai įrašai“).
 16. Informacijos įterpimo į optinio nuskaitymo sritį instrukcijos (priedas nereikalingas, informacija pateikta šio vadovo 14 priede).
 17. Užpildytų vizos įklijų pavyzdžiai (papildomos gairės) (Vizų kodekso vadovo 21 priedas „Užpildytų vizų įklijų pavyzdžiai“).
 18. Valstybių narių išduodamų vizų įklijų pavyzdžiai (su nuotraukomis).
 19. Supaprastinto tranzito dokumentas (STD) ir Supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentas (STGD).
 20. Valstybių narių užsienio reikalų ministerijų išduodamų kortelių pavyzdžiai.
 21. Mokesčiai eurais, atitinkantys administracines prašymų išduoti vizą tvarkymo išlaidas (daugiau informacijos žr. Vizų kodekso vadovo II dalies 4.4 punktą).
 22. Valstybių narių išduotų leidimų gyventi sąrašas.
 23. Valstybių narių išduodamų leidimų gyventi pavyzdžiai.
 24. Patvirtinantieji dokumentai, skirti patikrinti, ar įvykdytos atvykimo sąlygos.
 25. Nacionalinių institucijų nustatytos orientacinės sumos, reikalingos kertant išorės sieną (Vizų kodekso vadovo 18 priedas).
 26. Standartinė įrodymų dėl trumpalaikio buvimo trukmės sąlygų laikymosi tais atvejais, kai kelionės dokumente nėra atvykimo spaudo, patvirtinimo forma.

27. Nacionalinė praktika dėl neteisėto atvykimo prezumpcijos paneigimo, kai nėra spaudo.
28. Standartinė atsisakymo leisti atvykti pasienyje forma, įskaitant standartinę pranešimo apie vizos panaikinimą ar atšaukimą ir jo pagrindimo formą, kuria pagrindžiama (-os) panaikinimo priežastį (-ys).
29. Vizų išdavimo pasienyje tranzitu vykstantiems jūrininkams, kuriems taikomi vizų reikalavimai, veiklos instrukcijos (Vizų kodekso vadovo 26 priedas).
30. Moksleivių, vykstančių į Europos Sąjungoje vykstančią ekskursiją, sąrašas (Vizų kodekso vadovo 3 priedas).
31. Nacionalinių institucijų, kompetentingų nagrinėti prašymus dėl priegos prie į SIS įvestų asmens duomenų, sąrašas.
32. Eismo juostas sienos perėjimo punktuose žyminčių ženklų pavyzdžiai.
33. Susitariančiųjų šalių parengti suderintų formų, kuriomis patvirtinamas kvietimas, rėmimas ir apgyvendinimas, pavyzdžiai (Vizų kodekso vadovo 15 priedas „Valstybių narių formų, kuriomis patvirtinamas rėmimas ir (arba) apgyvendinimas, pavyzdžiai“).
34. Pabėgėliams, asmenims be pilietybės, kuriems suteikiama papildoma apsauga, išduodamų dokumentų pavyzdžiai.
35. Kolektyvinių dokumentų pavyzdžiai.
36. Susitarimų dėl vietinio eismo per sieną sąrašas ir valstybių narių tam tikslui išduodamų leidimų pavyzdžiai.
37. Nacionalinių kontaktinių centrų, su kuriais galima susisiekti nepilnamečių klausimais, sąrašas.
38. Turkijos piliečių, kertančių ES valstybių narių išorės sienas, kad galėtų teikti paslaugas ES, judėjimo gairės (Vizų kodekso vadovo 6 priedas).
39. Standartinė sprendimo dėl grąžinimo pripažinimo vykstant tranzitu sausumos keliais forma.
40. Tarptautinio transporto darbuotojo pažymėjimas.
41. Teisėto buvimo šalyje pratęsimas, susijęs su COVID-19. Nacionalinė praktika.
42. Gairės dėl tvarkos, taikomos Susitarimu dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojams.

43. Dokumentų, kuriuos gali turėti susitarimais dėl išstojimo suteiktų teisių turėtojai (ES-UK, IS / LI / NO-UK, CH-UK) prieš gaudami naują teisę gyventi šalyje patvirtinantį dokumentą, išduotą pagal 2020 m. vasario 21 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimą C(2020) 1114 *final*⁹⁹ (taip pat žr. šio vadovo 42 priedą) arba pagal Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos su Šveicarija sudarytus susitarimus dėl išstojimo, pavyzdžiai.

⁹⁹ 2020 vasario 21 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl dokumentų, kuriuos valstybės narės turi išduoti pagal Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos 18 straipsnio 1 ir 4 dalis bei 26 straipsnį (C(2020) 1114 *final*).